

CREADORES
ESCÈNIQUES PROJECTE
SEGLE XXI VACA

Autora: CRISTINA SERRAT
Coordinació editorial: TERESA URROZ

CREADORES
ESCÈNIQUES **PROJECTE**
SEGLE XXI **VACA**

Índex

11 | L'ORIGEN DE L'ASSOCIACIÓ, ON EREN LES DONES EN EL TEATRE?

Una sorda remor es transforma en mugit	11
Article Beth Escudé	13
La vaca surt de la tanca	16
Hi ha dramaturgues? La Vacateca	18
Entrevista Gemma Rodríguez	20

23 | LA UNITAT FA LA FORÇA

Xarxa i acció vacuna	23
La projecció internacional. Intercanvi d'Autores i Festival Magdalena	27
Article Àngels Aymar	28
Entrevista Magda Puyo	36

39 | EL COMPROMÍS AMB LA IGUALTAT I EL CANVI SOCIAL

Feminisme i escena	39
Article Eva Hibernia	44
Paritat = criteri cultural	45
Escena i transformació social	49
Entrevista Margarita Borja	52
Entrevista Imma Colomer	54

57 | INNOVACIÓ ESCÈNICA AMB SEGELL "VACA"

Creadora integral	57
Article Virgínia Imaz	62
Itineràncies de carn d'olla	63
Els grans laboratoris	68
Article Marta Momblant	73
Entrevista Marga Ìñiguez	78
Entrevista Laura Freijo	80

83 | ABANS I DESPRÉS DELS DEU ANYS

Sense tu ni muuuu	83
Els formats més representatius de Projecte Vaca	88
Article Laura Freijo	93
Article Teresa Urroz	98
Entrevista Ariadna Martí	104
Entrevista Gemma Julià	106

109 | EL LLEGAT DE PROJECTE VACA

Ara que tenim vint anys	109
On som ara?	111
Article Karel Mera	113
Article Mercè Otero	116
Glossari Vaca	117
Entrevista Teresa Urroz	118
Entrevista Mercè Espelleta	120

123 | CRONOGRAMA DELS VINT ANYS _ 136 | OBRES SÓN AMORS _

143 | VACA AGRAÏDA _ 153 | DE VACA EN VACA. MIRADES

Pròleg

Quan vaig sentir per primera vegada el nom de Projecte Vaca, em va cridar l'atenció, òbviament. I recordo que vaig pensar que es referia a dones, a les dones, a tot allò que empoderava les dones del món del teatre, les quals, com ja sabem, no despertaven cap mena d'admiració, ni d'interès ni de consideració ni respecte.

Aquesta associació de creadores escèniques va obrir les portes a nombroses dones del nostre món teatral; va oferir-nos una òptica diferent de la vida i, especialment, de la situació de les dones, una òptica molt més real i certa de la que estem habituats a veure a les pel·lícules, a la televisió i, fins i tot, al teatre. I tenien molt i molt mèrit, perquè hem de ser conscients d'on venim. Les feministes sabem que ara és l'únic moment en el qual podem dir que ho som sense que, en principi, ens escupin com fins ara.

Avui fa vint anys del Projecte Vaca!!! El seu valor és enorme, perquè us asseguro que s'ha de ser molt valent per treballar, crear, fer projectes i aguantar el menyspreu, el rebuig o la manca absoluta d'interès d'una societat que mirava cap a una altra banda quan les dones feien qualsevol cosa. I ho dic en passat, però en un passat immediat, un passat que acaba abans-d'ahir, com si diguéssim; i que en el present no està tan clar que els camins siguin més fàcils, només que ara estem juntes, i crec, n'estic segura, no permetrem segons quines actituds.

A més a més, i és una actitud molt de les dones, Projecte Vaca potencia el treball en equip, i així és la base de la nostra professió.

Però hi ha una cosa meravellosa de Projecte Vaca: la seva gent. Elles són, malgrat totes les dificultats, unes lluitadores que s'engresquen amb la seva feina i la dels altres, vaques o no. Elles han estat unes transgressores buscant un llenguatge no convencional perquè el que ens explicaven no ho era, perquè trencar la norma patriarcal és una transgressió, i forta.

Gràcies a elles hem conegut autores, directores, obres que no haurien tingut mai cap ocasió d'haver estat estrenades. Perquè l'existència de Projecte Vaca ens ha recordat que el que cal és tenir les mateixes oportunitats. Aquest és el tema, cap altre. Tenir les mateixes oportunitats. I elles han donat oportunitats, contra tot i contra tots i malgrat la invisibilitat cruel de sempre, a moltes dones creadores que tenien ganes i el dret d'expressar-se i crear.

Gràcies!!!

Llarga vida per al Projecte Vaca!!!

Carme Portaceli

Introducció

L'estratègia més poderosa és fer història, deixar l'empremta, crear un llegat per a les futures generacions, que vindran i es preguntaran: què feien les dones creadores al segle XXI?

Quan vam començar aquest llibre el vam plantejar com una recopilació de la trajectòria de l'Associació Projecte Vaca durant aquests vint anys de projectes i aventures.

Però després, a mesura que l'autora anava avançant en l'escriptura, va començar a percebre que calia parlar, no solament del que havia fet la nostra associació, sinó també del context social que ha provocat i modelat la nostra tasca, i igualment parlar d'altres moviments de creadores escèniques que han mostrat una important presència durant tot aquest període.

Així s'ha anat perfilant el veritable objectiu d'aquest llibre: servir de consulta, d'estímul i de referència. Transmetre les possibilitats i els errors, les dificultats i les alegries que comporta la creativitat en col·lectiu i en concret, tal com s'ha construït la trajectòria Vaca i la seva filosofia.

Fer un llibre és un somni que provoca nits d'insomni. No ha estat fàcil trobar les paraules, les imatges, triar-les. En vint anys hi ha molta feina feta, molta i valuosa documentació. El llibre ha estat possible gràcies a un equip amb dedicació total, una autoria acurada i inspirada del text, moltes hores d'esforç, de cerca, de mirar i remirar documents, fotografies... Un llibre fet des de l'emoció de les experiències viscudes però també amb un gran rigor. Sempre amb el risc de deixar-se algú, de no donar la dada correcta.

En tot moment hem tingut una llum guia: el desig que aquest llibre serveixi perquè les noves creadores entenguin que avui tenim un espai conquerit amb molt d'esforç i que ningú no ens el pot arrabassar, ans al contrari: ha de créixer per fer possible una societat més equilibrada, més completa.

Teresa Urroz

Coordinadora editorial

Vacas, Vacas, Vacas.
Nos presentamos: artistas laicas,
escénicas creadoras, locomotoras,
terneras poliédricas, autoras,
actrices y directoras, técnicas,
productoras, programadoras,
siempre del mundo interpretadoras.
Una nueva visión feminista
y todas, todas, artistas.

Fragment d'*El Rap de las Vacas*

Gràcies a totes!

Sòcies fundadores del Projecte Vaca. © Arxiu Vaca

L'ORIGEN DE L'ASSOCIACIÓ: ON EREN LES DONES EN EL TEATRE?

"Jo m'aventuraria a pensar que l'Anon, qui escriví tants poemes sense signar-los, va ser sovint una dona."

Virginia Woolf

Una sorda remor es transforma en mugit

Any 1998. Feia més de dues dècades que el teatre català vivia una extraordinària eferescència que l'estava transformant profundament. D'una banda, el teatre s'havia impregnat de les noves tendències escèniques que arribaven de l'exterior, al mateix temps que es produïa una renovació formativa en interpretació, direcció i dramaturgia, la qual, uns anys més tard, es traduiria en una fructífera eclosió de professionals i, per descomptat, de nova autoria teatral. Alhora, el teatre independent s'havia consolidat i s'estaven recuperant i creant nous espais d'exhibició públics i privats. Aquesta ebullició creativa i escènica estava remodelant la cultura teatral a Catalunya, però hi havia quelcom que encara es mantenia immutable. Un fet en el qual el creixent activisme feminista de l'època estava començant a posar un cert focus. Es tractava de la imperceptible presència de la creació femenina en

Manifestació feminista anys 90. © Arxiu Ca la Dona

els escenaris, més enllà de la interpretativa, que, d'altra banda, es desenvolupava sota la mirada i la batuta masculina. L'escassa participació de la dona en el fenomen teatral ens arribava com un "llegat" a través de la tradició, atès que la mateixa naturalesa del teatre com a activitat pública havia estat històricament reservada als homes.

Feia anys que algunes dones del món de l'escena vindicaven models i espais d'expressió propis. Un anhel fins llavors soterrat que començava a ser impossible de truncar. De totes

eren conegudes les famoses dissertacions de Virginia Woolf sobre la invisibilitat de la dona en l'expressió artística, recollides en el seu assaig *Una habitació pròpia*, publicat el 1929. Tot i que havien passat set dècades des d'aquell clam de l'escriptora i editora britànica, les coses, pel que fa a la influència femenina en el teatre, no havien avançat substancialment. Però els temps ja eren uns altres.

A mitjan anys noranta no eren habituals els estudis basats en percentatges sobre la presència de la dona en la creació escènica, però

una mirada a les activitats teatrals i a la programació de les cartelles dels anys 1997 i 1998 mostrava una realitat desoladora que, tot i no haver millorat notablement vint anys després, en aquell moment representava un gran desert d'oportunitats per a les creadores. Estem parlant de la injustificada i perturbadora absència pública de directores, dramaturgues, coreògrafes, tècniques, performers, productores, programadores, gestores culturals, clowns, teòriques i pedagogues del teatre. Aquest fet es materialitzava en exemples concrets, que esdevenien una tònica general en el conjunt de les programacions. Les tres primeres temporades del recent inaugurat Teatre Nacional de Catalunya, entre el 1996 i el 1999, deixaven un balanç aclaparador d'un 90% d'estrenes d'autoria masculina per un 10% d'obres rubricades per dones. És a dir, dels trenta-vuit espectacles programats, només quatre eren d'autoria femenina, a la vegada que la responsabilitat de la direcció de les obres en mans de dones era completament anecdòtica. Anteriorment a la inauguració del TNC, l'Institut Català de la Dona havia extret algunes dades dels teatres barcelonins, en concret de les dues temporades corresponents al període 1992-1994, que fixaven per sota del 30% l'activitat general femenina en totes les arts escèniques. En el cas de les tasques de direcció, la dada s'esfondrava més avall del 18%.

Aquest panorama discriminatori estava remouent la consciència i els ànims de moltes professionals de

l'escena, dins i fora de Catalunya, per a les quals, si bé tenien el delit de voler-se expressar artísticament, el camí d'accés a les programacions i propostes teatrals es convertia en una muralla inexpugnable impossible de conquerir per a la gran majoria. Amb tot, s'estaven generant

tors i Editors (SGAE) a l'hora d'acollir i promoure activitats i lectures dramatitzades de textos d'autores, i també la d'alguns espais alternatius, com van ser el Malic i l'Artenbrut (actualment desapareguts) o la Sala Beckett, més oberts a programar autoría i direcció femenines.

La Bernarda es calva.
Metadones.
© Mariano Vivas

iniciatives, força tímides encara, per reconèixer l'aportació de les dones en el teatre, a través d'entitats com l'associació Teatre Dona —creadora del premi Cassandra— o la instauració (breu en el temps) del premi Lisístrata del Festival Internacional de Teatre de Sitges. Així mateix, cal fer esment a la permeabilitat que mostrava la Societat General d'Au-

Res no era fruit de l'atzar. Les creadores s'estaven mobilitzant. Des de principis dels noranta, havien aflorat companyies teatrals pioneres, promogudes i gestionades per dones, com ara Metadones o T de Teatre, mentre que en d'altres territoris també es detectava un incipient dinamisme reivindicatiu. Destacava l'acció militant i decidida de la companyia alacantina

Teatro de las Sorámbulas, fundada per Margarita Borja, autora, directora, gestora cultural i militant feminista infatigable en favor de la visibilització de la dona escènica. Borja, artífex del Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas (FIT) de Cadis, celebrat per primer cop el 1996, va ser una de les inspiradores de la gestació de Projecte Vaca.

Gemma Rodríguez i Beth Escudé al III Encuentro de Cadis.
© Arxiu M. Borja

Durant aquell temps es van produir oportunes confluències en el si de diversos esdeveniments artístics i culturals amb relació a les dones, que, sense que les futures fundadores de Projecte Vaca en fossin conscients, van encendre l'espurna de la que es convertiria en la primera associació feminista de creadores escèniques de Catalunya. Van ser tres grans trobades. El Encuentro de Dramaturgas, organitzat per l'SGAE i la Sala Beckett l'any 1995; el Encuentro de Autoras y Directoras del Festival de Teatro Contemporáneo d'Alacant el 1996, i el segon Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las

L'article El naixement d'una esperança. L'autoria com a inici del camí

Ai, memòria! No en tinc i, per solucionar-ho, apunto en una llibreta; tanmateix, no sé on he deixat aquesta llibreta; hauré de posar-hi remei, i ja que la memòria tendeix a empitjorar, apuntar en una llibreta on he deixat la primera. La Gemma Rodríguez, molt joveneta, molt bonica i, sobretot, molt compromesa, va contactar amb la Magda Puyo, amb la Graciela Gil i amb mi, en primera instància, per comentar la seva preocupació sobre la realitat de les dones en el món de les arts escèniques. D'acord amb la seva inquietud, va néixer l'associació. Encara no el nom, que va haver de passar pel sedàs d'un *brainstorming*.

Aquí m'aturo perquè l'elecció va ser decisiva: tot i que el col·lectiu arrenca d'una frustració, d'un problema greu, ho fa a partir del sentit de l'humor. Hi havia molts motius metafòrics per tal de triar el nom de Vaca com a distintiu de l'associació, però sobretot el nom tenia conya. I havien de vindicar l'esperit positiu i alegre de les nostres accions futures. No vam trigar gaire a crear un grup a la recerca i arxiu de dones dramaturgues per fundar la nostra Vacateca. Vam ser molt actives i vam obrir molt el ventall: autores teatrals històriques, autores estrangeres, autores catalanes, autores novelles. Pràcticament cada any divulgàvem (sovint gràcies a l'SGAE mitjançant lectures dramatitzades i sota algun paraigua) les nostres col·leccions.

He estimat molt tots els projectes, però especialment un en què vam recercar dones dramaturgues de tot el territori català, excloent les conegudes i especialment les que ja treballaven, d'una manera un xic regular, a la ciutat de Barcelona. Ens va sorprendre la quantitat d'obres de qualitat que estaven soterrades al fons d'un calaix en els diferents pobles i ciutats de Catalunya. Bona empresa la de fer aflorar artistes que, per tímidesa, manca d'oportunitats, de suport o de possibilitat d'agrupació, en han fet créixer. Cop al centralisme, al *ninguneig*, als qui avorten la pluralitat.

Contradient el popular tango, vint anys són molts. S'ha fet molta feina, però malauradament encara en queda per fer. I la farem.

Beth Escudé i Gallès. Dramaturga i directora d'escena

Artes Escèniques dins del Festival Iberoamericà de Teatre (FIT) de Cadis del 1997, que al principi Margarita Borja va coorganitzar amb Sara Molina i més endavant amb Diana Raznovich i altres dones de l'escena.

Aquell mateix 1997, Borja es va posar en contacte amb Gemma Rodríguez, una jove autora catalana amb qui havia coincidit en una d'aquestes trobades.

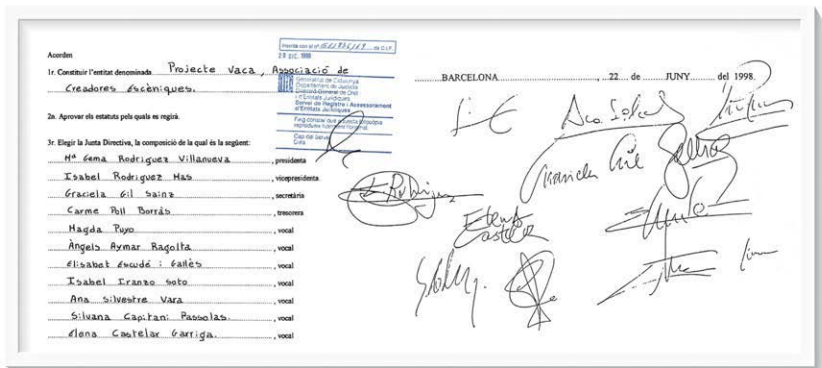
Era un momento en el que había necesidad de juntarnos — recuerda Borja—. El encuentro en la Sala Beckett fue fundamental. Allí estuve con Beth Escudé, Àngels Aymar, Magda Puyo, Gemma Rodríguez, Itziar Pascual, Sara Molina y alguna más. Gemma era amiga de mi hija y vino a Alicante, donde asistió al estreno, en el Festival Internacional de

Música Contemporànea, de mi versión de la *Hécuba* de Eurípides, dirigida por Sara. Allí perfilamos la idea de organizar algo en común. Sin iniciativas propias, iban a verse abocadas a trabajar en producciones de otros como La Fura o Els Comediants.

La idea que Margarita Borja va traslladar a Gemma Rodríguez va ser l'organització d'un festival d'arts escèniques a Barcelona, que congregués creadors d'arreu, seguint l'exemple de les trobades que se celebraven a Cadis i d'altres encontres convocats per organitzacions internacionals, com la britànica Magdalena Project o la nord-americana Woman's Project, les quals podien presumir d'haver assolit un renom merescut. Amb aquest esbós de proposta, Gemma Rodríguez va contactar amb diverses professi-

onals que gaudien d'una trajectòria significada dins del teatre català, com ara Beth Escudé i Magda Puyo, a les quals es van afegir de seguida d'altres creadors com Graciela Gil, Àngels Aymar, Isabel Rodríguez, Ana Silvestre, Carme Poll, Silvana Capitaní, Elisabeth Iranzo i Elena Castelar, que van esdevenir el grup impulsor de l'ulterior Projecte Vaca.

En aquelles primeres reunions, de seguida es va constatar que les voluntats anaven més enllà de l'organització d'un festival i que els esforços, l'energia i el desig volien orientar-se cap a la constitució d'una entitat, una plataforma o una associació que ajudés a repensar el fet artístic creat per dones i rescatés de l'anomiat la tasca feta per les creadores. L'empenta d'aquella primera aliança no va tenir aturador. Entusiastes i apassionades per la fita marcada, durant prop d'un any el mariner bar Nostromo del Raval

Acta fundacional de l'Associació el 1998.

va ser testimoni de les bullicioses trobades d'aquelles dones del món del teatre, que d'una banda protagonitzaven intensos debats sobre com definir l'art i el treball escènic femení, i de l'altra perfilaven els objectius, els estatuts, les característiques, el funcionament i l'estructura de l'entitat. El 25 de febrer del 1998, la decisió de constituir legalment el col·lectiu ja era ferma, i cinc mesos més tard, el 6 de juliol, es va signar l'acta fundacional de l'Associació de Creadores Escèniques Projecte Vaca.

La primera presidència va recaure, consegüentment, en Gemma Rodríguez, que recorda aquell nomenament amb gran simpatia impregnada de bon humor.

Vaig ser presidenta perquè m'en van fer. Jo vaig ser la coordinadora de les reunions prèvies a la constitució de l'associació i a totes els va semblar natural que fos la presidenta. Crec que també era una manera de treure's el mort de sobre, i a mi tampoc no em va fer res. La meua presidència va ser molt tranquil·la, no recordo gaires moments d'haver hagut de parlar en públic, i això vol dir que molt de cas no ens van fer.

L'acollida de Projecte Vaca va despertar una barreja de curiositat i enuig en el sector escènic, principalment pel fet de ser una organització dels membres de la qual eren exclusivament creadores, amb un discurs reivindicatiu i de caire feminista. No

Programa Encuentro Cadis 1999.

obstant això, els homes del món del teatre i les persones no professionals es podien adscriure a l'entitat com a simpatitzants a través de la figura de les "vaques amigues". Així ho havien fixat en els estatuts. En alguns casos la velada —i en d'altres manifesta— incomprensió de la formulació i les finalitats de Projecte Vaca no va tenir impacte en els ànims de les seves promotores. Magda Puyo relata amb contundència la rellevància que va tenir la iniciativa per a totes elles.

Era vitalment necessari per a les persones que ens vam reunir. Tot el que vam fer llavors ho segueixo portant com a *background* personal. Em venen records, imatges, entrada la nit, molt cansades, després de qüestionar-nos-ho tot, el mateix art, l'art fet per una dona i l'art fet per una feminista. I vam reaccionar, ens vam ex-

pressar. Jo m'he accionat en línies molt diverses, sempre molt conscient de la lluita perquè les dones tinguem el nostre lloc. Això no està solucionat. I tampoc en les arts escèniques. I menys en aquell moment. Un cop una sòcia em va comentar que només hi ha dues comunitats més masculistes que les arts escèniques, que són la benemèrita i els toros. I jo li vaig respondre que és ben cert que tenim un problema greu en l'àmbit del reconeixement del treball de les dones.

Els objectius fixats per l'associació van recollir totes aquestes inquietuds i desitjos, establint unes línies d'acció basades en la reflexió, l'estimulació, la investigació i la promoció de la creació escènica femenina, conjuntament amb el foment de les xarxes amb entitats afins i el diàleg amb les institucions. Projecte Vaca estava en marxa i començava, alliberat, a pasturar.

Expresamientos. © Arxiu I. Bress

La vaca surt de la tanca

Molts havien estat els mesos durant dels quals les impulsores de Projecte Vaca havien debatut, reflexionat i valorat tots els aspectes, elements, significats i simbolismes que es desprendrien i es comunicarien des de l'organització. Es tenia tanta cura dels conceptes i missatges a expressar com de la metodologia que volien fer servir per prendre les decisions i representar les accions. Tot aquest procés està minuciosament detallat en les actes de les reunions d'aquell període i, malgrat que cada tema s'analitzava al detall, hi va haver una qüestió transcendent que, un cop plantejada, va gaudir d'un consens total. El nom i la imatge amb què havien de mostrar-se al món.

L'aposta va ser anomenar-se Projecte Vaca. Sembla que l'autoria del "cognom" correspon a Magda Puyo i Graciela Gil, que van recórrer a una de les singulars formes de fer que tothora ha distingit l'associació: l'indispensable sentit de l'humor. La metàfora de la vaca donava força joc. Un animal gran, poderós i enèrgic, del qual s'aprofita tot, si bé sota la seva afable aparença amaga la saviesa de qui sap anar més al fons, gràcies a la seva capacitat de rumiar i digerir, per després regurgitar i generar alguna cosa talment nova. La "vaca" anava precedida de la paraula "projecte" en homenatge a l'esmentat Magdalena Project,

una capdavantera i sòlida xarxa internacional de dones en el teatre contemporani que va esdevenir el paradigma a l'entorn del qual va articular-se la filosofia de l'entitat. La imatge gràfica va ser confiada a Eduard Vandellós, motiu pel qual va ser distingit com a "Vaca Amiga Honorari", el qual va elaborar un disseny que va complaure les sòcies, ja que va saber copsar i plasmar en una il·lustració el sentir i el propòsit de l'associació. El dissenyador es va haver d'inspirar en vuit principis claus: Dona, Creació, Investigació, Transgressió, Unió per a l'acció, Col·laboració, Intercanvi i Avenç.

La síntesi figurativa d'aquests conceptes, que mostraven plàstica-ment la voluntat de ser de Projecte Vaca, havia estat el resultat de moltes discussions. Les vaques irrompien en el món del teatre català amb una

veu ferma i decidida, consolidada en innombrables debats previs que, des d'una visió tant teòrica com experiencial, pretenia donar altaveu a qüestions que la flagrant absència de la dona en el fet teatral no havia permès plantejar històricament. La voluntat de les sòcies no era només engegar un camí per reclamar un tracte no discriminatori i activar un espai propi per a les creadores escèniques, promovent accions i creant xarxes per fer visible la seva tasca professional. També es tractava de desenvolupar un marc intel·lectual, de pensament, de crítica constructiva a l'entorn de l'art i la creació feta per dones que facilités capgirar el rol femení en el món de l'escena.

A les deliberacions sobre el "Vaca-èleg" de l'associació respecte a la seva configuració, activitats, defensa i funcionament, des d'un bon començament s'havia agregat una profunda reflexió al voltant del significat i l'essència de la creadora escènica, de la influència del pensament feminista en la mateixa expressió artística, de l'evolució dels conceptes de dramàturgia i teatralitat o de la interrelació entre disciplines artístiques, amb la intenció de definir-se, trobar un mirall en què reflectir-se i precisar una línia de treball. Aquests debats, que en el prelude de la constitució de l'entitat farcién les famoses trobades del bar Nostromo —i, més tard, les assemblees a Ca la Dona—, amb tantes polèmiques, controvèrsies i interrogants com acords, comunitat i camaraderia, van transformar-se en els fonaments de Projecte Vaca. Men-

Reportatge Creadores Escèniques. La Cosa 2002.

trestant, la seva estructura interna es definia sobre la base de les funcions de l'Assemblea, com a òrgan decisor, i de la Junta i les Comissions, que van ser el motor i el braç executor de totes les activitats, fossin associatiues o creatives.

Enlairar tot aquest edifici no va ser senzill. El context es preveia força aspre, i no disposaven de precedents ni referents propers que servissin de guia. Paral·lelament a l'espai de les àgores vacunes que permetien teoritzar-se i que s'allargarien en el temps, les sòcies van decidir posar-se mans a la feina, envair el paisatge urbà i presentar-se en societat a mitjan 1998. Ho van fer en diversos i variats escenaris. El primer, el 9 de juliol, en una roda de premsa a l'SGAE, organisme amb què s'encetaria una fructífera col·laboració que s'ha mantingut fins avui, vint anys després. Aquell mateix mes de juliol, el dia 23, el local de l'associació Mòn Obert acollia Projecte Vaca en una trobada pública per augmentar la seva base de sòcies i de "vaques amigues". A finals d'estiu, l'associació va donar-se a conèixer a un públic molt més ampli per mitjà d'una presentació a la Fira de Teatre al Carrer de Tàrraga (que es repetiria l'any següent), i a la tardor quatre sòcies van viatjar al segon Encuentro de Mujeres de Iberoamèrica en las Artes Escénicas, dins del Festival Iberoamericano de Teatro de Cadis (FIT'98), on van parlar del projecte en el si de les ponències previstes. Arran de l'estada de Graciela Gil a la ciutat argentina de Rosario, per

participar en el primer Encuentro Internacional de Escritoras, organitzat per Angélica Gorodischer, es va poder traslladar una primera referència sobre l'associació a escala internacional, i una subsegüent visita a la ciutat britànica de Cardiff també va obrir les portes al contacte directe amb les integrants del prestigiós col·lectiu Magdalena Project. La modesta maquinària de Projecte Vaca començava així a escampar-se, gràcies a l'esforç i l'impetu de les seves membres i a una certa recepció per part de les institucions davant la raresa de la iniciativa i la insistència de les seves promotores.

L'any 1999, l'associació va engegar amb força. Només començar, durant el gener, Projecte Vaca participava en el primer Congrés de les Dones de Barcelona, convocat per l'Ajuntament, i el mateix mes organitzava un acte de presentació al Palau de la Virreina, "Vaques a la Virreina", que va comptar amb el suport de l'Institut de Cultura i en el qual es van exhibir vídeos, lectures

dramatitzades i una performance de la ballarina Sol Picó. Després d'una successió d'activitats, la darrera presentació d'aquell any —i probablement la més desvergonyida i satírica— es va fer a finals d'estiu, al centre cívic Convent de Sant Agustí, on es va recrear el dossier de presentació de Projecte Vaca a través de la lectura desdramatitzada d'un irònic text que Gemma Rodríguez i Beth Escudé van escriure per a l'ocasió. En aquell temps el centre cívic Convent de Sant Agustí s'estava rehabilitant per recuperar-ne l'ús públic, i al cap de poc les vaques hi traslladarien provisionalment la seva seu, tot organitzant-se en torns un cop per setmana per oferir informació sobre l'entitat. En un petit armari, cedit pel centre cívic, Projecte Vaca iniciaria una de les seves accions més importants i cabdals: la Vacateca, l'ambiciosa biblioteca de dramaturgues, una recopilació d'obra escrita i videogràfica d'autoria femenina de diferents països.

Fullet de presentació de l'Associació a la Virreina.

Institut de Cultura: La Virreina

El dissabte 16 de gener a les 21 hores al Palau de la Virreina, les Vaques envaeixen el paisatge urbà i us conviden a l'acció.

Presentació del Projecte VACA, Associació de Creadores Escèniques, amb lectures dramatitzades, dansa i vídeos.

Us hi esperem!

Ajuntament de Barcelona

Hi ha dramaturgues? La Vacateca

El desconeixement de les dramaturgues, fins fa molt pocs anys, és un fet irrefutable. A Catalunya, de les escasses dramaturgues reconegudes, ja siguin les pioneres anteriors al segle xx com Dolors Monserdà o Carme Karr, passant per Caterina Albert, fins a arribar a Maria Aurèlia Capmany o Mercè Rodoreda, cap no ha gaudit del mateix nivell de reconeixement que els seus homòlegs masculins. La seva representativitat a les cartelleres teatrals ha oscil·lat de l'anècdota a l'absència, i a

finals dels anys noranta era una proesa que una dona aconseguís que el seu text veïés la llum pública i, encara més, que fos objecte d'un muntatge teatral. La falta de referents i d'oportunitats estava condemnant a l'ombra moltes autores. Una conjuntura que la professionalització i l'accés als estudis de dramaturgia, així com la recent conscienciació feminista, han ajudat a reconduir, tot permetent una major visibilitat de les dramaturgues actuals. Les fundadores de Projecte Vaca eren molt conscients de les dificultats que tenien les autores, ja que bona part d'elles ho eren, i en aquell moment, tant les que comptaven amb una projecció professional com les que no, sovint es trobaven amb impediments. Per a algunes de les sòcies, l'associa-

ció va servir de paraigua on aixoplugar-se, animar-se a créixer en l'escritura i mostrar les seves obres.

Però la visió i l'acció de les vaques volia anar molt més enllà. Calia disposar d'un fons bibliogràfic i audiovisual d'autoria femenina que servís de referència i consulta, l'objectiu final del qual fos la difusió tant d'aquests textos dramàtics com del material videogràfic de dones creadores dins de l'àmbit escènic. La Comissió de Recerca, Arxiu i Difusió, creada el 1999 i capitanejada durant molts anys per Beth Escudé, era l'encarregada de recopilar textos dramàtics

Contes de Dones.
Lectura al Convent
de Sant Agustí.
© ChusGomez

La Vacateca. Fotomuntatge Rosa Morera.

d'autores, a més d'altres materials audiovisuals de produccions artístiques dirigides o coreografiades per dones. Les integrants de la comissió feien tasques de recerca, lectura, visionat i elaboració d'informes que eren revisats i consensuats abans de confeccionar la fitxa corresponent per catalogar la peça i incorporar-la a l'arxiu de la videobiblioteca.

La Vacateca, tal com es va batejar, va arrencar amb textos inèdits d'escriptors procedents de cinc tradicions

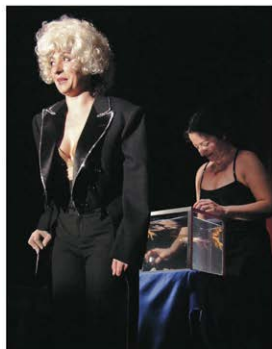
Gemintanas. Novembre Vaca 2004.
© Gertrudis Losada Alva

lingüístiques: català, castellà, francès, anglès i alemany, fos quin fos el país de procedència de cada autora. En la mesura que va ser pressupostàriament possible, les obres en llengua estrangera s'anaven traduint al català. L'any 2000 s'hi van afegir obres provinents de dramaturgues argentines i, més endavant, s'hi van incorporar autores italianes, de manera que, entre totes, configuren un fons que actualment supera els sis-cents títols i vídeos. L'any 2003 es va fer una presentació pública de tot el material recopilat i registrat durant els primers cinc anys, i el 2005 es va emprendre el procés d'informatització del catàleg.

Finalitzada l'estada al centre cívic Convent de Sant Agustí, l'arxiu es va moure a diferents emplaçaments fins que el 2012 es va habilitar un espai

a la nova seu de Ca la Dona, al carrer Ripoll, que des de llavors el custodia. En el vintè aniversari de Projecte Vaca, ambdues entitats han signat un conveni de donació de la Vacateca al Centre de Documentació de Ca la Dona, per facilitar-ne la consulta, tant presencial com digital. El mateix any, el 2018, el Museu d'Arts Escèniques (MAE) de l'Institut del Teatre de Barcelona ha decidit incorporar al seu arxiu la resta del material de l'associació amb la voluntat d'ampliar-ne la difusió entre estudiants i professionals del sector. Per mitjà del catàleg virtual del museu, es garanteix l'accés a tots aquests documents i també a la mateixa Vacateca, gràcies a la creació d'un enllaç que condueix al Centre de Documentació de Ca la Dona i que proporciona una connexió directa entre ambdues institucions.

La promoció que Projecte Vaca ha realitzat d'alguns dels textos del seu fons videobibliogràfic s'ha enquadrat en les activitats vinculades a l'associació, fent una tasca regular de divulgació principalment com a lectures dramatitzades (format que les sòcies van adoptar i propagar des del començament), conferències i taules rodo-

Cabaret Diabòlic. © Rui Alves

nes. Les primeres lectures de les obres de l'arxiu es van representar la tardor del 1999, en el primer festival escènic vacú, que si bé en el seu origen més embrionari va denominar-se FESTIVA-CA, les sòcies el van rebatejar amb el seu nom més reconegut, la Mostra de Creadores Escèniques, Novembre Vaca. La Comissió de Recerca, Arxiu i Difusió de Projecte Vaca va treballar de manera ininterrompuda i voluntària durant prop de deu anys, una labor que va anar minvant en anys posteriors a causa de la falta de suport.

Vinyeta promocional. Il·lustració Mariel Soria

Entrevista amb:

GEMMA RODRÍGUEZ

Dramaturga i guionista. Sòcia fundadora
Presidenta Vaca 1998-2003

Gemma Rodríguez. © Luay Albasha

Com era als anys noranta ser una creadora escènica?
En general, la presència de les dones a les arts escèniques era molt escassa i poc reconeguda. Era com si el treball de les dones fos menys prestigiós. Hi havia força actrius, però era molt difícil trobar una dona directora, una escenògrafa o una dramaturga. Per això vam veure la necessitat de crear una associació i promocionar la feina d'aquestes dones.

De fet, tu vas ser-ne la instigadora...

Tot sorgeix perquè la directora valenciana Margarita Borja contacta amb mi i em demana que convoqui dones de les arts escèniques per muntar un festival a Barcelona. Llavors em vaig posar en contacte amb algunes dones que en aquell moment estaven en actiu i, al final de diferents trobades, vam decidir constituir una associació de creadores escèniques, i així és com va sortir Projecte Vaca.

Quins van ser els primers passos de l'associació?

El primer plantejament d'acció va ser fer un arxíu so-

bre l'autoria femenina, perquè en aquell moment no hi havia res o molt poca cosa. Moltes de nosaltres érem escriptores i no existia una biblioteca on poguéssim anar a buscar textos de dones, sobretot de dramàturgs contemporànies europees. Vam començar a crear la Vacateca, demanant i comprant textos, en fèiem una fitxa, els classificàvem i en seleccionàvem alguns per donar-los a conèixer a través de lectures dramatitzades.

Alhora, hi havia una necessitat de reflexionar sobre la creació femenina?

Sí, vam poder tenir espai per reflexionar i discutir moltes coses, com ara quin havia de ser el paper de la dona, o com diferenciar el treball d'una dona en una creació artística! I no totes pensàvem igual, teníem punts de vista divergents i necessitat de compartir-los.

Quins records tens d'aquelles reunions?

Eren molt divertides, intenses i apassionades. Quan vaig trucar a aquestes dones per fer una primera trobada, no sabien qui era jo perquè era molt joveneta i quasi no havia fet res en el món del teatre. Van venir una mica desconfiades, però després tot va ser molt interessant. Normalment aquestes reunions es feien en un bar, el Nostromo, a la nit, i sempre hi havia debats molt acalorats, però eren reunions molt gratificants.

Com va ser rebut Projecte Vaca?

Per una banda hi va haver sorpresa, i per l'altra interès. Tothom es preguntava, per què? I per què només dones? Eren les típiques preguntes. Ens demanaven el motiu que un home no pogués formar part de l'associació. Penso que hi havia curiositat, però els mitjans no ens van fer ni cas. A la presentació a Tàrraga ens ho vam treballar bastant i no hi va acudir ningú. Vam haver-los de perseguir perquè ens publicassin en tres o quatre diaris. I respecte a les administracions, hi va haver interès però no gaires ajudes.

I en el sector?

En el sector se'ns va donar a conèixer de seguida. Si parles amb algun representant d'arts escèniques o amb el director d'algun teatre d'aquella època, et dirà que coneix les Vaques, però tinc la sensació que aquest reconeixement va ser perquè tocava, com una manera políticament

correcta de dir que donaven suport al que nosaltres plantejàvem, però a l'hora de la veritat no era un reconeixement real, perquè ens ho havíem de fer tot nosaltres.

S'identificava Projecte Vaca com una associació de caràcter feminista?

Aquest va ser un dels motius de discussió dintre dels espais de debat que compartíem, però jo no tinc cap dubte que era feminista. L'associació va servir per reivindicar un espai per a les dones i va posar damunt de la taula un tema del qual no es parlava. Era una època en què es pensava que es podia valorar la feina de cadascú independentment del seu gènere, però l'associació va mostrar que la discriminació era real. Al Festival Iberoamericà de Teatre de Cadis, on es feien les primeres trobades de dones en les arts escèniques, les més joves consideraven que el feminisme estava passant i que en aquell moment elles no estaven discriminades. Les dones de més edat defensaven la postura que la igualtat no existia encara, i que el feminisme continuava vigent. Jo crec que Projecte Vaca es va plantejar com una associació feminista perquè lluitava per la igualtat d'oportunitats, i el feminisme no és res més que això.

A banda de la reflexió, la crida a mostrar les vostres creacions va ser immediata?

Sí. Teníem pocs recursos i havíem de concentrar els esforços. Totes teníem una vida professional fora de l'associativa. En lloc de fer activitats al llarg de l'any, vam decidir fer un festival i així va sorgir Novembre Vaca el 1999. D'aquesta manera podíem mostrar els textos que havíem trobat interessants i que mereixien ser posats en escena.

També éreu força viatgeres. Era important ser en altres territoris?

Una de les primeres coses que vam fer va ser un intercanvi d'autores amb Madrid per buscar complicitats fora de Catalunya. De seguida van començar els intercanvis a l'Estranger, a Nova York, Nàpols i Bèlgica, per crear xarxes. Era la manera d'ajudar-se. Com que no teníem recursos, la forma de tirar endavant era crear aquestes xarxes. I, de fet, un dels grans mèrits de Projecte Vaca és que va aconseguir crear aquests lligams entre dones que treballaven a les arts escèniques i que no es coneixien, i després podien muntar

espectacles conjuntament. A la fi es podien trobar una dramaturga, una escenògrafa i una directora per fer un projecte. Sense l'associació pel mig no haurien tingut la complicitat per fer-ho.

Què representava la part experimental en els projectes?

Projecte Vaca ens facilitava l'experimentació, un risc que les dones no teníem cap possibilitat de permetre'ns, i també la col·laboració en altres espais. A les dones se'ns feia difícil arriscar en creació contemporània, ja en teníem prou que algú ens reconegués per arriscar-nos a fracassar.

De seguida et vas presentar com a presidenta. Com ho recordes?

Doncs la meua presidència va ser força tranquil·la. M'én van fer. Va ser un procés natural. No recordo gaires moments d'haver hagut de parlar en públic, això vol dir que molt cas no ens feien.

Què va significar per a tu Projecte Vaca en els àmbits personal i professional?

A mi personalment em va servir molt, perquè vaig conèixer gent molt interessant i vaig fer amigues que després van dirigir textos meus. La Magda Puyo va dirigir un text meu al Teatre Nacional, l'Ana Silvestre ho va fer al Tantarantana i la Glòria Balañà a la Sala Beckett. Va ser una època en què vaig aprendre molt escoltant-les, perquè teníem molta més experiència que jo. En aquell moment jo estava fent uns cursos d'escriptura a la Beckett i l'associació em va donar la força i l'impuls per creure que podia escriure i que m'hi podia dedicar. Pot ser que sense Projecte Vaca no hagués fet el pas. Per a mi el més important va ser que les dones coneixíem la feina de les altres i podíem parlar de tot. Aquesta capacitat de crear comunitat, de debatre idees i de col·laborar juntes va ser molt important. Necessites que existeixin aquests espais. Aquell era el nostre espai.

LA UNITAT FA LA FORÇA

*“A l’atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.”*

Maria Mercè Marçal

Xarxa i acció vacuna

Projecte Vaca havia nascut amb unes metes definides i una ferma disposició per a l’acció. S’imposava, per tant, la necessitat de donar-se a conèixer, tot fent de la seva difusió una tasca prioritària. No menys important era el valor que les sòcies atorgaven a la coneixença d’iniciatives afins amb les quals col·laborar, compartir i nodrir-se. Aquesta filosofia era part dels seus objectius fundacionals. El reconeixement de la dona professional de les arts escèniques havia germinat dins de l’associació des de l’esperit col·lectiu i comunitari, de manera que resultava indefugible mirar cap a pastures alienes i apostar per crear xarxa. La unió faria la força i multiplicaria la veu. Fora de Catalunya debutaven moviments i col·lectius en el camp escènic amb finalitats similars, les quals també requerien trobar-se i poder-se inspirar mútuament. El principal lloc de reunió va ser a Cadis i, en concret, al Encuentro de Mujeres de Iberoamérica de las Artes Escénicas, celebrat dins del FIT de Cadis —i emparat per l’ajuntament de la ciutat, el Instituto de la Mujer

i la Fundació Autor (SGAE)—, que des de l’any 1996 connectava dones de teatre dels dos continents per reflexionar, debatre i posar en comú pensaments, experiències i propostes artístiques emanades de la creativitat femenina.

Programa Encuentro Cadis 2000.

Convidades per Margarita Borja, les membres de Projecte Vaca van involucrar-se en aquesta, participant com a ponents en les taules rodones i, posteriorment, aportant propostes artístiques, ja fossin performances, lectures dramatitzades o espectacles. L’any 2000 l’associació va acceptar d’intervenir en la coordinació de la quarta edició de la trobada, que va celebrar-se al voltant de l’humor com a temàtica genèrica. Sota l’encapçalament “Les vaques que reien”, es van representar dues lectures dramatitzades de dues literates singulars: la primera, *Hroswitha on the beach*, un text de Beth Escudé basat en l’obra dramàtica i epistolar de Hroswitha de Gandersheim, considerada la primera dramaturga europea, i que va ser interpretada per Isabel Bres; i la segona, *Los empeños de una casa*, de Sor Juana Inés de la Cruz, dirigida per Resu Belmonte, que en el repartiment va incorporar actrius d’altres associacions d’àmbit espanyol. Cada lectura acompanyava i il·lustrava una ponència sobre l’autora corresponent, una proposta que a les poques setmanes es va programar dins de la segona edició del Novembre Vaca, en homenatge a aquestes dues dramaturgues, escassament representades en l’escena catalana.

Vaques al Encuentro Cadis 2002. © Arxiu M.Borja

Les trobades de Cadis van ajudar a crear llaços i enfortir-los, no solament amb teòriques i artistes d'arreu, sinó especialment amb els col·lectius de creadores que estaven brollant dins les arts escèniques espanyoles i amb d'altres, europeus i americans, que ja estaven prou consolidats. A principis de la primera dècada del nou segle hi havia una autèntica agitació dins del sector, i en moltes ciutats de tot l'Estat les dones del món de l'escena es reunien per donar-se visibilitat i fer feina conjunta. Algunes de les coetànies amb qui Projecte Vaca es tractava amb més assiduïtat van ser les associacions de creadores de Màlaga (AMAE), Granada (Federicas) i Madrid (Marías Guerreras); més endavant amb les creadores valencianes que es van organitzar com a DonesenArt i, per descomptat, amb el col·lectiu Soràmbulas, d'Alacant, que mantenia el seu activisme feminista des del 1992.

Movent les estructures

L'aparició d'aquest gruix d'entitats d'emprenedores escèniques, cada cop més conscienciades i compromeses en la defensa i el reconeixement de la manifestació artística i creativa femenina, va accionar una proliferació de jornades, festivals, congressos i activitats de tota mena consignades a mostrar el treball de les dones i a generar nous espais d'intercanvi. En pocs anys, les estructures teatrals començarien a sentir un enèrgic batec que no faria marxa enrere i que havia descobert en la comunió de forces la manera de moure i sacsejar els antics patrons culturals. Les creadores començaven a alçar la veu a tot l'Estat, semblant petites llavors que, amb el temps, obligarien a introduir canvis en la consideració de les professionals escèniques, tot forçant el pas a una futurible paritat que, malgrat estar lluny encara, llavors només es

podia somiar. Submergides en aquest propòsit, les sòcies de Projecte Vaca hi contribuïen de diferents maneres, ja fos promovent iniciatives, assistint com a convidades o actuant d'assessores en propostes alienes.

Conseqüentment, als encontres de Cadis es van sumar d'altres convocatòries en diferents ciutats, amb repercussió i continuïtat desiguals, però amb voluntat de permanència. Projecte Vaca va ser testimoni, participo o col·laboradora de la primera embranzida d'algunes associacions i de nous projectes, com van ser el naixement de DonesenArt el 2005 i el Encuentro Internacional Mujer Creadora, promogut el 2007 a Extremadura per la ballarina i directora escènica Sara García Guisado. En aquest trànsit de reunions, mostres, coincidències i complicitats més o menys duradores, les vaques van estrènyer llaços amb tres dels col·lectius esmentats: Soràmbulas, DonesenArt i Marías Guerreras, amb els quals va gestar sinergies a través d'alguns dels seus festivals i programes més significats d'intercanvi i autorïa.

La creixent activitat *col·laborativa* i l'enfortiment del vincle entre

Logotip DonesenArt.

El dia de la culpa. Marías Guerreras.
© Arxiu AMAEM

associacions va esperarar la posada en marxa del projecte anomenat Vaques en Xarxa durant el 2004, a fi d'acollir i endreçar totes les accions que es generaven en la interrelació entre entitats. Gràcies a aquesta iniciativa, es va intervenir en un grapat de seminaris, trobades i festivals al voltant de la creació femenina; es va donar suport a noves idees i col·lectius i es va construir l'actualment extinta pàgina web pasodecebra.com, que tenia per objectiu concebre fórmules d'intercanvi i estratègies de funcionament comunes. Així mateix, van ser fruits d'aquesta aposta col·lectiva la participació de les organitzacions madrilenya i alacantina a la mostra Novembre Vaca del 2004 i la convocatòria del Encuentro de Asociaciones de Mujeres en las Artes Escénicas, que les Marías Guerreras i Projecte Vaca van coordinar a Madrid l'any 2008 amb la

intenció d'intercanviar temàtiques i models escènics des de l'òptica i l'experimentació creativa.

L'any 2009, Projecte Vaca va prendre part de nou en l'intercanvi Mujer Creadora de Badajoz mentre engendrava les primeres Jornades de Teatre Social de Barcelona amb el Centre de Cultura de Dones Francesca Bonne-maison, que van atraure creadores de diferents països i tradicions culturals. Les Jornades es van celebrar durant dos anys consecutius i, el 2010, l'entitat va ser cridada a implicar-se en una altra trobada de Mujer Creadora, en aquest cas a la ciutat de Lleó. Tot un reguitzell d'experiències, periples i trajectes que ha caracteritzat el tarannà de reciprocitat de les vaques. Aquest nexa entre associacions ha estat durador en el decurs dels anys, encara que la intermitència entre les diferents col·laboracions fos més variable a partir de la segona dècada del segle XXI.

No obstant, el treball en xarxa de l'associació va tenir un moment especialment àlgid, que va posar a prova tota la capacitat i estructura de l'entitat. Va ser l'any 2007, en fer-se càrrec de l'organització a Barcelona del prestigiós Festival Magdalena Piezas Conectadas, l'activitat anual més rellevant d'una de les entitats més potents de teatre i performance fets per dones a nivell mundial, The Magdalena Project.

Helénica. Soràmbulas. © Andy Sotiriou

Intercanvi i autoria

L'esperit més íntim i vital de Projecte Vaca va ser, de bell antuvi, proporcionar un focus al treball femení en el conjunt de les disciplines que formen l'art de l'escena. I entre ells, l'autoria, pal de pallar que va congrega les fundadores i que va estimular les activitats d'origen. Atiar l'escriptura entre les dones, compilar un fons videobibliogràfic, investigar la interrelació de l'escriptura amb d'altres matèries i pràctiques artístiques, així com facilitar la difusió i l'exhibició de les obres per mitjà de lectures, van constituir les arrels primerenques sobre les quals va anar madurant l'associació. Donar prioritat a l'acció ha estat un estil reivindicatiu i un principi intrínsec, intestinal i inseparable de la història de l'entitat, més enllà que els seus recursos fossin més o menys magres.

Una de les primeres complicitats de què va gaudir l'associació es va estipular amb l'SGAE a Catalunya, que en diferents ocasions ha proporcionat suport econòmic, tècnic i d'infraestructures a les activitats vacunes vinculades amb l'autoria. L'Intercanvi Internacional d'Autores, Vaca Proposa, Autora a Escena o Primavera Vaca (de la qual parlarem més endavant), entre d'altres, han comptat amb la confiança i l'ajut de l'organisme. Si ens circumscrivim a un perímetre pròxim, ençà al territori català, el primer programa de lectures de dramaturgia contem-

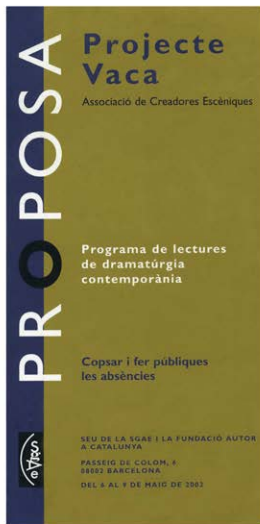
Les ales de la papallona. Vaca Proposa. © SGAE

Ecos. Autora a Escena. © SGAE

porània femenina que Projecte Vaca i l'SGAE van dur a terme conjuntament va ser Vaca Proposa, el maig del 2002. L'eslògan que aixoplugava el cicle de lectures, "Copsar i fer públiques les absències", exhorta-

va fidelment els missatges sobre els quals es volia incidir. Qualsevol discurs que intentés menystenir la discriminació real de les escriptores es trencava en evidenciar la desigualtat respecte de les dramatur-

Programa Vaca Proposa.

gues, posant-ne en relleu l'aïllament amb la finalitat primordial d'iniciar un camí per donar-les a conèixer. Quatre van ser les obres triades per la Comissió de Recerca i Arxiu, les quals, juntament amb moltes altres que es van captar gràcies a la convocatòria, van farcir el catàleg de la Vacateca. Les dramaturgues incloses en aquest primer cicle van ser Montserrat Mas, Laura Freijo i Victoria Szpunberg.

Inspirant-se en aquest projecte divulgatiu, Projecte Vaca i l'SGAE van organitzar un segon cicle de lectures dramatitzades l'any 2005, "Autora a Escena", que es distingia

de l'anterior pel fet de comptar amb la col·laboració de les associacions Marías Guerreras i DonesenArt i tenir un format d'intercanvi entre territoris. El nombre d'autores programades es va ampliar fins a nou, i les lectures es van celebrar en espais de Barcelona, Madrid i València; es proveïa així de públics d'altres contrades a les dramaturgues radicades en alguna d'aquestes ciutats. L'èxit de totes dues experiències va induir, uns anys més tard, a la convocatòria d'un cicle anual que, per durada i nomenclatura, resulta el més recognoscible i identificatòri de l'associació: el Primavera Vaca.

La projecció internacional. Intercanvi d'Autores i Festival Magdalena

L'afany que Projecte Vaca havia injectat en les seves primeres petjades a posar en valor el treball de les dones escèniques incidint, des del principi, en les desconegudes i freqüentment arraconades dramaturgues, va atraure alguns projectes d'influència i notorietat transfronterera. L'any 2000 s'inaugurava un programa d'intercanvi de textos d'autores de diferents països que, en el decurs de tres anys, va erigir-se en una plataforma d'estudi, difusió i re-

ciprocitat en connectar dramaturgues catalanes amb homòlogues d'Itàlia, Bèlgica i els Estats Units. El projecte Intercanvi Internacional d'Autores, promogut i liderat per Àngels Aymar, ambicionava establir lligams entre dones de tots quatre països fent selecció d'originals inèdits per estrenar-los, com a lectures dramatitzades, en escenaris de Barcelona, Nova York, Nàpols i Brussel·les. Els textos a representar serien traduïts, i les autores viatjarien convidades a presenciar la lectura de la seva obra en un país diferent al d'origen. D'aquesta manera es brindava l'oportunitat de crear nexes, promocionar-se fora de les pròpies fronteres i sembrar l'avinentosa de correspondre amb noves accions d'interrelació. Les dramaturgues, a més a més, gaudirien d'una representació actoral del seu text en un altre idioma i de l'experiència de descobrir formes de treballar foranes.

Per poder tirar endavant la iniciativa, es va aconseguir la connivència de la Fundació Autor, l'SGAE Catalunya, el consolat dels Estats Units, l'Institut Italià de la Cultura i la Institució de les Lletres Catalanes, a banda de catorze organismes més, teatres, companyies i entitats públiques i privades espanyoles, belgues, italianes i nord-americanes. La crida a les autores de cada país va permetre compilar setanta obres que es van incorporar als fons de la Vacateca. A cada ciutat, una associació anàloga a Projecte Vaca va ocupar-se de la selecció. Com a resultat, van triar-se originals d'onze autores, cinc de les quals eren sòcies

L'article Intercanvi d'autores. Creuant fronteres

Ha passat molt de temps des d'aquell projecte que vam iniciar unes quantes dones de teatre, amb la il·lusió, l'ambició i l'objectiu reivindicatiu de fer visible la nostra feina. I mentre ens repartíem les tasques i cercàvem estratègies per fer-ho possible, vaig elaborar un projecte amb la pretensió que la nostra associació creués fronteres. Però no només. Del que es tractava era d'iniciar un viatge de doble direcció, un intercanvi amb autores d'altres indrets, que ens permetria donar i rebre. Es tractava de contactar amb organitzacions o col·lectius d'un perfil similar al nostre, i que llancessin una convocatòria per convidar les seves autores a enviar-nos els seus textos. La nostra comissió, formada per autores i traductores, els llegíem, n'escollíem un parell, els traduïem al català, els presentàvem com a lectura dramatitzada i convidàvem les autores foranes a venir a Barcelona per ser-hi presents. Al seu torn, les entitats organitzadores dels altres països rebien les nostres obres, triaven les que més els interessaven, les traduïen a les seves llengües respectives i en feien lectures dramatitzades amb presència de les nostres autores. Aquest era el plantejament però, per si el repte no fos prou, l'objectiu era que tot el projecte s'havia d'autofinçar.

Permeteu-me donar una pinzellada sobre un dels episodis. El comitè de Nova York va seleccionar dues obres, una de la Laura Freijo i una altra de meva. En aquella estada a Manhattan, vam viure un munt d'experiències personals i professionals que ens acompanyen sempre. D'una banda, l'emoció indescriptible d'escoltar actrius i actors donar vida als personatges que tu vas concebre un dia, en una altra llengua, amb intencions i emocions que l'audiència rep, i constatar que allò que vas escriure en la solitud del teu petit estudi connecta amb persones d'altres orígens, edats i circumstàncies. Poder viure això és un enorme privilegi. I, d'altra banda, deixar-se sorprendre per una ciutat com aquella, on tot sembla possible i impossible, on pots trobar rentant-te les mans al costat de la mítica Lauren Bacall, o crear unes paraules amb l'inaccessible Arthur Miller, que fins i tot em va donar la mà!

Voldria fer palès que aquest projecte va néixer amb intenció de continuïtat. Malauradament i per diverses circumstàncies que se m'escapen, no va ser així. Segons el meu parer, aquell primer camí que com a associació vam plantejar a l'inici es va anar desdibuixant, i vaig decidir allunyar-me de la pastura. Però, conveuada del gran potencial que tenen els intercanvis, he seguit un itinerari que m'ha portat a viure moltes experiències emocionants, emotives i enriquidores com a persona i autora, i que m'ha permès poder escoltar altres veus, dialogant les meves obres en diverses llengües. El projecte d'intercanvi és va desenvolupar amb èxit de principi a fi. No crec que en la història de Vaca s'hagi assolit mai, en un sol projecte, ni el grau d'implicació financera d'institucions ni tants vincles amb l'exterior. Però tot èxit té regust amarg i, en aquest cas, m'hauria agradat poder escriure avui un article sobre la pervivència d'aquell projecte.

Àngels Aymar Ragoita. Actriu, dramaturga i directora d'escena

TRANSIT BARCELONE-BRUXELLES

Mise en lecture de
deux dramaturges catalanes

Silvana Capitani
Gemma Rodriguez

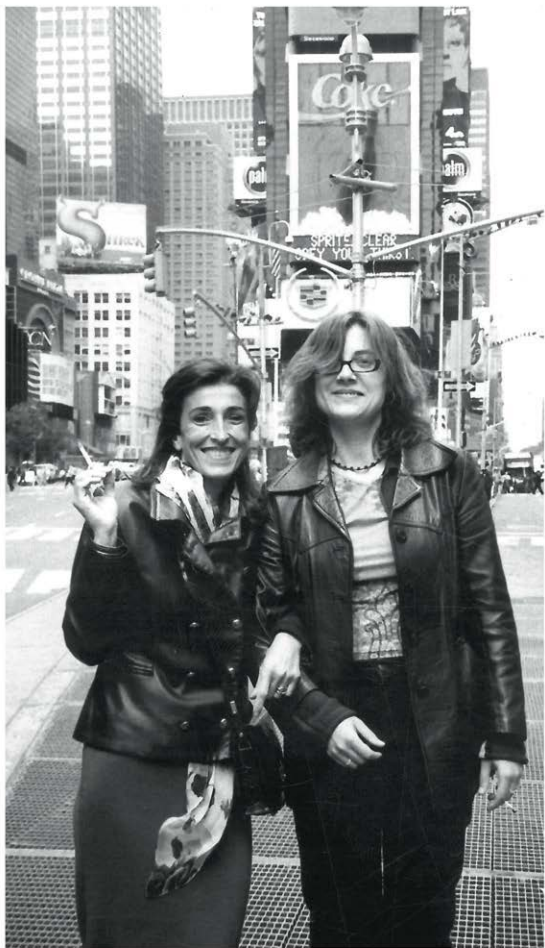
Cartell Intercanvi d'autores a Brussel·les.

de Projecte Vaca i les altres sis procedien de la resta de contrades.

El primer torn de lectures es va celebrar a Barcelona, en el marc de la mostra Novembre Vaca de l'any 2000, amb la presència de les sis dramaturgues estrangeres. Un cop traduïdes al català, es van estrenar a la barcelonina seu de l'SGAE les obres inèdites de Veronika Mabardi, Marina Confalone, Elisabeth Hess, Alina Narciso, Layla Nabulsi i Arlene Hutton. En paral·lel, el noaiorquès laboratori de creació artística i desenvolupament per a dramaturgs professionals New Dramatists va elegir dues obres, d'Àngels Aymar i Laura Freijo, per ser traduïdes a l'anglès i representar-se la primavera del 2001 a la seu de The Player's Club de la cosmopolita ciutat nord-americana. L'Intercanvi va finalitzar el 2002, amb dos cicles diferents de lectures: un a Brussel·les, on el

Centre des Écritures Dramatiques va seleccionar i traduir dues obres, corresponents a Gemma Rodríguez i Silvana Capitani; i l'altre a Nàpols, on l'obra de Gemma Rodríguez i una peça de Meritxell Cucurella van ser estrenades en italià en el marc de la Biennale Internazionale di Drammaturgia Femminile "La Scrittura della Differenza", prèvia tria de l'Associazione culturale C. A. M. dello spettacolo.

L'experiència, el coneixement i la projecció pública adquirida per Projecte Vaca gràcies a aquest intercanvi va aplanar el camí a la gestió i la coordinació de futurs esdeveniments. Tanmateix, el minso suport econòmic que va acompanyar la proposta va impedir mantenir-lo en el temps, una escassetat que, sovint, era la gènesi i la causa de la frenada i la desaparició d'aquest tipus de projectes malgrat demostrar que eren eficaços i estimulants culturalment. Al mateix temps, aquest panorama conduïa, en nombroses ocasions, a un no desitjat, reiniciant i esgotador voluntariat per part de les membres de l'associació.

Aymar i Freijo. Autores Vaca a Nova York. © Laura Freijo

El transatlàntic “Piezas Conectadas”

L'embarcació més gran que ha hagut de pilotar Projecte Vaca va ser el 2007, quan va assumir l'organització i la coordinació a Barcelona del Festival Magdalena Piezas Conectadas. L'esforç va ser titànic. The

una plataforma on visibilitzar-se, un espai de reflexió i una font de suport i formació. Creada l'any 1986 a Gal·les per la directora escènica Jill Greenhalgh, avui en dia està connectada amb més de cinquanta països, que de manera autòctona porten a terme activitats de forma regular. Des de la seva fundació, cada any la xarxa ha organitzat el

l'imaginari de Projecte Vaca en els seus inicis. Ben aviat, algunes sòcies van establir contactes amb la xarxa del Magdalena i van coincidir amb la seva fundadora en una de les primeres trobades de Cadis.

Margarita Borja, d'ànima inquiet i persuasiva, albergava el desig i la convicció d'organitzar un dels famosos Festivals Magdalena en territori espanyol. Membre així mateix d'aquest col·lectiu capdavanter, no va estalviar cap afany ni argument fins a instigar la complicitat de Jill Greenhalgh amb entitats, associacions i promotores de festivals de creadores d'Espanya que, des de feia molt de temps, havien coincidit i generat vincles tant a Cadis com en altres emplaçaments. La coordinació general del festival va quedar en mans de Margarita Borja —com a directora— i de Teresa Urroz i Susana Egea (llavors presidenta i vicepresidenta de Projecte Vaca) com a coordinadores, les quals van haver d'enfrontar-se, més enllà de la complexitat d'una convocatòria d'aquestes dimensions, amb unes circumstàncies polítiques completament imprevisibles.

A finals del 2003, quan posàvem les llavors del festival —explica Susana Egea—, vam datar-lo el 2007 perquè dones expertes en gestió cultural ens van aconsellar evitar ubicar-nos entremig de dues legislatures. Però les eleccions anticipades del 2006 van fer que a mig procés ens canviés-

Presentació Festival Magdalena Barcelona. © Arxiu Vaca

Magdalena Project és una influent i prestigiosa xarxa cultural femenina que proporciona mitjans i dinamitza trobades per tal que les artistes i creadores del món del teatre i la performance d'arreu del món trobin

Festival Magdalena, que ha voltat per nombrosos països i ha esdevingut un referent mundial durant més de trenta anys. Un actiu de defensa i reivindicació de la creació escènica femenina que va inspirar l'horitzó i

sin les persones que ens feien d'interlocutors i els representants polítics a la majoria d'institucions. Vam haver de renegociar els acords. El cas és que, amb tot, es va aconseguir portar el projecte endavant.

Dos anys abans de la celebració de la mostra, l'activitat per trobar finançament i suport institucional ja era frenètica. I es va aconseguir. Prop d'una cinquantena d'institucions nacionals i internacionals, administracions, organismes diversos, entitats, professionals i empreses van donar suport al que seria el primer Festival Magdalena a l'Estat espanyol. Projecte Vaca va responsabilitzar-se de la coordinació i la logística d'un esdeveniment que va acollir una quarantena d'espectacles de més de trenta companyies procedents d'una quinzena de països. Per fer-ho possible, es va compondre un equip fix de vuit persones i altres deu col·laboradors que abastaven la part videogràfica, protocol·lària o de traducció.

Ahora s'havia fet una colossal tasca contra rellotge per tenir a punt els teatres del Centre de Cultura de Dones, Francesca Bonnemaison, que van servir d'escenari de gran part de les actuacions i activitats previstes juntament amb set espais més de la ciutat com l'SGAE, el Casal del Metge, el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, la Casa Àsia, la UOC, l'Ateneu barcelonès o La Caldera. La Bonne, tal com se la coneix popularment avui en dia, s'havia

Equip organitzatiu i artistes del Festival. © ChusGomez

inaugurat el 2004, després d'una enèrgica mobilització feminista i un cop l'Institut del Teatre de Barcelona va traslladar-se a la zona de Montjuïc desocupant l'edifici situat al barri de Sant Pere, on tenia seu l'antic teatre Adrià Gual i que es va transformar en l'espai "La Sala" de la Bonnemaison.

Ariadna Martí, sòcia vaca i directora escènica, va encarregar-se de proveir tot el material tècnic i de dirigir l'equip que va obrar el miracle de fer funcionar aquelles noves sales.

El Magdalena va ser el que realment va inaugurar els espais teatrals de la Bonnemaison, després que l'Institut del Teatre es va dur l'equipament. Vaig treballar amb la il·luminadora Ana Roldós i amb una empresa d'equipaments escènics per muntar tota la part tècnica dels dos espais teatrals, La Cuina i la Sala. Des de

cametes, barres, taules de llum, taules de so, focus, micros, de tot. La veritat és que el Magdalena va suposar una bogeria, perquè a l'inici eren deu espectacles i al final vam acabar amb uns quaranta. Estàvem dins d'un festival molt gran. Van venir moltíssimes companyies de fora, hi havia creadores escèniques molt importants i amb maneres molt diferents de treballar. Tot l'equip tècnic era femení. Així ho vam decidir i ho vam aconseguir. Tant les maquinistes com les de so i les de llum. Vam demostrar que som unes grans professionals i que podem organitzar un festival d'aquella magnitud. Tothom va quedar molt content.

Margarita Borja, directora Festival Magdalena Barcelona. © ChusGomez

Programa Festival Magdalena Barcelona.

Susana Egea, coordinadora. Benvinguda al Festival Magdalena. © ChusGomez

Una impressió que Teresa Urroz, com a coordinadora, també comparteix en recordar la ingent tasca realitzada per al Festival Magdalena, que ella qualifica d'una "autèntica bomba adrenalítica". A més, en el vessant artístic, Projecte Vaca va preparar la performance inaugural, *Transformació XY*, que va reunir el treball creatiu d'una quinzena d'artistes vacunes tot evocant el trànsit del laberint vital. El certamen de Barcelona, que va tenir per títol *Piezas Conectadas*, va durar deu dies i va tenir un desbordant èxit de públic. L'equip estava extenuat, però complagut per la feina feta. A desgrat d'això, la directora, Margarita Borja, encara conserva un sentiment d'injustícia que orienta cap al tracte rebut pels mitjans de comunicació, als quals reprova haver ignorat la celebració de l'esdeveniment.

Demostremos una ambición muy grande. Y nos falló estrepitosamente la prensa, eso fue un boicot auténtico. Se suplió con el boca y gracias a internet. Tuvimos unos llenazos espectaculares y sin embargo no hubo repercusión. Esta es una de las patas de mayor retraso para las mujeres, la falta de visibilidad en la comunicación. Hicimos estrenos en España que no se habían hecho nunca, dimos a conocer compañías que no habían venido hasta entonces. Pero no estar en la prensa genera un vacío. Tuvimos un

agujero negro después porque la prensa no quiso contribuir.

Fos com fos, la gestió del Festival Magdalena *Piezas Conectadas* 2007 va proporcionar a Projecte Vaca el respecte i el reconeixement de les artistes que hi van prendre part, de les entitats col·laboradores i de la resta d'associacions de l'Estat espanyol. En paraules de Susana Egea, "el festival forma part de la història teatral de la ciutat". Sis anys més tard, Madrid acollia un segon Festival Magdalena, al qual van convidar a assistir una representació de l'associació, que va estar integrada per Laura Freijo i Carolina Torres. L'excel·lent tasca realitzada a Barcelona encara planava en l'ambient associatiu estatal:

"Ho vaig notar molt quan vaig anar al Magdalena Project de Madrid —relata Laura Freijo—. Em vaig sentir molt respectada com a sòcia vaca, i no només perquè em vaig trobar amb gent d'una educació exquisida, sinó per tota la feina que s'havia fet."

Laura Freijo. Festival Magdalena Madrid.

En els anys següents, l'associació va fer front a altres reptes artístics i organitzatius importants, però el record de la grandària i el desafiament suscitat pel Festival Magdalena es manifesta encara viu i és present per a totes aquelles professionals que van participar en una de les fites més notòries de la trajectòria de Projecte Vaca.

Més info sobre Festival
Piezas Conectadas 2007.

1. Rosa Muñoz
2. Yuyachkani
3. Cía NadaQueVer
4. Instal·lació Transformació XY

1 2 © Katherina Barbosa
1, 3 i 4 © Chus Gomez

Festival Magdalena

1. Andamio Contiguo
2. Rilo Chmielorz
3. Las Sorámbulas
4. Pepa Plana
5. Teatro delle Radici
6. Senza Tempo
7. Taller Geddy Aniksdal
8. Taller Brigitte Cirla
9. Las Sorámbulas
10. Senza Tempo
11. Transformació XY

1 i 6 © Katherina Barbosa

2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 i 11 © ChusGomez

Entrevista amb:

MAGDA PUYO

Dramaturga i directora escènica. Sòcia fundadora.
Directora de l'Institut del Teatre de Barcelona

Què és el que et va atraure de fundar una associació com Projecte Vaca?

Vam iniciar tot un procés. La Gemma Rodríguez ens va reunir. Totes teníem la preocupació de la poca visibilitat de les dones en el sector de la cultura, la gestió cultural i l'àmbit artístic. Que poc de moda que estem sempre! Llavors vam començar a fer reunions. Va ser difícil trobar una línia de treball. Teníem tantes coses a dir, a posar en qüestió i a dialogar, que recordo reunions molt caòtiques, en el millor sentit de la paraula. I molt enriquidores, perquè no estàvem necessàriament d'acord. Va ser la llavor d'una cosa que ara està molt sobre la taula.

Quins plantejaments us fèieu?

Una de les coses que ens plantejàvem era si la reivindicació havia de ser directa o a través del vessant artístic. És molt diferent. Jo ara estic segura que ha de ser als dos llocs, però en aquell moment defensava que havia de ser en l'àmbit artístic. Que havíem de lluitar perquè les peces artístiques reflectissin aquesta lluita per fer-nos un lloc i fer-nos respectar. Sempre dic que les dones que fem art en general sembla que a cada peça o acció comencem de zero. És a dir, no sumem, i és una cosa molt estranya.

Vosaltres vau picar molta pedra. Com era significar-se com a feminista?

Es produïa una situació ben rara en aquella època. Hi havia un forat negre de dones que no tenien en el seu imaginari la reivindicació d'un espai per a les dones. Era una cosa com poc moderna. Com si la paraula no sonés bé. Les grans sí que ho volien, i ara les joves també. Ara fa molt poc que tornem a tenir aquesta voluntat política i social de ser feminista. L'art és polític *per se*, no es pot ser apolític, prenent com a apolític un concepte ideològic, no un tema de partits. A Projecte Vaca recordo discussions d'aquest tipus, tot i que no sé si mai es va concretar prou. I ho dic en un sentit absolutament positiu. Quan les coses es concreten, deixen de ser qüestionades. I les sòcies érem molt crítiques amb tot, i això era bo, tot i que de vegades ens paralitzava. Però era part del procés, no és gens fàcil treballar en assemblea per arribar a acords.

Penses que vau ser valentes?

Més que valentes, l'associació era vitalment necessària per a les persones que ho fèiem. En el desenvolupament professional de cadascú, quan vam marxar d'allà, tot el que va passar ens ho vam emportar com a *background* personal d'aquella activitat. Jo ho segueixo portant. Aquestes vivències, si et deixen algun color, et van alimentant altres coses. M'arriben records de les deu de la nit, realment cansades, parlant i qüestionant-nos què era l'art, i acabar barallades perquè no ens aclaríem. I debatíem si es nota quan l'art el fa una dona. És nota? Si et poso tres obres al davant, tu sabries dir-me quina és de dona i quina és d'home? És el detall, el que fa que l'art sigui d'una dona o no? O que sigui d'una dona feminista o no? Jo sempre m'he accionat en línies molt diverses, conscient de la lluita perquè les dones tinguin aquest lloc. És fort dir-ho, però no està solucionat, això.

Vosaltres us vau activar primer en promoure l'autoria. Ha millorat des de llavors?

Qui va tirar endavant el projecte inicialment eren autores. Era important, perquè llavors no hi havia gairebé cap autora que la programessin als escenaris. Ara l'autoria és més àmplia, la coreografia és autoria, les arts escèniques són més transversals i multidisciplinàries, menys encaixonades. En aquell moment calia que les dones desenvolupessin l'escriptura, perquè realment s'havia desenvolupat poc. Les directores fèiem poca cosa, les actrius una mica més, però les autores no podien treure el seu text a la llum.

De seguida vas donar llum als textos amb les lectures...

Sí. I el Novembre Vaca es va fer immediatament, tot i que recordo que hi va haver moltes discussions sobre com havia de ser el Novembre Vaca, si havia de ser una cosa més festiva, més *sesuda* o més participativa. La veritat és que sempre es va treballar amb molt pocs recursos, i això ho complicava. Fins i tot les dones que treballen més dins de l'àmbit escènic ho fan des de la precarietat. Només cal que vegis si en els espais de grans formats hi ha dones. Hi ha precarietat a molts nivells. Vaca s'ha mantingut en la precarietat econòmica, no pas en la precarietat intel·lectual o artística, ja que en aquests àmbits s'han fet moltes coses amb molt pocs recursos.

En què s'ha pogut evolucionar?

Hi ha espais públics i privats que veuen l'activitat de les dones d'una manera sectària. Es llegeix d'una manera poc inclusiva encara, quan el que s'està demanant és al revés. És estrany com es gira la truita i es veu poc inclusiva una cosa que el que vol és incloure. De totes maneres, el concepte "una cosa de dones" ara no es diu, però fa només deu anys encara sí. No diré a qui, d'un teatre públic, fa una dècada se li va oferir un muntatge sobre Virginia Woolf i va exclamar que era una temàtica feminista. Com si Virginia Woolf no fos una de les millors literates del món mundial. Va dir que era una línia que no feien, que no ho estaven desenvolupant aquella temporada. És ignorància absoluta.

Ens falten dones polítiques a la cultura amb visió feminista?

Ens falten polítiques de dones d'esquerres. Si t'hi fixes, hi ha moltes dones en l'àmbit de les dretes, i això fa pensar molt. A Europa les grans dones polítiques han estat de dretes. Tot i que també falten polítiques dones que puguin ocupar tots els llocs.

I pel que fa a les dones del sector escènic, com ho viviu a l'Institut del Teatre?

En l'àmbit escènic molts prejudicis estan ancorats en el món de la dona, però no tots. Per exemple, encara no està normalitzat el nen ballari. Hi ha una falta de consciència del tema masculí a la dansa. Aquest seria l'exemple al revés. A direcció i dramaturgia, ho tenim bastant equilibrat. A interpretació habitualment hi ha més dones que homes, i a la dansa igual. Però això passa també a la universitat. Hi ha un percentatge molt elevat de dones amb molt bones qualificacions, i després només un deu per cent es dedica a

la recerca i la investigació, que és on hi ha els llocs de treball de comandament. Passa també en el món escènic. Ara per fi tenim la Margarit, que està al Mercat de les Flors, i en cent dos anys soc la primera dona que dirigeix l'Institut del Teatre, amb això ja t'ho dic tot.

Parla'm més del background que et vas endur de Projecte Vaca. Què t'ha servit més?

Per a mi, professional i personal tenen molt a veure. En l'àmbit personal, m'emporto haver conegut una gent extraordinària i un aprenentatge pel que fa a la comunitat, sobre com treballar en comú, com pensar juntes. Segurament també una major consciència de la dificultat com a dona en el món professional. I un convenciment de la importància de dedicar una part de la meua feina a trobar per a les dones aquests espais que són nostres. Una part del problema de no trobar aquest espai és culpa de les mateixes dones, és a dir, de com nosaltres ens fem responsables d'aquesta situació. Nosaltres perpetuem una sèrie d'actituds i oblidem les grans mestres, com Maria Aurèlia Capmany o Montserrat Roig. No les defensem com a grans mestres, són molt millors que alguns homes i queden en un segon pla. Com allò que et deia de la Virginia Woolf, que és molt millor escriptora que molts altres autors i en canvi no la programem. M'emporto la consciència, la capacitat de treball, la discussió per enriquir-te, simplement. Això és una cosa que fem molt, discutir per aprendre a pensar. Per poder explicar aquestes contradiccions o incidir en l'opinió de l'altra, és un aprenentatge del pensament, del teu propi i el de les companyes, que ens enriqueix. I reiem molt. Una aprèn quan s'ho passa bé.

Què és el que et va faltar fer dins de Projecte Vaca?

Et diré que quan vaig créixer professionalment vaig marxar. I això va ser un error, una renúncia que em va arrencar de l'àmbit de les vaques. Crec que aquí algunes que vam encetar un camí professional més potent vam ser poc generoses, i hauríem pogut tenir-hi un lligam d'una altra manera. Com si haguéssim deixat de donar importància a un grup que nosaltres mateixes vam reclamar que es respectés com a grup dins de l'àmbit artístic. La supervivència fa difícil estar en un espai artístic més o menys reconegut i que et permeti fer segons quin tipus de treballs i feines. I això en la vida passa, tenir aquests alts i baixos del teu propi convenciment ideològic.

Participants Jornades Teatre Social. © Arxiu Vaca

EL COMPROMÍS AMB LA IGUALTAT I EL CANVI SOCIAL

“He assassinat l'àngel de la llar. I no ha estat fàcil.”

Maria Aurèlia Capmany

Feminisme i escena

La celebració a Barcelona del Festival Magdalena Piezas Conectadas el 2007 va coincidir amb la promulgació de la Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i homes. En el seu article 26, s'enunciava la incorporació del principi d'igualtat en el sector cultural, que havia d'adoptar mesures per incentivar l'equilibri en la participació femenina pel que fa a la creació artística i intel·lectual, la seva producció, promoció, representació i difusió. La inclusió d'aquest article dins de la llei no va ser fortuïta. Va ser conseqüència d'una al·legació —secundada per escriptores i creadores escèniques de tot l'Estat, entre elles les sòcies de Projecte Vaca— induïda, fomentada i finalment presentada per un grup d'artistes i intel·lectuals espanyoles entre les quals hi havia Laura Freixas, Diana Raznovich, Noni Benegas i Margarita Borja, que en va ser la promotora. L'any 2009, aquest grup de dones van fundar a Madrid l'associació per a la igualtat de gènere a la cultura Clásicas y Modernas, que dins dels seus estatuts va incorporar explícitament la vigilància i l'impuls de l'acompliment de la llei.

A Catalunya, el juliol del 2015 el Parlament va aprovar la primera llei d'igualtat catalana que, en l'àmbit concret de l'art i la cultura, obliga les administracions públiques a promoure la igualtat efectiva en el terreny de la creació cultural; a afavorir la creació i la difusió de les obres culturals d'autoria femenina; a potenciar i vetllar per la presència de les creadores catalanes en la programació cultural pública, i a garantir la representació paritària de dones i homes en les candidatures dels honors i distincions que es convoquin, entre d'altres mesures.

Ambdues lleis d'igualtat van ser el rèdit i el reconeixement a tota la trajectòria de consciència, activisme, pressió i lluita que a Catalunya i en el conjunt de l'Estat moltes organitzacions de dones havien portat a terme, més o menys visiblement, durant dècades. Són lleis que, al mateix temps, van posar de manifest el fracàs polític i social que s'estava evidenciant en relació amb l'erradicació d'una desigualtat nitidament i persistentment ignorada. Les creadores escèniques i el sector cultural en general han estat beneficiàries de la tasca realitzada pel moviment

feminista —nascut al caliu de les lluites obreres, veïnals i antifranquistes— i, sens dubte, de la veu significada de dones intel·lectuals com Maria Aurèlia Capmany, Maria Mercè Marçal o Montserrat Roig.

Tal com l'entenen avui, el feminisme va fer esclósio a Catalunya l'any 1976, en convocar-se a Barcelona les primeres Jornades Catalanes de la Dona, on més de cinc-cents activistes d'ideologies, oficis, professions i classes socials molt diverses van debatre les qüestions més punyents que calia prioritzar en el calendari reivindicatiu. Els atacs de l'època contra aquelles dones i els malentesos sobre el significat del feminisme han perdurat durant molts anys, però la resistència de les antigues militants i la incorporació de nous corrents de dones n'han garantit la renovació i li han atorgat un futur més lluent i tangible. En aquest context històric de la dècada dels vuitanta i els noranta, el malestar entre les dones de l'escena i el murmurí de la seva insatisfacció van trobar un espai d'expressió en començar a associar-se, tot arrencant de l'aïllament moltes artistes i proporcionant-los canals de comunicació, suport i creativitat entre elles.

Primeres Jornades Feministes Catalanes. © Arxiu Ca la Dona

En el cas d'associacions com Projecte Vaca, les creadores es van poder conèixer, de manera que moltes autores van entrar en contacte amb directores, coreògrafes, performers, tècniques, actrius, ballarines o escenògrafes, i es va forjar així un capital artístic femení poc conegut fins llavors. En alguns casos, aquest contacte amb altres professionals va ser el motor per agafar confiança i atrevir-se a deixar veure el talent propi.

Quan vam començar —exposada Gemma Rodríguez—, vaig aprendre molt escoltant les companyes. Tenien molta més experiència perquè jo bàsicament començava i això em va donar la força i l'impuls per creure que podia escriure i que m'hi podia dedicar.

Potser sense Projecte Vaca no hauria fet el pas.

Molts han estat els testimonis de sòcies vaques que glossen la importància que ha tingut l'associació per al seu creixement professional, atès que ha representat un coixí on poder-se reconèixer, arriscar-se i evolucionar com a creadores. D'aquesta necessitat i del convenciment que les dones escèniques mereixien les mateixes oportunitats d'accedir als escenaris que els homes, l'associació es va declarar feminista —englobant els diferents sentiments i sensibilitats que les sòcies tenien al respecte— en els anys de l'immediat adveniment del segle xx, quan aquesta identificació no gaudia de bon crèdit i popularitat.

Ca la Dona, un pal de pallar

Projecte Vaca va ser una associació pionera a Catalunya dins de les arts escèniques, contemporània a d'altres de la cultura com la cooperativa Drac Màgic, que des del 1993 organitza el conegut Festival Internacional de Films de Dones i

DRAC MÀGIC
CULTURA AUDIOVISUAL

Logotip Drac Màgic.

que ha esdevingut un referent en el sector audiovisual. No obstant això, la singularitat de cada proposta va fer que els apropaments inicials per col·laborar-hi no es plasmessin en el temps. Ben bé des del començament, una de les entitats que ha acompanyat la trajectòria vital de Projecte Vaca ha estat Ca la Dona.

Entitat sorgida l'any 1988 com a reclam de les associacions feministes de Barcelona en disposar d'un espai públic on reunir-se, Ca la Dona va solidaritzar-se de seguida amb el nou-nat Projecte Vaca generant un vincle que s'ha enfortit i consolidat amb els anys. Aquesta organització ha estat viure i residència de moltes iniciatives, com ara la Mostra d'Art de Dones FemArt —que el 2018 commemora el seu 25è aniversari—, va acollir el grup promotor de la fundació del

Equip FemArt. © Arxiu FemArt

Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison, i també és l'emplaçament d'un Centre de Documentació que durant trenta anys ha recollit i preservat testimonis i aportacions de les dones en tots els àmbits del saber i del fer, des d'una perspectiva històri-

Ca la Dona al carrer Casp. © Arxiu Ca la Dona

ca i fins a l'actualitat. Si hi ha quelcom característic del vincle entre Ca la Dona i Projecte Vaca és que la primera ha estat una espectadora privilegiada de la "cuina" de les iniciatives vaques, així com de les seves indefectiblement bullícioses assemblees, espais de decisió, discussió i pensament

per excel·lència. A Ca la Dona —en la seva segona ubicació, al barceloní carrer de Casp— es va dur a terme la primera trobada assembleària després de la constitució de les vaques com a col·lectiu el 1998, i és en aquesta mateixa entitat —a l'edifici del carrer Ripoll— on es continuen celebrant, vint anys més tard.

Si bé Ca la Dona no ha arribat a ser mai la seu de Projecte Vaca, sí que ha estat l'emplaçament que més s'hi ha aproximat, tenint en compte que s'ha convertit en un punt de trobada reconeixible i estable, que des del 2010 també empara l'arxiu videobibliogràfic de la Vacateca, el

qual a partir del 2018 s'integra com a fons diferenciat i específic al seu Centre de Documentació. Les creadores escèniques de Projecte Vaca s'han reunit, han assajat, han fet petites representacions i han participat en la vida associativa de Ca la Dona, condimentant un teixit de complicitat

Ca la Dona al carrer Ripoll.
© Arxiu Ca la Dona

i afectes, amb criteris i punts de vista en ocasions divergents, que han enriquit l'existència de les dues organitzacions. Es podria dir que Ca la Dona ha funcionat, en moltes circumstàncies, com a "Ca Projecte Vaca". I és, en aquest mateix teló de fons, que va veure la llum el projecte del Centre de Cultura per a Dones Francesca Bonnemaison.

El particular vincle amb "La Bonne"

En el naixement del segle xx, la pedagoga Francesca Bonnemaison va posar en marxa a Barcelona la primera biblioteca pública de dones de tot Europa. L'enorme èxit que va obtenir va provocar que decidís transformar-la en l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, obsequiant la ciutat d'un precursor espai en l'edu-

Logotip La Bonne 15 anys.

Francesca Bonnemaïson.
© Arxiu La Bonne

Actuació al pati de la Bonnemaïson. © Arxiu La Bonne

ció, la promoció i el benestar de les dones. En la dècada dels noranta, la recuperació del llegat d'aquella mestra i mentora va venir de la mà del moviment feminista, quan més de vuitanta entitats van signar manifestos i van reclamar al carrer la recuperació de l'espai de l'antic Institut de Cultura Popular com a Centre de Cultura de Dones. Projecte Vaca va formar part de tot el procés de mobilitzacions, des del 1999 fins a la seva inauguració, l'any 2004.

A través de la Diputació, la fundació de La Bonne aportava un notable valor de producció escènica. L'Institut del Teatre, conjuntament amb l'equipament del teatre Adrià Gual, allotjats a la seu del pretèrit Institut de Cultura Popular, van marxar d'aquest edifici del carrer Sant Pere Més Baix per donar pas a l'actual Centre de Cultura de Dones, que pretenia vertebrar-se com un espai per expandir les produccions

culturals femenines. Per aquest motiu, La Bonne disposava de dos escenaris prometedors: La Sala Gran, corresponent al teatre originari, i l'espai polivalent de La Cuina. Han estat incomptables els projectes i esdeveniments que les vaques han portat a terme en el marc de la Bonnemaïson, amb l'esperança de poder intervenir d'alguna manera en la gestió o la producció dels teatres. Una possibilitat que, després del muntatge i la celebració del Festival Magdalena el 2007, figurava com a plausible. Així, durant els anys 2012 i 2013, ambdues entitats van posar a prova el projecte La Bonnescènica, en un intent de formalitzar una programació regular de propostes artístiques per part de Projecte Vaca. Tot i això, els entrellats administratius

vinculats amb la Diputació de Barcelona i l'abundància i diversitat d'entitats i col·lectius implicats dins l'organisme han inhabilitat en més d'una ocasió aquest tipus de col·laboració més estreta i directa. Malgrat aquesta conjuntura, el Centre de Cultura de Dones La Bonne s'ha mantingut com un dels espais més significats i *identitaris* de l'exhibició amb marca vaca, acollint activitats, espectacles puntuals i mostres artístiques completes, com va ser el Novembre Vaca del 2017, dedicat a les artistes afrodescendents.

He contado manchas del leopardo hasta llegar a la luna.
© Bernat Aragón

La Bonnescènica

1, 5 i 6. *Pallasses Power*

2 i 3. *On the air*

4 i 7. *Mi parece*

© ChusGomez

Autoría firmada por mujeres, las aportaciones hechas desde Projecte Vaca

Ser autora, hoy, aquí en Catalunya, en España, o si ampliamos el círculo de la mirada en el mundo, ¿supone alguna diferencia a ser un varón que quiere desarrollar una carrera como dramaturgo? Contestar a esta pregunta necesita un artículo que excede en extensión el espacio del que aquí dispongo, pero sirva como pregunta ejemplar para que nos ayude a echar una somera mirada a las aportaciones que Projecte Vaca hizo para contestarla. En primer lugar, parecía necesario revisar el concepto de autoría y, sobre todo, sumar y leer los trabajos que esas autoras estaban dando a la escena, a las editoriales y revistas... o a los cajones de sus resignados escritorios. Durante muchos años se ha utilizado un manido tópico, por lo demás falso, para justificar la falta de estrenos de autores contemporáneos: "No hay autores". Sin embargo, tanto Catalunya como el territorio español en general dan fe, a nada que se quiera investigar, de que gozan y han gozado de una excelente salud dramática; parece que existe un diálogo ininterrumpido, una necesidad apasionada de que la forma "teatro" sea la naturalmente escogida por muchos escritores para dar voz a inquietudes particulares y colectivas.

Projecte Vaca asumió esa tarea de investigación desde la perspectiva de género creando la comisión Recerca i Arxiu, dirigida por la dramaturga Beth Escudé y en la que durante muchos años participaron Gemma Rodríguez, Isabel Bres, Cristina Lügstenman y más tarde yo misma. Uno de los logros de esta comisión fue la creación de la Vacateca, una biblioteca que sumaba manuscritos, ediciones, facsímiles, revistas y documentos audiovisuales de autoras tanto puramente de texto como de dramaturgias híbridas, performativas o ligadas a la danza u otros lenguajes escénicos. Los textos eran leídos y fichados, lo cual no solo permitía hacer un catálogo del material que se iba recopilando, sino también elaborar un discurso sobre los temas y las singularidades que esas obras de autoría femenina dejaban intervenir. La voluntad de recopilación iba más allá del tiempo actual y del territorio local, porque en gran medida se aspiraba a poder trazar una línea genealógica de género, una mirada amplia que nos ayudara a entender las estrategias que en cada época y cultura las mujeres han tenido para poder imprimir, legar y hacer escuchar su voz y su visión del mundo.

Pronto hubo una necesidad de poner en activo todos esos valores que iban llegando. Por una parte, se quiso rendir homenaje a nuestras "ancestras" en la escritura. Por otra, hacer saber a las generaciones más jóvenes que una asociación se preocupaba por visibilizar y hacer públicas las ausencias, fruto de lo cual nacieron varios proyectos en colaboración con la SGAE. También se establecieron proyectos para "contaminar" y visibilizar la dramaturgia femenina superando fronteras políticas y geográficas, en formato de lecturas dramatizadas, en lugares como Madrid, Valencia, Bélgica o Nueva York. Se trabajó por crear espacios de reflexión y comunicación de la información que Recerca i Arxiu iba destilando a través de conferencias y presentaciones en distintos foros, siendo uno de visita reiterada el Festival Iberoamericano de Cádiz. Pero no solo desde esta comisión se contribuyó a contestar a la pregunta matriz de este artículo; fue, sin duda, muy importante la aportación que desde la comisión de Paridad, dirigida por Imma Colomer, se realizó, no solo al demostrar a través de las estadísticas de los premios Max la desigual presencia de las autoras frente a sus colegas varones, sino también en iniciativas como la de ir a entrevistarse con el director artístico del Teatre Nacional de Catalunya para pedirle paridad en la conformación de los seis dramaturgos seleccionados para el proyecto de autoría contemporánea T6. Probablemente Projecte Vaca ha hecho mucha labor que le competía hacer a la administración pública, pero en la medida en que el foco de la gestión pública no está puesto en los lugares de invisibilidad, se necesita el trabajo, el esfuerzo y el tesón de las que están relegadas a los márgenes, a lo anecdótico, a la cuota como mucho, para saberse legítimas y con una presencia—tantas veces silenciosa o silenciada—que entreteje un hilo sutil pero firme, como el que Ariadna le entregó a Teseo, que nos pueda ayudar a salir del laberinto de la negación y de las inercias sociales.

Eva Hibernia. Dramaturga, poeta i directora d'escena

Paritat = criteri cultural

El pensament i l'apologia respecte a la visibilitat del treball de la dona en l'escena catalana per part de Projecte Vaca s'ha articulad primordialment des de l'acció creativa i artística, basada en la investigació, l'experimentació i la col·lectivitat, i apel·lant alhora al diàleg i el compromís per part de les institucions. Ha estat un model propi de creació i discurs que ha obtingut un ressò exigü en els mitjans de comunicació, els quals, amb comptades excepcions, han repercutit amb poca generositat les activitats vaca dins de les seves planes i programes.

Entre les excepcions esmentades, i havent d'acudir a l'estricta denúncia reivindicativa, se situen els estudis de paritat a les arts escèniques de Catalunya.

L'any 2003 Projecte Vaca publicava la primera anàlisi estadística sobre la representativitat femenina en el global de l'activitat professional vinculada als premis Max de Teatre d'aquell any, així com sobre l'ocupació actoral de les dones als teatres Lliure i Nacional de Catalunya (TNC) de les temporades corresponents al període comprès del 2002 al 2004. Els resultats van ser demolidors. L'autoria teatral en castellà en els premis Max estava representada en més d'un 80% per homes, xifra que augmentava al 93% en el cas dels textos escrits en català. Els directores d'escena figuraven en el 83% de les obres, i en la part tècnica solament es comp-

tabilitzava un 7% de dones. Només en el repartiment interpretatiu els percentatges s'apropaven fins a fixar un 40% la participació femenina. La xifra més escandalosa corresponia a la composició musical, on la intervenció masculina sumava el 99%. En el cas de les temporades del Teatre Nacional de Catalunya i del Lliure, la presència de dones intèrprets oscil·lava entre el 31% i el 35%, fent caure fins a l'anècdota la direcció femenina d'obra. Aquest estudi va ser presentat públicament el 8 de març, Dia de la Dona Treballadora, del 2003 per Imma Colomer, que havia picat a la porta de Projecte Vaca per tal de disposar d'aixopluc i suport en la difusió d'aquestes dades. Feia un any que l'actriu havia decidit elaborar aquestes estadístiques i el despit amb què el sector havia rebut per primer cop aquesta iniciativa la va impulsar a buscar una complicitat imprescindible.

Primer ho vaig fer sola —narra Colomer—, ho vaig anar escampant pels teatres i també vaig anar a la ràdio, però ho van rebre tan malament que vaig pensar que em calia trobar una entitat que pensés el mateix per poder defensar-ho més bé. I em van parlar de Projecte Vaca. Jo coneixia la Teresa Urroz i li vaig trucar. Em va agradar molt el que feien i a elles els va semblar molt bé l'estudi, perquè reflectia clarament el que estàvem denunciant. I des del 2003 Projecte Vaca va firmar l'estudi cada any.

L'exposició de les dades, que testimoniaven de manera ben tangible la incontestable discriminació de la dona dins de les arts escèniques, va tenir un impacte immediat.

Imma Colomer i Agneta Domínguez a la taula rodona Paritat a Escena.
© Imma Manresa

L'any 2004, dins de la mostra Novembre Vaca, s'organitzava la taula rodona "Paritat a escena", que va comptar amb la presència de Berta Sureda, directora de l'Entitat Autònoma de Difusió Cultural de la Generalitat; Marta Selva, presidenta de l'Institut Català de la Dona; Carles Batlle, membre del consell d'assessorament artístic del TNC; Raimon Àvila, director de l'Escola Superior d'Art Dramàtic; Agneta Domínguez, directora de comunicació i activitat de l'SGAE a Catalunya; Carme Sansa i Enric Cervera, representant i cap de redacció de les publicacions — respectivament— de l'Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya (AADPC); Toni Casares, responsable de la Sala Beckett, i el crític de teatre Santiago Fondevila. La taula rodona, moderada per Imma Colomer, pretenia extreure aportacions i compromisos institucionals per transformar la inèrcia social, cultural i política d'ignorar o menystenir la tasca professional de la dona.

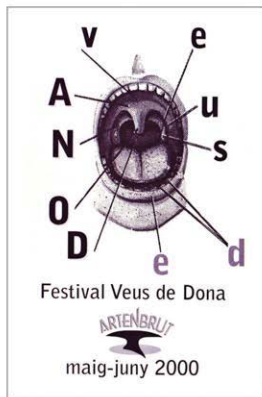
Aleshores estava tot per fer, i era fonamental, en la modesta mesura de l'associació, ajudar a crear consciència per facilitar la inevitable presa de decisions, tot i que aquesta se situava molt per sobre de les possibilitats d'influència real de l'entitat. Això no obstant, cada edició de Novembre Vaca incorporava espais de debat i vindicació sobre paritat per evitar la temptació i la tendència a l'oblit i l'immobilisme que el món escènic continuava manifestant.

De mica en mica...

En aquella època, les sales alternatives assumien més riscos en l'exhibició i facilitaven l'estrena d'obres d'autores (i d'autors) desconegudes. Part dels espectacles de les primeres mostres de Novembre Vaca es van representar sobre els escenaris de la Beckett, Tinta Roja, el Tantarantana i també el desaparegut Artenbrut, que, en el traspàs d'un segle a un altre, va programar un dels primers cicles d'autoria femenina dins d'un teatre, *Veus de dona*, en el qual Projecte Vaca va poder ser present. La Societat General d'Autors i Editors (SGAE) a Catalunya va ser, a més a més, un aliat idoni per alimentar la flama de l'autoria femenina reclamada per Projecte Vaca a través de les seves activitats. Aquestes iniciatives estaven lluny de normalitzar la presència de les escriptores a les programacions i l'existència d'una certa equivalència en el conjunt de les tasques professionals de l'escena, sobretot entre els públics i els grans teatres de Catalunya. En aquest sentit, s'ha anat avançant molt lentament, i les estadístiques, en el vintè aniversari de l'associació, encara no assenyalen un tomb espectacular.

Al llarg dels anys, s'han assolit algunes fites puntuals que han obligat a obrir esclerxes en portes fermament tancades, gràcies a la tasca de sensibilització que s'ha anat portant a terme des de diferents àmbits i, per descomptat, a l'inevitable relleu generacional, que estava decidit a fer-

se pas. Serveix d'exemple el Projecte T6, nascut l'any 2002 al TNC, dedicat a la dramaturgia contemporània. A la temporada 2006-2007, coincidint amb la incorporació al projecte de la Coordinadora de Sales Alternatives de Catalunya (COSACA) i de l'SGAE, es va tenir en compte la paritat després d'algunes converses amb els responsables del T6, a les quals van assistir representants de Projecte Vaca. En aquella temporada, dels sis autors seleccionats per participar en la proposta del Teatre Nacional, tres van ser dones, en concret Mercè Sarrías i les sòcies vaca Àngels Aymar i Eva Hibernia. Eren avenços escassament

Cartell Festival Veus de Dona.

prolífics i perdurables que encara feien poc perceptible l'ambició i la determinació que les dones del teatre estaven decidides a demostrar.

La vaca necessita rumiar

D'antuvi Projecte Vaca cominava a estar alerta des de la creativitat i la reflexió per abordar les qüestions de paritat, drets laborals i reconeixement professional, al mateix temps que es discutien i s'analitzaven els aspectes creatius, de continguts, d'innovació i de format de les disciplines escèniques. Totes aquestes deliberacions i pensaments es traslladaven a l'activitat exterior de l'associació, previ debat intern en les llargues, enèrgiques i combatives assemblees. Unes trobades que van mostrar-se insuficients per poder avaluar i, si esqueia reformular, el treball i els camins més adequats per al trànsit de les vaques.

D'aquesta manera, el 2006 va veure la llum la primera trobada del VacaRumia, un espai anual que ha permès a les sòcies dotar-se d'una visió global per aportar solucions i propostes creatives, divertides i lúdiques en tots els aspectes associatius. D'aquest primerencontre, celebrat en plena natura, es va generar una multiplicat d'iniciatives, entre les quals va brollar un dels eslògans més reivindicatius de Projecte Vaca:

PARITAT = CRITERI CULTURAL

El lema acompanyarà i inspirarà les següents accions de l'entitat durant uns quants anys, compartint protagonisme amb d'altres com els legendaris "Posa't Vaca" o "Sense tu ni muuuu". La consigna paritària va ser present amb força en totes les

Trueta, d'Àngels Aymar. © David Ruano

La América de Edward Hooper, d'Eva Hibernia. © Anna Padró

activitats creatives de l'associació. Les vaques van ser convidades a la Trobada de Dones 2006 "Les dones sabem fer i fem saber", organitzada per la Xarxa Feminista de Catalunya, i al primer Encuentro para la Visibilidad de las Mujeres, del País Basc, on

Imma Colomer va traslladar la tasca de l'associació en termes d'igualtat.

Aquell mateix any, Projecte Vaca va signar un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú per muntar una petita programació d'espectacles fets per dones en

VacaRumia 2006. © Helena Llopis

espais no convencionals dins de l'Àgora d'Equitat, que el municipi va concebre com un marc de planificació d'accions i experiències anuals amb perspectiva de gènere. L'acord va establir una durada de dos anys, i va permetre donar a conèixer el treball de Sara García Guisado, que va exhibir el seu espectacle *Más sola que la una* en el programa del Dia Internacional contra la Violència vers les Dones del 2006. L'any següent, durant l'extenuant 2007, van poder presentar-se dues propostes més, *Cabaret O'Varios* i *Poesia per a vianants*.

Merche
Ochoa.
*Cabaret
O'Varios.*

Poesia per a vianants. © Helena Llopis

Escena i transformació social

La tasca de visibilitat, dins dels valors vacans, no només havia de repercutir en el fet d'originar oportunitats per a l'expressió de cada creadora i defensar els seus drets i la seva presència en tots els àmbits artístics. La creació vacuna havia de tenir un component de compromís i de transformació en general a través de l'expressió escènica, fent servir formats de teatre col·lectiu i de proximitat. El procés creatiu era primordial a l'hora de generar un resultat congruent amb la forma de sentir de l'associació i amb el desig d'incidir en el benestar i el reconeixement de les dones. Aquest plantejament va anar prenent forma en el decurs dels primers anys, i a partir de l'any 2002 cada Novembre Vaca plasmava el corol·lari de les propostes escèniques que s'havien desenvolupat i presentat amb una mirada social. Alhora, es convidava a compartir la seva experiència a través de xerrades i conferències, com va ser el cas d'Élena Cánovas, directora del Teatro Yeses, companyia composta per recluses del centre penitenciari d'Alcalá de Henares, i de Carme Romia, que va exposar les possibilitats de treballar els vincles entre teatre, drets humans i mediació. Paral·lelament, l'associació cultural d'origen colombià Palo Q'Sea, amb l'ajut de diferents administracions,

11, 12 i 13 DE DESEMBRE '09

1es JORNADES DE TEATRE SOCIAL

DONES

artistes i activistes

Lloc: Centre de Cultura de Dones
Francesca Bonnemaison
Sant Pere Més Baix 7
Barcelona

Inscripcions: 695 18 64 19

Informació: teatresocial@projectevaca.com
www.projectevaca.com

Amb el suport de:

Organitzat:

PROJECTE VACA

Associació de creadores i creadors

Centre de Cultura de Dones
Francesca Bonnemaison

Cartell Jornades Teatre Social.

va propiciar al centre Can Felipa de Barcelona la celebració dels Encuentros de Mujeres en Escena, trobades interculturals reivindicatives que es vertebren a través del teatre i l'escena en general.

El teatre de gènere d'índole social anava impregnant transversalment part de les activitats de Projecte Vaca. L'expressió més manifesta d'aquesta consciència va ser la convocatòria de dues Jornades de Teatre

Cantonadones

1. Itinerari amb Cecília Bellorín.
2. Vestíbul Espai Bonnemaison. Herminia Ikuga.
3. Galeria Espai 27 amb Sílvia Albert.
4. Isabel Díaz, coordinadora de Cantonadones, entrevistada a la llibreria Pròleg.
5. Actuació a la llibreria Pròleg. Malena Espinosa.
6. Música en viu a la cloenda de les jornades.

Social consecutives, els anys 2009 i 2010. Ambdues trobades es van organitzar amb el Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison, i van comptar amb el suport de l'Institut Català de la Dona, l'Institut de Cultura (ICUB) i Ca la Dona. Sota el títol Dones Artistes i Activistes, les jornades tenien com a objectiu fer palesa la situació de les dones en diferents contextos de conflicte social i donar visibilitat als projectes de creació escènica que estaven contribuint a una millora de l'estat social i personal de les dones que s'hi veien involucrades. Es tractava de donar valor i oferir aprenentatge sobre iniciatives creatives que permetessin trencar barreres a moltes dones, i esdevenir font d'inspiració per a moltes altres que es podien trobar en circumstàncies similars o distintes.

L'any 2009, les jornades van incorporar ponències i debats, projeccions, espectacles i tallers, a càrrec de creadores provinents de diferents països i conjuntures, com Patricia Atriza (Colòmbia) i el col·lectiu de dones de Matagalpa (Nicaragua), que van abordar aspectes de desarrelament i violència. L'experiència amb persones privades de llibertat, amb diversitat funcional o víctimes de maltractament va ser proposada des de la dansa, el teatre i el documental gràcies a la participació de Montserrat Iranzo, Glòria Rognoni, Susanna Barranco i la companyia Creativas, i va finalitzar amb un taller sobre nous llenguatges i una taula rodona al voltant de la qualitat dels projectes teatrals amb finalitats socials.

L'èxit de la primera jornada va propiciar la convocatòria d'una segona l'any següent, que es va centrar en dos aspectes: la creació femenina a Àfrica i el treball de les dones cineastes, obrint-se més a les propostes audiovisuals. Els debats i tallers van compartir espais amb espectacles de performance i visionats de curtmetratges, com ara *Pantalones* (Goya 2000 al millor curt) i *Penalty*, tots dos d'Ana Martínez, i el documental *Una qüestió de tango*, de Sandra Fernández. El contrapunt teatral va protagonitzar-lo l'espectacle de carrer *Cantonadones*, en el qual actrius immigrades narraven històries a cada cantonada entre l'espai de la Bonnemaison i la llibreria Pròleg. Malgrat que les jornades no van poder satisfer una tercera edició, moltes serien les referències socials que deparava el futur en les activitats de les vaques, les quals, de manera més o menys explícita, sempre han traspuat la igualtat de drets i oportunitats des de qualsevol àmbit de la realitat social.

Entrevista amb:

MARGARITA BORJA

Autora, directora escènica i gestora cultural
Vicepresidenta de l'associació Clàssicas y Modernas

Tu has estat una lluitadora infatigable en la vindicació dels drets de la dona a les arts escèniques. Què en destacaries?

Me gustaría empezar por el Festival Piezas Conectadas, cuya organización compartí con Proyecto Vaca en 2007 en Barcelona, a partir del encargo que recibí del Magdalena Project. La víspera del estreno la prensa publicó la promulgación de la Ley de Igualdad, que incluía el artículo 26 sobre "La igualdad en la producción y creación artística de las mujeres". El artículo recogía la alegación al anteproyecto de ley que enviamos al Congreso de los Diputados, sumando firmas, desde el Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas FIT de Cádiz. Pronto se tomaron algunas medidas de aplicación, pero el Partido Popular llegó en 2018 y sospechando que, con la excusa de la crisis, la igualdad no entraría entre sus prioridades, fundamos Clásicas y Modernas. Hoy sumamos una mezcla generacional y diversa de escritoras, creadoras escénicas, filósofas, editoras, universitarias y socias feministas que nos ayuda a crecer. Al inicio, con las asociaciones de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas (AMIT), de Mujeres Cineastas y de los Medios Audiovisuales (CIMA) y de Mujeres en las Artes Visuales (MAV),

redactamos quejas en varias Defensorías del Pueblo denunciando la discriminación de las mujeres en los materiales educativos y en las programaciones de teatros, auditorios y museos. Reclamamos igualdad genealógica en el canon y paridad en las programaciones culturales y en los contenidos educativos.

Parla'ns d'alguna de les vostres accions més recents.

En el Festival Ellas Crean de 2018, que dirige Concha Hernández, tuvimos una mesa redonda, convocada por Clásicas y Modernas y la Liga de las Mujeres Profesionales del Teatro (LMTP), con las asociaciones Mujeres en la Música (AMM), Mujeres Creadoras en la Música (AMCE) y Mujeres en la Industria de la Música (MIM). En la temporada 2015-2016 la participación de compositoras y directoras en teatros de titularidad pública había sido ínfima, el 6%. Esas asociaciones se sumaron al proyecto Temporadas Igualdad MH en las artes escénicas con el que hemos avanzado a nivel nacional de manera significativa en 2017-2018. Además, redactamos una declaración exigiendo el cumplimiento de la ley, documento que llegó a todos los grupos políticos en el Congreso y a la Asamblea de Madrid. En otoño se recibirá en las comunidades autónomas y en los municipios. Con la Liga también estamos colaborando para su nuevo programa destinado a combatir el acoso. Han hecho un trabajo maravilloso; el proyecto se conoce por el hashtag #NOAST, No al Acoso Sexual en el Teatro. Una vez más, la unión hace la fuerza.

Com una taca d'oli o un efecte onada, no?

Exactamente, hay que entrar despacio hasta que se conenzan de que no vamos a renunciar a la Ley de Igualdad, sino que exigimos su cumplimiento integral con una dotación suficiente de presupuestos, agenda pormenorizada, personal especializado para su aplicación, evaluaciones intermedias y renovaciones presupuestarias. Así se cumple de verdad una ley y no haciendo pequeños maquillajes normativos, o retirándola a la chita callando, como casi siempre ocurre. En estos momentos me parece importante apelar a un sentimiento de federación artística feminista, porque los problemas son los mismos en todas las comunidades autónomas. Vivimos un sintomático aumento de la violencia de género, un crecimiento brutal de asesinadas imposible de digerir. Habíamos bajado al 38% anual, ahora estamos en un 54%, una locura misógina que también requiere respuestas de unidad activista.

Fa vint anys, quan es va crear Projecte Vaca, ja era evident aquesta necessitat d'unir esforços. Com ho recordeu?

Recuerdo la alegría entusiasta propia de los inicios. Teníamos deseos, aspiraciones y necesidades de emprender proyectos escénicos. El encuentro organizado en la Sala Beckett por Beth Escudé, Àngels Aymar, Magda Puyo y Gemma Rodríguez, al que fuimos invitadas Itziar Pascual, Sara Molina y yo, fue clave. Aún me escucho, vehementemente, diciéndoles: "¿Como no montéis una asociación, vais a estar trabajando para la Fura dels Baus y Comediants hasta el fin de los días!" Para mí había sido reveladora la experiencia espontánea del grupo Sorámbulas que montamos en Alicante, y sabía que sin lanzarnos a emprender proyectos orientados y realizados por nosotras mismas, podíamos acabar fagocitadas en iniciativas de otros. Yo percibía mucho talento en las compañeras catalanas y en las demás interlocutoras en la Beckett, por eso les pedí apoyo fundacional para el Encuentro de Mujeres de Iberoamérica de las Artes Escénicas del FIT de Cádiz, que pretendía levantar. Obtuve sus colaboraciones básicas, hasta consolidarlo. Cádiz fue un fascinante cúmulo de vivencias, descubrimientos y estímulos recíprocos, y así continúa.

Com va ser la teva experiència al Encuentro de Mujeres de Cádiz?

Dejé la coordinación del encuentro con diecisiete ediciones. Desde la décima, el director del FIT, Pepe Ablé, que leía los libros de las actas año tras año, apreció que contenían producciones que merecían apoyo, y cuando visitaba festivales en diferentes países preguntaba o viajaba para descubrirlos. Así empezó a proponerme autoras y directoras cuyas obras él programaba en el FIT coincidiendo con el encuentro. El espectro se abrió de tal forma que el festival alcanzó la paridad en su programación de manera natural. Nunca agradeceremos lo suficiente al Instituto de la Mujer, al FIT, a la Fundación SGAE, a la AECID y a la asociación Sorámbulas que sus apoyos continuados hayan permitido crecimientos cualitativos: talleres laboratorio, concesiones del premio Atahualpa del FIT a Griselda Gambaro y a Patricia Ariza, proyectos de coproducción, continuidad de las amistades creadoras transoceánicas y que un primer Festival Magdalena viniera a España, iniciativa que derivó a Barcelona cuando Teresa Urroz avisó que en Projecte Vaca queríais recu-

parar los teatros de la Bonnemaison y nos pareció que el festival podría apoyar el propósito. Se logró, aunque ignoro el uso de esos teatros ahora. El encuentro cumple veintidós años y Mariana González Robert, su actual *alma mater*, acoge a las nuevas generaciones.

Com valors la celebració a Barcelona del Festival Magdalena Piezas Conectadas?

Demostriamo una ambició muy grande y una capacidad de gestión y experiencia técnica suficiente como para llevar adelante el festival con éxito. Las instituciones creyeron en nuestra capacidad y se asombraron por la amplitud de la programación internacional lograda. Sin embargo, nos falló estrepitosamente la prensa escrita: un boicot auténtico, hay que decir. Pese a los llenos continuados, la repercusión mediática, salvo una televisión y alguna radio, no estuvo a la altura. Los medios han sido a veces responsables de desprecios informativos tácitos que cierran puertas. En la Carta de las Temporadas de Igualdad que firman los responsables de espacios y teatros se incluye como requisito que sus notas de prensa promuevan la visibilidad de las creadoras. El Centro Cultural Conde Duque, a los seis meses de firmar, ya incorporaba la paridad en su cartelera, y en su portal consta el 50% paritario de la programación. El Teatro Español, dirigido por Carme Portaceli, sobrepasa ese porcentaje, y el Centro Dramático Nacional dirigido por Ernesto Caballero ha alcanzado el 42%. Cuando hay voluntad, se derriban los prejuicios y se llenan las salas.

Malgrat tot, vau omplir totes les funcions...

En el Festival Magdalena las funciones se llenaron porque ofrecimos hasta diecinueve estrenos en España y dimos a conocer compañías de mujeres de trayectoria internacional que no habían pisado nunca nuestro país, y porque corrieron las recomendaciones de boca a boca entre el público, por contagio espontáneo. La discriminación existe en la programación, la producción, la distribución, la gobernanza y también en la comunicación. Cada una de estas instancias ha de ser revisada respecto a la igualdad de oportunidades. El Festival Magdalena que levantamos en Barcelona las valientes vacas y yo misma creó un precedente único del que podemos estar orgullosas. Para mí fue un lujo y una experiencia inolvidable trabajar con todas las amigas y profesionales que colaboraron o participaron. Un verdadero hito.

Entrevista amb:

IMMA COLOMER

Actriu i directora escènica

Com era la teva situació quan vas decidir contactar amb Projecte Vaca?

En aquella època jo estava a l'atur. Moltes companyes es queixaven de les poques oportunitats que teníem les dones i vaig decidir que calia calcular, en una estadística, la quantitat de dones i homes que treballaven, per saber si les queixes eren reals o no. Jo rebia les dades anuals dels premis Max, llavors hi entràvem totes les companyies de teatre. I també les dades d'alguns teatres. Vaig fer aquest buidatge i ho vaig posar en una graella. En veure els resultats, vaig agafar el toro per les banyes i ho vaig compartir. I ho van rebre molt malament, em miraven fatal.

Què vas fer llavors?

L'any següent ho vaig tornar a calcular, però no ho volia presentar sola. I vaig sentir a parlar de Projecte Vaca. Vaig trucar i vaig parlar amb la Teresa Urroz. Li vaig dir que tenia aquest treball, però que no m'agradaria presentar-lo sola. Els vaig dir si els interessaria "comprar-lo". Així les vaig conèixer, i a elles els va semblar molt bé l'estudi. Aquell any ja ho va firmar Projecte Vaca, i a partir de llavors ho ha fet sempre.

Què vas desenvolupar artísticament dins de Projecte Vaca?

L'associació em donava l'oportunitat de tenir un intercanvi i de treballar en coses que volia fer. Vaig trucar a unes quantes professionals que sabia que estaven a l'atur i els vaig proposar fer alguna cosa amb la poesia i el carrer. També ho vaig portar a Projecte Vaca i la resposta va ser molt maca, em va anar molt bé. Ho vam batejar com *Poesia per a vianants*. Al principi només ho fèiem sòcies vaques, però ens ho van encarregar per al Festival de Poesia de Barcelona a diferents llocs i van fer falta més professionals. Jo no era una sòcia gaire activa, però vaig participar en el que vaig poder i em va agradar estar amb aquelles dones per poder intercanviar opinions, ideals i fer projectes. Això va estar molt bé.

Quin va ser el projecte que recordes amb més afecte?

Potser va ser el Sargit. Va donar molta cohesió. Hi vam fer un projecte d'investigació, amb cadires. El vam treballar en un procés preciós en una casa del Vendrell i després el vaig oferir al Dia Mundial de la Poesia de Barcelona. Em van dir que sí i després vam fer molts bolos. Va ser tot un viatge emocional dintre d'aquella poesia que vam escollir. També vaig fer diverses lectures dramatitzades, de la Rosa Victòria Gras i la Josefa Contijoch. I vaig continuar fent les graells de participació femenina als teatres, entre d'altres coses.

Els teus estudis van inspirar el lema "Paritat = criteri cultural" del 2006. Com ho recordes?

Era molt bo que anessin fent coses que sumessin i arribessin a la gent. També amb les visites al festival de Cadis. Perquè el PSOE havia proclamat la paritat, però no es portava a terme, i havíem de demanar-la, fer visible que no s'acomplia. Quan vam pensar en aquest eslògan, el vam difondre pertot arreu. Potser Projecte Vaca va ser la primera en el camp escènic a Catalunya, tot i que ja s'havia picat pedra des d'altres llocs. La lluita de les dones ve de lluny. Les intel·lectuals i les escriptores ja havien alçat la veu. Però el teatre és més espectacular, i nosaltres teníem formes més visuals de fer-nos presents.

Era un moment d'esclat...

És que era un clam al cel. Era de justícia. Tu anaves a demanar un projecte, et deien que no, i a un qualsevol perquè era home li deien que sí. Érem potents i teníem les coses molt clares. Hi ha una cosa que s'ha de valorar de les vaques, i és que, amb tan poc suport, van tirar molt del carro. El carro en qüestió és massa gran i, malgrat tot, et veus capaç de tirar amb força, no hi ha altra manera. Vam anar a molts llocs a demanar un espai. Jo crec que la manca d'espai ha estat una de les coses que ens ha fet més mal, ens ha boicotejat. I això va ser responsabilitat dels barris de Barcelona als quals vam anar a picar la porta. No es pot concebre una associació de creadores escèniques sense un espai. Això ens va cansar molt. Resulta que hi ha una comunió de gent creadora, que tenen una història i uns anys... el menys que pots fer és donar-los suport! Amb una petita seu, haurien pogut arribar a un equilibri per assajar i fer creació, per tenir alguna cosa estable i no sempre fer-ho tot de manera tan intermitent.

Per què creus que va ser així?

Perquè no els aportàvem res. Políticament, res. No entràvem dintre de les seves necessitats. És el que penso.

Com creus que ha canviat, en aquests vint anys, la participació de la dona en tots els nivells de l'art escènic?

Ara hi ha moltes dones fortes. Pugen més fortes perquè es troben una part del camí feta, però el camí no està igualat. El que s'ha de fer és invertir en aprenentatge i formació. Tenim dones que tenen el cap molt ben moblat i amb les idees molt clares. A aquestes dones les hem de cuidar.

Ens falten dones gestionant la política cultural?

I tant, ens falten dones als llocs de poder. Cal apoderar-les i donar-los formació, incentivant, premiant. I donar-los l'espai. Les idees les tenim, però cal que ens escoltin i ens ajudin a portar-les a terme.

Què creus que ha mantingut l'associació?

Bé, les vaques han tirat endavant perquè hi ha hagut unes persones clau, que han mantingut i han vertebrat l'associació durant anys. Per exemple, en la meua època

hi eren la Teresa Urroz, la Gemma Julià, la Isabel Rodríguez, la Montse Alcoverro i moltes altres. Projecte Vaca té una cosa molt interessant. Tu entres a l'associació perquè creus que pots donar-hi alguna cosa i rebre'n alguna. Jo hi vaig entrar perquè pensava que podia aportar i rebre. Tot i que de vegades algunes sòcies no rebien amb la mateixa intensitat que donaven. I això provoca desànim en alguns moments.

I l'aspecte de cobrar pel treball fet? Creus que ha faltat suport econòmic?

Jo no vaig pensar mai que podia rebre diners. El tema era ONG total, tot i que hi havia gent que ho necessitava. Projecte Vaca sí que volia que poguéssim cobrar alguna cosa, i això era una lluita. Una altra cosa bona era la capacitat de portar el teu projecte boig endavant. Jo estic molt agraïda perquè em va donar la possibilitat d'experimentar el que volia provar. A mi m'agradaven els meus projectes i els vaig defensar a capa i espasa, i vaig rebre una bona resposta. Aquesta possibilitat era fantàstica. L'intercanvi és el que totes esperàvem, i en un altre cercle no hauries pogut fer el teu projecte. Aquí sí, i això és fantàstic. Però després hi havia aquesta paret econòmica constant, i la manca d'espai per poder experimentar el que estaves sembrant. Aquesta és una associació que no hauria de morir.

INNOVACIÓ ESCÈNICA AMB SEGELL “VACA”

“L’artista pot fer en públic allò que nosaltres ens delim per fer en privat.”

Montserrat Roig

Creadora integral

Una de les primeres decisions que va prendre Projecte Vaca des de la seva constitució va ser la necessitat d’atorgar llibertat a les creadores, arrencant la cotilla de les etiquetes tant del procés creatiu com del resultat. Es pressuposava un estàndard de qualitat en el treball, fonamentat en la professionalitat de la creadora, però es tractava de fugir dels dogmes i d’oferir un espai per arriscar-se, provar-se i tenir l’oportunitat d’equivocar-se a l’ombra d’un para-sol molt més amable que el que proveïa el sector escènic. Això significava —per pròpia essència— que les vaques havien de ser molt autocrítiques, però amb un marge prou ample per estimular l’exploració de les múltiples facetes que pot arribar a desenvolupar una creadora escènica. Aquest plantejament permetia respirar i fomentava el moviment, l’experimentació i la curiositat, mentre, en paral·lel, l’activitat de l’associació es feia acompanyar d’un animat i viu debat teòric i ideològic que ho posava tot en qüestió. Aquesta manera de conduir-se ha obert les portes a moltes creadores

res d’origens, trajectòries, visions i punts de vista heterogenis i ha generat un magma creatiu i associatiu extraordinàriament ric, tot i que no sempre fàcil de canalitzar.

Els primers anys, arran de l’extraordinària vulnerabilitat de les autores, absents de tots els escenaris, l’associació va centrar els seus esforços a atiar els aspectes dramàtics i a donar focus a la tasca literària de les dones. Era l’ocasió de preguntar-se sobre el concepte de teatralitat, sobre la interrelació entre les disciplines artístiques i l’ampliació dels abordatges de la dramaturgia. També era el moment d’investigar i interpel·lar-se sobre la creació femenina i les creences, els criteris

i els significats que se’n derivaven. I, per sobre de tot, era temps d’actuar juntes, investigant i creant col·lectivament com un element de valor afegit i d’evolució compromesa cap a la necessària renovació de les estructures teatrals. La creadora escènica integral adobava així el seu camp de cultiu i posava en pràctica un aspecte que es porta a terme en molts altres àmbits professionals, i que en el cas del teatre semblava més difícil de mobilitzar: la tasca contínua de recerca i experimentació, de l’imprescindible risc, de la necessitat de revifar el foc creatiu per permetre, des de la praxi, avançar i millorar.

Vaques reunides. © Imma Manresa

Perquè aquest procés fos més fructífer, s'imposava el caliu del grup i la col·laboració en equip. La suma de totes en l'aprenentatge i la creació artística era el fertilitzant adequat per induir el desenvolupament individual i l'enriquiment del conjunt. La creadora s'havia de sentir amb suport, i Projecte Vaca havia nascut com un territori experimental, amb l'esperit adequat per explorar nous discursos i formes diferents de comunicar. Un espai ben difícil de trobar.

Compaginar la teva creació amb altres creadores en opcions col·lectives és molt important perquè et retroalimentes —explica Teresa Urroz—. Són espais que a fora no hi són, perquè el que compta és el resultat. Jo sempre em pregunto, on és el meu foc creatiu, el meu camp d'experimentació? I la possibilitat d'anar generant unes propostes diferents, que s'obrin molt al públic o que el públic participi del procés? Hi ha qui diu que aquestes idees són del jovent, però és fals. Són idees molt profundes. Un investigador, per molt gran que sigui, no deixa d'investigar. No sé per què en l'art escènic molta gent ho deixa de fer. Al principi diuen, vull foc, foc i foc, però quan troben un caminet per on guanyar-se les garrofes ho oblidem, i crec que és un error. És una llàstima, una falta d'evolució en el con-

cepte artístic i personal. Si un dia aconseguim la igualtat seguirem necessitant propostes com Projecte Vaca, perquè el treball creatiu entre nosaltres ens fa créixer molt ràpid.

Cartell Laboratori Consuelo Trujillo.

Laboratori Consuelo Trujillo.
© Mireia Plans

Des d'aquesta perspectiva, els espectacles amb distintiu vaca havien de desenvolupar un procés previ d'experimentació i laboratori per

poder ser estrenats. L'associació exigia, entre els seus objectius, aquest esperit investigador per poder-ne formar part com a membre de ple dret. Ha estat una manera de prioritzar la creació dins de l'entitat que ha produït evolucions ben interessants i sorprenents en el temps, com ara que dramaturgues i actrius s'atrevisissin a dirigir, o que actrius exploressin la seva faceta d'escriptora o de cantant, o que directores escodriyessin nous llenguatges escènics i d'interrelació amb el públic, a més d'aprendre tasques de producció i gestió cultural. De tot aquest treball van sorgir algunes de les activitats més peculiars i de més personalitat de l'associació, sempre en un format artístic en col·lectivitat.

La creativitat amb tonalitats vaca

Les primeres activitats de Projecte Vaca, a banda dels singulars "quasimuntatges" que han caracteritzat les lectures dramatitzades de les creadores de l'associació, ja van exhibir una tendència a apostar per un teatre no convencional realitzat en espais poc habituals. De bon començament, es van organitzar tallers d'improvissació —que s'han repetit en molts processos artístics—, de dramaturgia actoral i d'escriptura elaborada a través d'elements subtils com els somnis. Al taller Animalario de l'any 2002 se suggeria aprofundir en la investigació des de l'antropologia teatral, el bestiar i el recurs de la personificació, i de vegades, en

Taller Animalario. © Arxiu La Corbata

altres propostes, com a l'Impropack, es programaven algunes sessions puntuals obertes a la participació del públic, convidant-lo a participar.

Ben aviat es va anar incorporant el gust per la performance, que

aportava altres formes de construir els personatges, les situacions i els conceptes amb un ús innovador de l'espai i del vincle amb el públic. Els aspectes performatius han estat un recurs explorat a fons per les cre-

adores vaca, que els han fet servir tant en els itineraris previs com en les posades en escena de les seves creacions. Jill Greenhalgh, Sílvia Ferrando, Maria Elena Roqué i Ang Gey Ping van ser algunes de les professionals que, ocasionalment, van impartir cursos formatius de creativitat i performance enllaçats amb aquestes accions vacunes.

Dins del planter de formadores i mestres de l'associació, Marga Íñiguez —una institució en el camp de la creativitat— ha estat sens dubte el referent més insigne i durador en els processos de formació i experimentació vacuna. De la pràctica viscuda en els seus tallers i seminaris han sorgit algunes de les iniciatives artístiques més significatives de l'associació. Les diverses *Itineràncies* en són bons exemples. Més específica, però molt notable també, va ser la influència i la culminació artística de la tasca portada a terme en els laboratoris de Consuelo Trujillo i Cristina Castrillo, que van generar dos espectacles de fonda petjada i van aconseguir —per la personalitat de les formadores i la feina realitzada— sacejar els fonaments creatius i emocionals del col·lectiu.

Els laboratoris de creativitat van convertir-se en un estimul inspirador i agitador per a les vaques, atès que en tot moment han involucrat la maquinària sencera de l'entitat, des de la personal i artística fins a la mateixa infraestructura. Per fer d'embolcall, Projecte Vaca ha tret partit a l'ús dels espais d'exhibició fora de la sala, tot aventurant-se en

Taller Performance Jill Greenhalgh. © Arxiu Vaca

indrets poc usuals, com ara edificis seners, places, jardins o museus, i ha aconseguit resultats originals i d'alt impacte. Va ser el cas, entre d'altres, de la conversió del pati de la Bonne-maison en l'escenari de *Transformació XY*, la performance d'inauguració del Festival Magdalena Barcelona Piezas Conectadas 2007, sorgit d'una intensa investigació de laboratori dirigida per Sílvia Ferrando. La riquesa d'aquesta activitat va ser aprofundida i ampliada per incloure-la uns mesos després en la programació del Novembre Vaca d'aquell mateix any, en una versió més llarga i completa, on les creadores vaca van interpretar la composició d'una íntima i incisiva recerca sobre els laboris vitals sempre fins a erigir un discurs comú.

Transformació XY. © ChusGomez

El treball multi i interdisciplinari també ha estat explorat nombres vegades. L'any 1999 ja s'havien incorporat els primers *work in progress* de dramaturgia, direcció, escenografia i coreografia. L'any 2003, el taller *Vacaciones* va assentar les

bases de l'ambiciós projecte sorgit deu anys més tard, el *Transformer*, que durant tres edicions consecutives va submergir les creadores en l'experiència d'un procés escènic de cap a peus, implicant-les en tots els aspectes del cicle artístic. L'art del *happening* i la performance, que s'ha cultivat durant tota la història vaca, va irrompre en tota la seva esplendor en l'últim dels grans projectes performatius, l'Instanteatre, iniciat el 2013. Són in comptables les propostes artístiques que any rere any han ajudat a generar una estructura dúctil que ha beneficiat unes creadores necessitades d'una terra fèrtil per a la prova i l'assaig de les diferents disciplines escèniques, amb la viabilitat de fer-les arribar al públic.

Fulletó Instanteatre Maruja Mallo.

instanteatre 24h

TROBADA - HAPPENING

■ Dilluns 25 novembre
S'obren portes a públic a partir de les 18 h.

Fabra i Coats, planta baixa.
C/ de Sant Adrià 20.

Preu entrada 5 €.

Reservar i informació:
gremio@gremioescenics.com
tel. 431 108 107

La olvidaron
la taparon
la silenciaron
por mujer?
por republicana?
por transgresora?
por moderna?
por artista?

Trobada-happening de creadores escèniques. Durant tota una jornada treballaran juntes creadores dels diferents àmbits escènics reunides en un procés de creació instantània del que sorgiran quatre creacions teatrals, que es presentaran al públic el mateix dia.

Leitmotiu: **"Todas somos maruja(s)"** amb el que s'honorarà de manera evocativa la figura de la pintora Maruja Mallo.

De vegades, les institucions pensen que la cultura, si no és productiva, no val la pena —comenta Ariadna Martí—. No hi ha gaire consciència en el fons perdut, a creure en la investigació pura i dura. Hi ha països que ho tenen més clar i saben que perquè surti un talent gran hi ha d'haver deu talents més emergents. Uns acabaran i altres no, però cal crear espais per facilitar que aquestes coses passin. I aquí no n'hi ha. Potser nosaltres no vam saber explicar la importància que tenia això.

L'efecte derivat d'aquest tipus de filosofia ha incidit en el creixement de moltes creadores vaca, algunes de les quals han trobat camins escènics

diferents dels que inicialment les van portar a l'associació. Amb el temps, en tot aquest paisatge, una sòcia vaca amb freqüència ha acabat aprenent a tenir una visió global de tot un procés artístic, inclosos els aspectes de producció i exhibició, els menys visitats per tota mena d'artistes.

Èpica, humor i bogeria vacuna

Les temàtiques exhibides des de la creació de Projecte Vaca han estat molt diverses, si bé han tingut una certa tendència a defugir les suposades temàtiques femenines que les sales d'exhibició, i la societat en general, atribueixen a qüestions que tenen a veure amb l'univers de la dona. L'entitat també ha estat bel·ligerant amb el dret de les creadores de poder abordar qualsevol relat sense que estigui subjecte a etiqueta, discriminació o s'hagi de circumscriure a uns criteris bàsicament temporalitzats als mesos de març i novembre, amb motiu dels actes commemoratius al voltant de les dones.

Llunàtiques. © ChusGomez

Un dels meus espectacles favorits va ser *Llunàtiques*, el 2010 —narra Teresa Urroz—. Estava dirigit per Cristina Lügtenmann i jo mateixa. Era una proposta de xerrades i performances que seguia els quatre cicles de la lluna. Barrejàvem dansa i teatre i el vam fer durant quatre dissabtes a La Caldera. Em va agradar molt aconseguir una gran bellesa i coherència tot mesclant molts elements per poder-los transmetre fent alguna cosa meravellosa i col·lectiva. És quelcom que també esperes de Vaca.

En les seves propostes, el col·lectiu ha reivindicat referències mitològiques que han estat històricament negades o bé oblidades des dels cànons predominants, donant veu a mites femenins de moltes i variades cultures. Un dels primers exemples d'aquesta afeció per la narrativa èpica va ser l'espectacle *Contes de dones*, que va gaudir d'una llarga trajectòria d'exhibició. Dins del cosmos de Projecte Vaca, les qüestions més àrides de l'àmbit personal i social han tingut un tractament alhora sensible i punyent, assistint-se de l'humor —i a cops la bogeria— com un dels recursos més sòlids. Això ha permès prendre riscos en assumptes compromesos com la violència de gènere, amb el qual l'associació va tenir la gosadia de fer un musical, amb un quantió d'èxit de públic i crítica, *El rap de Lady M*, de Laura Freijo.

Ambdues fotos d'*El Rap de Lady M*.
© Núria Muñoz

Vam fer temporada al Tantarantana i vam quedar finalistes al premi Unnim de teatre —recorda la directora, Ariadna Martí—. La Laura el va plantejar com un rap, però vam veure que podíem incorporar tango, pasdoble i altres estils, amb música de l'Alicia Martel i Sito Barbero. Ho vam convertir en un musical. Teníem un cor de cant molt interessant, amb la Itziar Castro, la mateixa Alicia i la Silvia Ribas, a més d'interèrets com la Carme Poll, l'Eduard Gibert, la Gemma Julià i la Carla Caríssimí, entre d'altres. El tema era el

L'article Mujeres payasas en escena

Soy una de esas personas privilegiadas que ha tenido el placer de colaborar con Projecte Vaca, en varias ocasiones, para realizar talleres de clown. El encuentro con estas mujeres artistas llenas de talento, de coraje y con conciencia de género ha sido siempre profundamente transformador.

Desde la performance, el teatro, la comedia, la danza, las artes plásticas, el cine, el canto... las vacas no partían de cero en la búsqueda de la propia comicidad. Juntas pudimos comprobar que desconocíamos nuestra genealogía de payasas. Como en otros ámbitos, nuestras predecesoras también estaban invisibilizadas, ninguneadas.

Investigamos con las vacas el deseo de traer a escena lo estéticamente divergente y de cuestionar los estereotipos de belleza que dificultan o inhabilitan la presencia de las mujeres. A menudo, es nuestra apariencia lo que determina si vamos a ser contratadas o no y para hacer qué. Así que explorar la máscara cómica es un acto de empoderamiento profundamente transgresor, que además nos sana. A las mujeres nos han querido víctimas, cuidadoras y objetos de deseo. Esto es: serias, melodramáticas. Hacer humor es descolonizar el imaginario y dotarnos de recursos para desenfocar la tragedia cotidiana, tanto en la vida como en la escena.

Virginia Imaz Quijera. Pallassa, narradora i pedagoga

Taller Virginia Imaz. © Imma Manresa

maltractament envers la dona des del punt de vista de la comèdia. Hi havia molta sang. En un circuit comercial no s'hauria pogut fer, però Projecte Vaca t'ho permetia perquè entenia l'aposta. Quan ho vam presentar al Tantarantana, hi vam convidar Tamaia, que és una associació que acull dones maltractades, i vam fer una xerrada en acabar l'espectacle. Elles ens van agrair que hi hagués l'oportunitat de parlar del tema amb aquesta lucidesa i amb aquest humor, obrint portes al diàleg.

Una altra disciplina que les vacques ha incorporat assíduament ha estat el clown, essència de moltes propostes del *Vacabaret* (o *Vakabaret*, els últims anys), espectacle de tancament de Novembre Vaca on les sòcies cada any han exhibit els seus números (cabareters o no) més provocadors i impertinents. Des de l'òptica del clown, Projecte Vaca hi ha fet sovint un trasllat crític, alçant la veu en qüestions de desigualtat i d'injustícia. Així, l'any 2011, va estrenar-se *Pallasses Power: La indignació*, desenllaç d'un procés d'investigació amb Virginia Imaz, que va dirigir la peça, en la qual una desena de creadores van oferir la seva visió del món a través d'una tan ferotge com còmica crítica social.

L'humor ha estat un camí, una travessa de tota vaca que, en un moment o altre, ha recalat en la pasadura de l'associació i que ha tingut

Virginia Imaz © Imma Manresa

expressions de màxima tonalitat, tant dins com fora dels escenaris. Queden en la memòria moltes trobades del VacaRumia, espai de reflexió i companyonia, on es compartien impressions, reflexions i activitats lúdiques i creatives a l'entorn de la vida anual de l'associació. Bona part d'aquestes reunions tenien la utilitat de ser una eina de planificació i millora, però també d'alliberar una pulsio creativa eixelebrada, guardadora de qualsevol ferida o entrebanc aforat entre les sòcies. Com a fruit d'aquesta darrera predisposició, moltes encara recorden una de les disbauxes de més riure i follia, quan en una trobada de creativitat amb la formadora Marga Íñiguez van estar a punt de fer-les fora d'una casa de camp després d'una estrafolària exhibició de rauxa protagonitzada per la nuesa, el cant i l'expressivitat improvisada.

Itineràncies de carn d'olla

Vocació pel risc, la creativitat, la investigació i la comunitat teatral. Aquesta seria la barreja de la marmita artística generada, defensada i mantinguda durant vint anys per aquestes dones que han lluitat un vestit de taques blanques i negres i que han volgut posar en valor —quan ha calgut— l'especificitat professional femenina. De les diverses mestres que, esporàdicament o continuadament, han dirigit la immersió creada de les vaques, Marga Íñiguez va ser el brollador que totes, en conjuntures diferents, han tingut el profit d'experimentar. Aquesta reconeguda consultora internacional en creativitat, experta en innovació i canvis socials, és una de les referències més estimades del món vaca. Ella mateixa

afirma sentir-se orgullosa de considerar-se vacuna i d'haver-se emocionat quan la van nomenar La Vaca Gran:

Fue en la celebración del décimo aniversario de Proyecto Vaca, en la sala Luz de Gas. Durante la fiesta, también me dieron una copa de cristal que ponía Vaca. Me emocioné cuando lo recuerdo.

La pedagoga va establir un vincle estret i amorós amb l'associació. Els nombrosos seminaris de creativitat que va oferir durant deu anys i la seva forma precisa, aguda i entranyable d'actuar van propiciar un respecte profund i afectuós per part de les sòcies.

Marga Íñiguez va aparèixer en el panorama vaca el 2003, quan va ser convidada a impartir el seminari de creativitat *Processos Creatius*, en el transcurs de la celebració del No-

Fulletó Taller de Creativitat Marga Íñiguez.

xerrada + taller de creativitat

'A FOC LENT'

El projecte creatiu a debat.
Quins són els temps de la creació?
El dret a equivocarse.

Amb Marga Íñiguez

Dilluns 11 novembre
a les 19 h.

Fabra i Coats, 3ª planta, aula 1.
C/ de Sant Adrià 20.
Entrada lliure.

www.garraf.org

*Sei creativa en imatges,
conectar con la propia singularidad
y pasar a la acción.*

**COM TENIR NOVES IDEES.
TREBALLANT LA SINGULARITAT I EL TALENT.**

Amb Marga Íñiguez

Dimarts 12 i dimecres 13 novembre
De 10 a 14 h. i de 16 a 20 h.

■ Fabra i Coats, 3ª planta, aula 1.
C/ de Sant Adrià 20.

■ Preu: 90 €.

■ **Inscripcions:** creativitat@projectevaca.com
Termini inscripció: fins al 6 de novembre.

Reservat informació
proyectevaca.com
93 624 101 861

Quatre transmissió Àudios:
el descobriment, la incertidumbre,
les errones, las transformaciones.

Taller Creativitat Marga Íñiguez.
© ChusGomez

vembre Vaca d'aquell any. Al taller, les sòcies van prendre contacte per primer cop amb la destra i peculiar manera de fer-les capbussar-se en el seu arxiu intern d'imatges, sons i sensacions, alhora que entrenaven les capacitats d'imaginar, innovar, anticipar o transformar. En el recorregut del caos a la creació s'experimentava l'aprenentatge sobre els processos neuronals, els enneatipus de la personalitat, el treball corporal, la improvisació, la investigació sensorial o el trànsit entre el desaprenentatge i la metamorfosi.

Hay cuatro pasos básicos para la creatividad —afirma Íñiguez—. El desaprender, la incertidumbre, los errores y las transformaciones.

Artistes del Taller de Creativitat. © Arxiu Vaca

L'impacte del taller va generar un resplendent corrent de desig creatiu que va fer tornar la mestra el 2004 amb un segon taller, el colofó del qual va ser presentat al públic el Dia Internacional de la Creativitat.

Totes dues experiències van esperar les sòcies a sol·licitar el retorn de Marga Íñiguez amb un seminari més ambiciós, que es va obrir a creadores foranes de Projecte Vaca per fer-lo més fèrtil i enriquidor i va passar a ser el preludi d'un dels esdeveniments artísticoadressats més reconeixibles de l'associació. Fruit dels mesos previs d'aquest quefer creatiu, que van sobrenomenar com a *cam d'olla*, Novembre Vaca 2005 va estrenar el projecte *Itineràncies*, que va vertebrar-se com un flux de brots artístics, una mena de "càpsules" de natura diversa, comunicades i distribuïdes de tal manera que van ocupar tot l'edifici dels apartaments Lloret del carrer Tallers de Barcelona. Cada divendres d'aquell mes de novembre, grups d'unes deu persones eren acompanyats en aquest trajecte —o "itinerància"— per tot el bloc, guiats

pels personatges d'unes mosques (dinàmiques, obsessives i llaminer) que feien el traspàs entre un espai i un altre. En conjunt, el projecte constava de deu propostes creatives de caràcter multidisciplinari, estructurades en un recorregut d'instal·lacions performatives i de llums, *performansa*, petites escenes teatrals, videoprojeccions i un *perfortarot*. El visitant-espectador era conduït, planta per planta, fins al terrat dels apartaments, amb la insistent i empipadora companyia de l'exam d'insectes.

Itineràncies 2005. © ChusGomez

Cos i ànima

L'excel·lent rebuda que el públic va atorgar al projecte i l'excitant comunitat artística assolida entre les creadores que hi van participar van impulsar que la proposta fes un pas endavant, i el 2006 es van estrenar les *Itineràncies del cos*, producte d'un procés d'investigació, creació i exhibició en tres passos anomenat *Pas a Pas, poètiques del cos*. Marga Íñiguez va arrencar el procés amb una proposta de creativitat que va ser complementada amb un taller de dramàtúrgia actoral i un laboratori creatiu. L'espai del Centre de Cultura de Dones

Itineràncies 2006. Iguazú. © ChusGomez

Francesca Bonnemaison va esdevenir el marc en el qual es va celebrar aquest espectacle de catorze càpsules, en què una trentena de creadores posaven en joc petites propostes que, al final, aconseguien interrelacionar totes les arts escèniques, tenint com a denominador comú el cos en moviment i animant els espectadors a transitar la seva pròpia experiència corporal.

Abraçant aquest mateix tipus d'inspiració en el concepte artístic i col·lectiu, l'any 2008 Projecte Vaca va preparar un passeig escènic pels jardins del Palau Robert de Barcelona, dins de les accions commemoratives

del centenari del naixement de Mercè Rodoreda, per encàrrec de l'Institut Català de la Dona. Les sòcies van modificar la idea de la itinerància, derivant-la cap a un viatge capaç de traslladar la plasticitat de les paraules, les atmosferes dramàtiques i l'estil més fantàstic de l'autora. Per fer-ho, l'espectacle *Mercè, viatge i desig* va impregnar-se de la poesia i la prosa de les obres *Agonia de llum* i *Viatges i flors*, tot recreant un camí escènic estructurat en onze petits espais que barrejaven la música, la dansa, la performance, la narració oral i el *land art*. Totes les accions es desenvolupaven

simultàniament deixant l'espectador lliure en la confecció del seu propi recorregut i vivència. Els visitants havien de seguir un rastre figuratiu o, fent servir mots de l'escriptora, una closca.

Les vaques fan llet una vegada al mes. Fan. Vull dir, fan. No les muny ningú...

Quan els sembla que la llet ja és prou espessa de tant en tant deixen caure un raig de cada teta, un raig espès que va fent una coca a terra...

Quan la coca ja està feta s'omple de cucs; més blancs que el ventre de les vaques...

Són cucs formatgers. Només deixen la closca: rossa i bruna.

Mercè Rodoreda

Portada triptic *Mercè, viatge i desig*.

Mercè, viatge i diseg

- 1 *Mort de Lisa Sperling*
 - 2 *Paràlisi*
 - 3 *Viatgera d'aigua*
 - 4 *Viatgera ombra*
 - 5 *Jardí del mirall trencat*
 - 6 *Illa d'amor i mort*
 - 7 *El bitllet de mil*
 - 8 *Jardí del mirall trencat*
 - 9 *Viatgera Deliri*
- © ChusGomez

L'Any Rodoreda va coincidir amb la feliç circumstància de la celebració del desè aniversari de l'associació. Per festejar-ho, la mostra Novembre Vaca del 2008 va acollir les terceres i, fins ara, últimes itineràncies, dedicades per a l'ocasió a la mateixa història de l'entitat. Aquestes *Itineràncies de la memòria*, que evocaven i actualitzaven una vintena de petites peces, a l'estil de les càpsules de les propostes anteriors, van disposar com a escenari de l'espectacular edifici del Museu d'Història de Catalunya, que hi agregava un feix de simbolisme addicional.

L'empremta que aquesta mentora vacuna va deixar dins de l'associació va remoure'n les bases, l'estructura i els procediments, imbricant els seus conceptes d'impecabilitat i creativitat a tota la tasca de l'associació, des dels mateixos processos artístics fins a la gestió administrativa i de producció cultural, aspectes en els quals Ìniguez va subministrar pautes i suggeriments. Moltes de les pràctiques apreses van emprar-se en les turbulentes assemblees i en les productives cites dels anuals VacaRumia. Marga Ìniguez va realitzar el seu darrer taller l'any 2013, confluïnt en aquest cas amb el quinze aniversari de la Mostra de Creadores Escèniques Novembre Vaca i amb la gènesi de dos dels laboratoris més emblemàtics de la història vacuna més recent, l'Instanteatre i el Transformer.

Els grans laboratoris

El desig de foc creatiu dins de Projecte Vaca ha deixat petjades profundes que integren la identitat més marcada de la història de l'entitat. L'acció com a eina reivindicativa i de denúncia, com a bastió identitari i com a full de ruta artístic ha fet sobreixir inquietuds constants per a l'aprenentatge. Als esmentats anteriorment, cal sumar quatre grans laboratoris, de producció i efectes completament divergents entre ells però emergits de la necessitat constant de flama i curiositat.

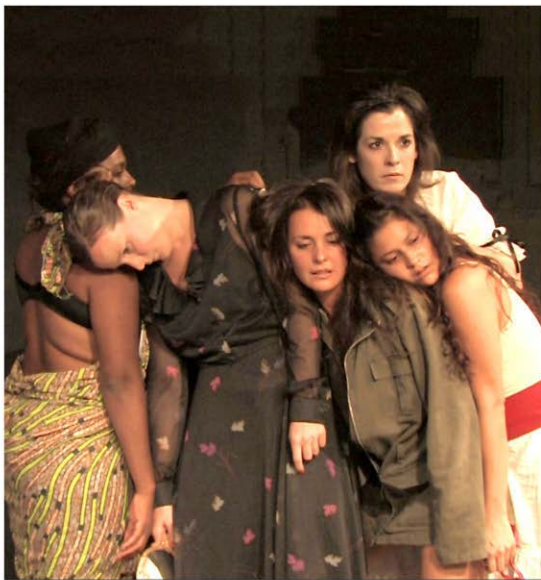
Cronològicament, l'any 2009 el col·lectiu acut a Cristina Castrillo, actriu, pedagoga i directora, fundadora del Teatro delle Radici (Suïssa) i membre de la xarxa Magdalena Project. Ja en la primera dècada del

segle XXI, a Castrillo l'avalava una dilatada carrera de quaranta anys d'experiència fent formació en molts països. Les sòcies van convocar-la per desenvolupar un treball de recerca escènica al voltant de la memòria històrica, reprenent el fil del motiu escollit en el recent desè aniversari de l'entitat i en les coetànies itineràncies del cos, que s'estaven preparant simultàniament en aquest taller, el qual van nomenar *El llenguatge de la memòria*. Cristina Castrillo va proposar una investigació des de la interpretació, la dramàturgia i la direcció escènica sobre les empreses que el passat comú deixa en els cossos, malgrat que no s'hagi estat testimoni directe d'alguns dels esdeveniments més dolorosos i ferotges de la història humana.

L'exploració de la repercussió corporal d'aquests fets en les generacions següents i la singularitat indi-

Laboratori Cristina Castrillo. © Imma Manresa

Ambdues fotos *La veu secreta dels ocells*. © ChusGomez

Una reclusió que també va ser escodrinyada amb una profunda tasca de veu, individual i col·lectiva, gràcies a l'actriu i codirectora del Teatro delle Radici, Bruna Gusberti.

La manifestació escènica de la dramaturgia que va concebre Castrillo, juntament amb la recerca experimentada per les actrius, es va desenvolupar en deu quadrats a terra, separats per estrets passadissos, cadascun dels allotjava la vivència d'una dona, menys un, la cel·la buida. L'entusiasme originat pel procés i la seva acurada posada en escena van perllongar la col·laboració de Projecte Vaca amb la pedagogia un any més, el 2010, culminant en l'espectacle *La veu secreta dels ocells*, que va ser escollit per ser representat al festival Temporada Alta i al Teatro delle Radici de Lugano els mesos de novembre i desembre d'aquell any.

vidual d'aquest impacte van provocar una inquietant acció col·lectiva de format *work in progress* que va ser estrenada en la mostra Novembre Vaca del 2009 amb el títol de *Memòries*. L'espectacle, que aportava la mirada intercultural procedent de l'origen de les nou actrius participants, rescata una herència psíquica i corporal universal més enllà de la proximitat o llunyania dels fets en concret i homenatjava les víctimes, dones que s'han vist silenciades no solament per la història sinó sobretot per la pròpia i molt personal presó interior.

Mara Truth, la veu de l'ànima

Dos anys més tard, el 2012, va arribar un terratrèmol creatiu, un fenomen que va ser capaç de sacsejar de nou la sensibilitat artística i el mètode de treball de les actrius, dramaturgues, ballarines, músiques, cantants, coreògrafs i directores de dins i fora de l'associació que hi van participar. Consuelo Trujillo, actriu, mestra d'intèrprets i directora de teatre, va aterrar a les pastures vacunes amb la intenció inicial de desenvolupar un projecte de creació compromès amb el teatre social. Trujillo, sota demanda de les sòcies vaques, proposava fer una incursió en el sentir femení a l'entorn de la violència, en la seva visió politicocultural de la biografia bèl·lica humana

i en la seva defensa de la pau en el decurs de la història. El punt de partida, l'àgora grega. Les protagonistes d'aquest espai van ser construïdes a través de mites, heroïnes i activistes de la cultura, la política, els moviments socials i l'art. Trujillo, que va proporcionar un entorn de llibertat a les participants, va conduir una minuciosa tasca d'observació, investigació i vertebració dels personatges mitjançant la creació dramàtica i l'atenció a la pulsio del que anava succeint a cada moment.

Consuelo Trujillo tenia una manera molt fresca de funcionar —comenta Karel Mena, una de les dramaturgues participants—, i portava la recerca de l'autenticitat al límit, traient les actrius

completament de la seva zona de confort per buscar recursos. Va ser molt interessant conèixer la trajectòria de totes aquelles lluitadores anònimes per la pau. La Consuelo va muntar quatre grups, amb tres actrius i una dramaturga, per facilitar la investigació de la vivència d'aquelles dones i recollir després les propostes. D'un d'aquests grups va sorgir el personatge de Mara Truth, un arquetip que era el reflex i que contenia l'experiència de totes les dones, i que després va vertebrar tot el procés artístic.

La proposta cominava a submergir-se en moltes pràctiques d'experimentació actoral, inclos el viatge amb la màscara, el moviment autèntic o les tècniques més pròximes al teatre de la Gestalt, incorporant en el projecte les llengües natives de les participants —castellà, italià, català, anglès i gal·lec— per representar més vivament la diversitat cultural del món. El corpus final del procés va ser un potent treball coral on la dramàturgia de la posada en escena atorgava la mateixa rellevància al text —que incloïa citacions d'escriptors i poetes universals— que a la partitura musical i el llenguatge corporal, amb la intenció de crear una expressió despulada de l'ànima humana. Per assolir aquest resultat, Mònica Dorta va guiar una profunda pràctica de veu mentre

Laboratori Mara Truth. © Mireia Plans

Ambdues fotos *Mara Truth*. © ChusGomez / © Mirceia Plans

l'actriu i terapeuta gestàltica Isabel Montero recopilava els detalls dels assajos per després reprendre'ls o reorientar-los, atès que Trujillo tenia en consideració la personalitat de cada artista i introduïa la picardia de fer canvis de rol entre les actrius i les dramaturgues.

Les creadores que van defensar a l'escenari l'espectacle *Mara Truth*, un batec escènic en la seva estrena dins del certamen Novembre Vaca 2012 avui en dia es mantenen en

contacte com a membres del grup Les Maras, posant en relleu l'impacte personal i artístic que va tenir el laboratori. Dissent van ser les creadores en escena, però en total l'equip va comptar amb vint-i-sis professionals, incloent-hi les ajudants de direcció, la vestuària i la tècnica de llums, en una de les propostes escèniques de més èxit de públic i de representació de la comunitat i la creació col·lectiva per excel·lència de l'associació.

Les mestres de dins de la vaca

La formació que Projecte Vaca estava proporcionant a les seves sòcies, paral·lelament a l'expertesa que havien acumulat al llarg de quinze anys en la creació, direcció i producció d'obres i festivals, va animar un grup de sòcies a compartir els coneixements adquirits creant un nou laboratori. Aquest taller, que havia d'involucrar totes les sòcies, a més d'obrir-se a d'altres artistes, exposava com a principal postulat la vivència i la comprensió, de primera mà, de totes les facetes del cicle artístic, requisit que implicava assumir tots els rols de la cadena teatral previs a la producció. Representava, per tant, un recorregut complet per la dramàturgia, el procés creatiu i la posada en escena. Amb aquesta premissa prou definida, un equip de creadores de l'associació, integrat per cinc actrius, dramaturgues i directores, van convocar l'any 2013 el Transformer VACAtràs XXI, que va girar al voltant de la visió i el paper de la dona en la transformació social del nou mil·lenni. La culminació de l'experiència va concretar-se en deu obres breus, a l'estil del microteatre, que van ser estrenades al Novembre Vaca, que aquell any complia els seus quinze anys de vida.

Les conductores d'aquesta iniciativa, veteranes de l'associació, van animar-se a convocar de nou el laboratori els dos anys següents, i altra vegada van convidar creadores

Transformer

1, 2 i 3. *VACAtrons XXI*. 2013. © Imma Manresa / © Chus Gomez

4 i 8. *Ocupar el món*. 2014. © Imma Manresa

5, 6 i 7. *El camí del colibrí*. 2015. © Chus Gomez

d'altres verals que, en molts casos, van acabar sumant nous talents dins de l'entitat. Així es va fer l'any 2014, quan sota el títol *Transformer: Ocupar el Món*, es va generar un univers de peces unipersonals performatives que van aprofundir en el concepte inicial de la dona com a eix i referent d'un desitjat canvi en les estructures socials, econòmiques i polítiques. El tercer laboratori, celebrat el 2015, recopilava i ampliava la feina dels anys anteriors. *Transformer: El Camí del Colibrí*, es va inspirar en una llegenda guaraní que conclou amb la resposta d'un petit colibrí que vessa petites gotes d'aigua des del seu bec durant un incendi a la selva. Quan el jaguar li'n pregunta el motiu, l'ocell li replica: "Bé, jo faig la meva part". Aquest punt de partida va ser la llavor d'una obra tan agra com esperançadora, que agermanava creadores de nacionalitats autòctones amb latino-americanes per vindicar la dona com a revulsiu contra la violència i com a pont de redempció i de futur.

L'article Instanteatre. Una lloança al procés creatiu

Quan l'hivern del 2014 la Teresa Urroz em va demanar si volia formar part amb ella de l'equip gestor de l'Instanteatre per a la següent mostra *Novembre Vaca*, em vaig, literalment, enfervorir. Jo havia estat convidada a participar en qualitat de dramaturga al primer certamen durant el *Novembre Vaca 2013*, quan la figura inspiradora que ella i la Karel Mena havien proposat era la pintora surrealista contemporània de Picasso, Maruja Mallo. A partir d'una mirada nova de contemporaneïtat escènica, els continguts de l'Instanteatre es van anar fent concisos en tant que cos de treball recolzat en dos tentacles: un d'ells, l'expressió d'un Fet Teatral Singular basada en l'Experiència del *Happening* per centrar-nos en la Lloança al Procés Creatiu. L'altre tentacle era *La Figura Inspiradora*, una artista valorada per la qualitat de la seva obra, que consideréssim que no havia estat tan visible com hauria de merèixer i que havia de proporcionar-nos el material temàtic, estètic i dramàtic amb què giravoltar aquesta experiència escènica.

Sota aquestes premisses, de primer la figura d'Ana María Moix, la literata i intel·lectual barcelonina que havia mort justament aquell hivern del 2014, de qui tot complementant la posada en comú del coneixement de la seva obra s'oferi l'espectacle *Còctel Ana María Moix*, que dirigí Gemma Julià — i de qui, a partir de l'Instanteatre, portarem a terme la realització del documental *Ana María Moix, passió per la paraula*, una coproducció entre TV3 i la productora audiovisual Playfiction—; i, després, la figura de Remedios Varo, la pintora gironina exiliada a Mèxic d'atractívissima obra surrealista, van esdevenir les protagonistes del segon i tercer Instanteatre, respectivament. L'espai de treball havia de propiciar la llibertat de les propostes microdramàtiques en procés que al llarg de la jornada de creació es generessin. Durant una jornada per certamen, de gairebé dotze hores seguides, un nombre aproximat d'entre trenta i quaranta creadores escèniques feiem immersió en la figura inspiradora escollida i ens lliuràvem a un treball de creació escènica que, encabida en ens Regles del Joc, havia d'oferir-nos perseguir com a únic objectiu l'assaboriment del procés creatiu escènic *per se*, tot desafiant en el seu punt àlgid el moment de l'entrada a darrera hora de la tarda del públic participant al *happening*, absorbir-lo perquè en formés part, convidant-lo a performar-hi, repensant el vincle amb l'espectador dins el nostre Fet Teatral Singular.

A més, a partir del 2014 la Jornada Instanteatre estava recolzada per un interessantíssim episodi més teòric que es materialitzava en La Conferència. Aquesta vetllada quallà gràcies a la complicitat del departament d'Afers Culturals de l'Institut del Teatre, amb qui en cada temporada vam consolidar feliçment llaços. L'experiència de l'Instanteatre decididament ha deixat petja entre nosaltres. Tant per a la Teresa Urroz, la Karel Mena i la Sílvia de la Rosa com per a mi mateixa, ens plau concloure que aquest Fet Teatral Singular ens ha brindat l'oportunitat de celebrar la tan desitjada festa que en honor a La Lloança al Procés Creatiu vam ser capaces de dur a terme.

Marta Momblant Ribas. Dramaturga i directora d'escena

Un segon tipus de laboratori, creat a partir del geni i la iniciativa de les creadores vacunes, va ser l'Instanteatre, que va coincidir amb el Transformer en la seva gènesi i ocàs temporal. Així, el 2013 va veure néixer aquest singular projecte, un esdeveniment de creació artística inspirat en experiències teatrals on el procés es desenvolupa al llarg d'una única jornada. Aquest primer Instanteatre va reunir vint-i-cinc creadores —actrius, directores, ballarines, músiques, tècniques de llum, vestuaristes, maquilladores i escenògrafes— a l'entorn d'una tasca contra rellotge per preparar, assajar i estrenar quatre obres inspirades en la controvertida i transgressora figura de la pintora Maruja Mallo. S'acomplia així un dels objectius de la iniciativa, que era reclamar la trajectòria d'una creadora de talent escassament coneguda pel públic. Les obres, de caràcter breu, eren lliurades a les actrius a primera hora del matí i, juntament amb les dramaturgues i les directores, estructuraven la posada en escena i s'aprenien el text. L'estrena va ser molt enriquidora, fent de l'eslògan utilitzat "Todas somos Marujas", el leitmotiu d'una segona edició.

L'any següent, l'Instanteatre va experimentar una destacada reorientació en l'enfocament de la seva praxi. La fàbrica de creació Fabra i Coats va tornar a acollir la jornada creativa, convertint-se en un suggeridor marc en el qual una vintena d'artistes s'enfrontaven a un repte superior, que posava en joc els

ana
maría
moix

passió
per la paraula

dirigit per anastasi rinos

PLAYFICTION VIDEO presenta una producció de NICO TORRES-JESÚS ÀNGEL GÓMEZ
en col·laboració amb TELEVISIÓ DE CATALUNYA
"ANA MARÍA MOIX, PASSIÓ PER LA PARAULA"
dirigit per el MARIÀ ALBERT i amb el guió de JÚLIA BENACH MARTÍ ALBERT
MONTATGE PER CRISTINA LLIBRO MONTATGE VÍCTOR MONTORO MONTATGE DE SONORITAT EDU LAGE
MÚSICA ALICIA MARTEL LIT DE LA MONTADA ENRIC ESCOFFET MONTADA ESCENARIS JORDI AMBRÓS
MONTADA ESCENARIS TERESA URRIBO MONTADA ESCENARIS NICO TORRES-JESÚS ÀNGEL GÓMEZ
MONTADA ESCENARIS MÀRTIA MONDILANT GEMMA JULIA TERESA URRIBO MONTADA ANASTASI RINOS
WWW.PLAYFICTION.COM

PLAY FICTION

Portada del documental *Ana María Moix, passió per la paraula*.

principals elements del happening i la performance tal com s'havien narrat en una conferència prèvia, desenvolupada a l'Institut del Teatre de Barcelona per Teresa Camps:

"El que passa és el que passa i no compta el resultat

—anunciava l'experta durant la seva ponència—. No hi ha assajos ni repeticions. Res és previsible. Com més nua i neta sigui l'acció, és més real, com menys elements la destorben, és més eficaç".

Conferència Happening 2015. Auditori de l'Institut del Teatre. © ChusGomez

El treball havia de desenvolupar-se sota el concepte de giravoltar la figura de l'escriptora Ana Maria Moix, gestant un *work in progress* que seria mostrat al públic.

L'experiment va reeixir, sent rebut amb interès, a la vegada que tota la vivència va ser gravada per servir de material en un projecte complementari, induït per les sòcies organitzadores de l'esdeveniment, amb la voluntat de fer conèixer i donar més ressò a l'obra de l'autora. Aquella primera gravació va ser el preludi del documental *Ana Maria Moix, passió per la paraula*, que va realitzar la productora Playfiction amb la coproducció de Televisió de

Catalunya i que va estrenar-se el 2016 a la Filmoteca.

El darrer Instanteatre es va portar a terme al Centre Cultural la Bòbila de l'Hospitalet, després d'una conferència de Mercè Ballespi i Villagrasa. Celebrant Remedios Varo va ser el títol de la jornada, que va estar dedicada a l'artista plàstica gironina, exiliada a Mèxic. La improvisació i el joc interpretatiu suscitat per les participants, així com els curiosos elements escènics que van recrear el fantàstic i extravagant món de la pintora, van posar un original colofó a aquesta experiència sorgida de l'efímera i copenedora essència de la performance.

Dossier Instanteatre Remedios Varo.

Instanteatre

4, 5, 10 i 11. Maruja Mallo_2013
6, 7, 8 i 9. Ana María Moix_2014
1, 2 i 3. Remedios Varo_2015

1, 2, 4, 5, 6, 10 i 11 © Chus Gomez
17, 8 i 9 © Lola Puyalto
1 i 3 © Mercè Pau

Entrevista amb:

MARGA ÍÑIGUEZ

Consultora internacional en creativitat

Com vas conèixer Projecte Vaca?

A través de Teresa Urroz y de Paca Barrera. Querían hacer un seminario. En esa época yo viajaba mucho y cuando pasaba por el campo y veía vacas, me inspiraba en el significado de ser una vaca. Un animal que va a su aire y que a la vez es muy femenino.

El primer taller que vas fer va ser el 2003. Què necessitaven les sòcies?

Exploramos para que cada una encontrara su creatividad, su singularidad como creadora. También trabajábamos en la búsqueda de ideas para la escritura y para hacer espectáculos. Ese primer seminario lo hicimos en una sala grande en Can Fabra. A lo largo de los años, he sugerido muchas ideas personales para sus espectáculos. Por ejemplo, fue muy potente el taller de una semana que hicimos en 2005. Estuvimos viviendo juntas en una casa de campo, pasaron muchas cosas, de distinta índole, y fue muy bueno y productivo.

Com es descobreix la pròpia singularitat?

La singularidad surge de la conexión con el punto interno, el núcleo de uno mismo, donde incide todo lo que se es y se trae metabolizado en la sangre por generaciones, nuestro archivo profundo. Y el punto externo es la conexión con los otros, los objetos, la naturaleza, las calles, las culturas y los ritmos diferentes al nuestro, otras percepciones, otros actos, otros cielos... la vida. Esta singularidad es una espiral giratoria y sinérgica que parte del núcleo y se abre en todas direcciones y en permanente movimiento. Crear es estar en constante traslación. Nos da visiones y hacer nuevos y genuinos.

A partir de les sessions de creativitat es feien alguns muntatges?

Unas veces sí y otras no. También venía mucha gente que no era de la asociación, que participaba y que después se marchaba. En otros casos, las socias se juntaban después de acabar el seminario y decidían lo que iban a hacer en Noviembre Vaca. En las sesiones había una sinergia que hacía que las cosas salieran por creación colectiva. A veces, de propuestas individuales sacaban ideas y luego las trabajaban y las tejían. Por ejemplo, las Itinerancias del cuerpo fueron maravillosas, estéticamente preciosas, y todo salía con improvisaciones. Luego nos juntábamos en un bar y en muchas ocasiones me contaban sus ideas, lo que iban a preparar, pero ellas lo organizaban todo, yo no hacía un seguimiento directamente. Aunque tengo una libreta de las cosas que he hecho con las vacas.

Com va ser treballar amb Projecte Vaca al llarg dels anys?

Los colectivos al principio se lo toman con mucho entusiasmo. Hubo un punto muy álgido en la época de las Itinerancias. Me encantó la propuesta que se hizo en el hotel de la calle Tallers de Barcelona, después del seminario de una semana del que te he hablado. Entonces todo era muy potente. Además, te relacionabas con mucha gente. Hubo épocas de todo, también momentos en los que las vacas tenían que buscarse la vida y se dedicaban menos a los talleres. Algunas se fueron y otras vinieron. Hice muy buenos vínculos a través de mis seminarios con las vacas.

Vincles personals?

Sí. Por ejemplo, con Sara García Guisado, soy una especie de abuela adoptiva para su niña. Ella hizo el proyecto Talikatao, que es de gestión cultural y desarrollo local, y quería poner en marcha el proyecto de Mujer Creadora en Extremadura. Yo la ayudé. También quiero mucho a Teresa Urroz. Con Laura Teruel, que no era vaca pero colaboraba mucho en la parte musical, también fue especial. Me pidió que estuviera con ella los últimos días de su vida, agarrada de su mano en el hospital. Imagina cómo podían crearse esos vínculos gracias a los talleres.

Ets conscient que has estat una consellera, una mestra i una font d'inspiració per a Projecte Vaca?

Ha habido muchos años en los que me he sentido orgullosísima de pertenecer a Projecte Vaca. En mi currículum yo ponía que estaba con las vacas. Me decían... ¿por qué no pones que has estado en tal universidad o en tal empresa? Y yo decía que mi orgullo era trabajar con las vacas. También he recibido mucho de la asociación. En el décimo aniversario, me emocionó que me llamaran La Vaca Grande. Se había organizado una fiesta en Luz de Gas y me dieron una copa de cristal donde ponía "Vaca". Fue muy bonito.

Entrevista amb:

LAURA FREIJO

Dramaturga, poeta i directora escènica

Quin any vas entrar a Projecte Vaca?

Al 2000. Jo estava fent cursos a l'Obrador de la Beckett i treballava a la productora de teatre Fila 7. Un dia es van presentar la Gemma Rodríguez, que llavors era la presidenta de Projecte Vaca, i la Beth Escudé, per captar la Isabel Rodríguez, autora d'una obra que representava la companyia Les Culpables. Llavors vaig conèixer l'associació. M'interessava molt connectar-me amb dones que tinguessin una consciència dramaturgica i que volguessin reivindicar la dona en les arts escèniques. Elles venien a captar una persona i al final en van captar una altra, tot i que jo estava començant a escriure teatre i no havia estrenat res. En aquell moment no era fàcil entrar a Vaca i encara guardo la carta de motivació que hi vaig presentar. La vaig titular *Seré vaca abans que galàctica*, perquè a la productora treballàvem amb en Jaume Sisa, que era el galàctic per excel·lència, i m'anomenava estudiant de galàctiques.

Què et va atraure de la filosofia i la manera de treballar de l'associació?

En aquell temps jo era molt jove i inexperta. Escoltava molt i aprenia. El marc teòric i l'ideològic eren molt im-

portants. Hi havia dues qüestions de gran rellevància: el rigor en la investigació i la figura de la dona, tan temàticament com dins dels rols de les arts escèniques. Volem investigar, o volem estar en festivals i incidir en les programacions dels teatres? Aquests eren grans temes de debat. Igual que el feminisme. A algunes els costava identificar-s'hi. Abans tot era a l'inrevés que ara, el feminisme no era ben vist. Vam haver-ho de votar en una assemblea, i una de les fundadores ho va deixar molt clar: si no ets feminista, aquest no és el teu lloc.

Al cap de poc temps d'entrar, vas ser seleccionada per a l'Intercanvi Internacional d'Autores...

Jo sempre ho dic. Si hi ha algú que li deu gairebé tot a Projecte Vaca, aquesta soc jo. La meua primera obra amb cara i ulls va ser escollida per a l'intercanvi i l'any 2000 vaig viatjar a Nova York amb l'Àngels Aymar. Teníem uns recursos molt limitats, però per a una autora de trenta anys, que no sap res de res, i que de cop i volta la teva obra va a una de les capitals del món del teatre és... molt fort! I a més a més, l'Àngels Aymar em va cuidar moltíssim. Aquell no era un gran festival internacional, però al darrere hi havia el New Dramatist, que complia cinquanta anys, i la sala The Players, on es van fer les lectures dramatitzades. Vaig conèixer el gran traductor dels autors de Catalunya, el Marion Jones. Un dia vam anar a un *lunch*, a un acte on la figura central era l'Arthur Miller, en un edifici espectacular. Hi havia molta gent famosa. De cop, vaig al lavabo i em trobo amb la Lauren Bacall, i jo vaig pensar: oh! Aquestes coses només succeeixen a Nova York! En els tres anys que va durar, l'intercanvi va ser molt bona cosa.

Quin paper han jugat les lectures dramatitzades en l'acció vacuna?

Les lectures dramatitzades han tingut una importància vital. El nucli inicial de l'associació al principi eren les dramaturgues. I s'han fet altres convocatòries de lectures, com ara Vaca Proposa, Autora a Escena, i moltes més. Han funcionat molt bé i sempre han motivat molt les sòcies. Sobretot perquè no han estat lectures habituals, sinó el dibuix del que podria ser un muntatge. Les lectures han estat integrades sobretot al Novembre Vaca, però el 2010 vam decidir, un grup de cinc sòcies, crear una activitat basada en uns premis, on les obres

guanyadores serien guardonades amb la lectura dramatitzada. Així va néixer Primavera Vaca.

Un altre aspecte característic de l'associació han estat els processos d'investigació. Explica'ns!

Dins de Projecte Vaca s'ha mirat que les obres vinculades a l'associació tinguessin uns criteris de qualitat i un treball d'investigació. L'experiència del procés es valorava molt. I podiem ser molt crítiques amb algun muntatge que no responia a aquests criteris. El meu primer procés com a dramaturga i directora va ser el 2003 amb *Todas esas chicas*. Barrejàvem molts conceptes, i va ser una experiència molt bonica i interessant. Les vaques "sagrades" van dir que era un work in progress, i vist amb perspectiva tenien raó. Però totes van estar d'acord en el bon resultat del treball fet. Per mi, sempre hi ha moments de gran crisi dins dels processos, que després fan millorar el resultat final.

I en el cas d'El Rap de Lady M?

Aquest va ser, juntament amb *La veu secreta dels ocells* i *Subterrànies: sobreviure entre dues Barcelones*, un dels espectacles amb més reconeixement fora de les vaques... El rap va ser un descart del primer Primavera Vaca, però per pocs vots. Llavors vaig veure que a l'Ariadna Martí li havia agradat molt, que aquella llavor invisible que és l'esperit d'una obra l'havia conquerit, i vaig fer la resta de la feina molt fàcil preguntant-li si el presentàvem com a projecte al Novembre Vaca. I ens vam "embolicar la manta al cap", perquè és un dels muntatges més grans que s'han fet a Vaca. Teatre de text, sí, però amb tothom vaca menys els dos homes. És bonic, perquè crec que és un projecte que, en tenir tantes vaques implicades, l'associació el va sentir molt seu.

Com han evolucionat les coses en el vessant creatiu dels projectes vacans?

Amb els anys, la investigació va minvar, tot i que els laboratoris van servir per mantenir viva aquesta flama, amb la Marga Iñiguez, la Cristina Castrillo, la Virginia Imaz i la Consuelo Trujillo. Després, en el Transformar, vam intentar-ho de nou. Però, en comptes de trucar a gent de fora, ho vam fer amb les creadores de la casa. I vam fer un viatge evolutiu important entre els tres laboratoris Transformers. En el primer, el punt de partida era

una dramàturgia de taula. El segon va tenir un caràcter més performàntic. I l'últim era amb un text generat a partir de l'experiència actoral.

Quin diries que ha estat l'esperit vacà? Què ha aportat l'associació?

Hi ha un aspecte que vull assenyalar primer. I és que Projecte Vaca ha estat sempre una associació llibertària, en el sentit que ningú et coartava la llibertat de provar, de fer alguna cosa. Si eres una actriu i volies dirigir, ningú et deia que no ho podies fer. La figura de la creadora integral sempre s'ha mantingut dins de Projecte Vaca. I també el fet que l'associació la fan les sòcies, les que hi ha hagut en cada moment.

Això ha implicat canvis de perspectiva en determinants moments?

Ha provocat alguns moments de crisi i ha fet canviar el rumb de l'entitat. Als inicis hi havia moltes resistències que Vaca es convertís en una productora, en un lloc on nasquessin espectacles que, per pressupostos, suposaven un gran esforç o no acabaven òptimament. Es prioritzava la investigació en detriment dels muntatges, oferint tallers i lectures dramatitzades. I després el sentit ideològic va perdre terreny. Sempre discutíem molt, però no es tractava de res personal, sinó de pensament. Durant un temps hi va haver molta gent que va entrar a l'associació per fer coses, però havíem de cuidar el que defensàvem. Per mi, una associació és una suma d'ideologia, política, principis i maneres de fer de les seves sòcies. T'acabes entenent o marxes. Finalment, la inclinació de Projecte Vaca ha estat més cap al fer que cap al pensar. I, de fet, les activitats han permès que l'associació tirés endavant en determinats moments.

Què queda, per a tu, de la teva experiència com a vaca? Moltíssim. A nivell professional estic molt agraïda. Jo sempre seré una vaca. I cal saber que aquest col·lectiu ha estat un lloc de trobada, de complexitat i d'acció conjunta. M'emporto amigues de l'ànima i companyes de professió. Ha estat un espai d'experimentació i descoberta. Projecte Vaca ha estat una referència molt important i m'agradaria que quedés reflectit.

ABANS I DESPRÉS DELS DEU ANYS

Com més té el mar, més brama
Caterina Albert —Victor Català—

Sense tu ni muuuu

L'any 2008 Projecte Vaca va celebrar el desè aniversari amb un passeig històric per les "Itineràncies de la memòria". Havien passat uns mesos del gratificant però esgotador esforç organitzatiu del Festival Magdalena, durant el qual les sòcies havien consumit bona part de les seves energies. El mirall en el qual es reflectia ara l'associació era ben distint d'aquell que l'havia vist néixer.

El plantejament inicial de les membres fundadores s'havia transmutat. L'època primerenca —orientada particularment cap a les dramaturgues— havia evolucionat cap a l'exploració interpretativa i escènica, atès que s'hi havien incorporat nombroses sòcies provinents de la direcció teatral, la dansa i la performance. El pensament teòric i ideològic, base primordial dels primers fonaments associatius, havia remès significativament en relació amb l'acció creativa, una situació que estava allunyant del pasturatge de les vaques algunes de les sòcies més antigues.

Itineràncies de la memòria. *Mi querido LCD*. © ChusGomez

Itineràncies de la memòria.
La no-maleta. © ChusGomez

Els preceptes de la ideologia de l'entitat estaven assumits clarament en els estatuts, però l'activitat associativa tenia la mirada posada en els paratges creatius més empírics, i les guardianes de l'anàlisi de la pedra filosòfica escènica acariciada deu anys enrere havien minvat significativament. Aquesta va ser una evolució no exempta, per la mateixa idiosincrasia vacuna, d'obstacles, discussions i polèmiques visceral, que formen part de la memòria assembleària d'un col·lectiu viu i en constant reformulació. Al·lè de l'associació havia bategat, des dels seus inicis, en un terreny de perpetu qüestionament,

Còctel celebració 10 anys. © Imma Manresa

propi i sectorial. Una manera de funcionar que generava un impuls vital d'existir, reafirmar-se i fer-se veure mentre s'intentava fer compatible l'esperit de les diverses sensibilitats de les seves integrants.

Aquell aniversari, que havia adoptat el lema "Sense tu ni muuuu", exhibia un bon balanç. L'entitat vorejava les setanta associades i gaudia d'una considerable capacitat de convocatòria de públic, producte de la mobilització de les vaques i a desgrat de les dificultats per accedir als mitjans de comunicació, poc proclius a difondre les seves activitats. S'havien celebrat vuit mostres Novembre Vaca, i l'acció creativa havia produït una munió de lectures, muntatges, treballs d'investigació, presentacions, col·laboracions i propostes artístiques. La Vacateca havia recopilat un gruix considerable d'exemplars i, al mateix temps, s'havien fet nombrosos intercanvis amb altres associa-

cions, companyies i entitats de la resta de l'Estat espanyol, d'Europa i d'Amèrica.

Tot aquest moviment era tan excitant com frenètic i va ser possible gràcies a l'afany i la determinació

d'unes sòcies que, organitzativament, actuaven des del voluntariat. L'atàvica precarietat de l'associació —compartida per una gran part del sector cultural— s'equilibrava amb una voluntat coratjosa que, tanmateix, de vegades es veia obligada a escurçar alguns processos o avançar una estrena necessitada de més preparació. Dins del col·lectiu es debatia amb assiduïtat quins havien de ser els objectius de les accions, les estratègies i els criteris mínims d'investigació i creació per poder fer servir el segell i la maquinària vacuna. El rigor i l'exigència en el treball miraven de superar tots els entrebancs, però anaven deixant pel camí algunes creadores principalment orientades al seu quefer artístic.

Entre els aspectes més incòmodes de la vida associativa hi havia la part administrativa i de gestió, que les

Les vaques reivindiquen. © Imma Manresa

sòcies afrontaven com una càrrega i que, en ocasions, anava en detriment de les iniciatives creatives. Projecte Vaca sospirava per tenir un figura bàsica, una gestora cultural, que d'una banda alleugerís les vaques de les feixugues tasques burocràtiques i de l'altra regulés el conjunt de la vida associativa.

La breu etapa de vaques un xic molsudes

L'any 2003 es va formar el primer govern tripartit a Catalunya, sorgit de les eleccions del 16 de novembre. En els mesos següents van començar a bufar aires diferents dins de l'àmbit de la cultura. Moltes associacions, entre elles Projecte Vaca, feia anys que sol·licitaven l'ampliació dels terminis que preveïen les subvencions, habitualment de caràcter anual, per poder donar continuïtat als projectes i planificar a mitjà o llarg termini. Una dotzena de sòcies va reunir-se per elaborar un minuciós dossier de tota la trajectòria vacuna i l'any 2005 el van presentar a Berta Sureda, llavors responsable de l'Entitat Autònoma de Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya, que estava desenvolupant un programa destinat a professionals i entitats amb noves línies d'ajut a la recerca, la creació i la difusió de projectes artístics.

Projecte Vaca va ser una de les organitzacions amb les quals la Generalitat va signar un conveni triennal, que havia de donar cobertura a les seves activitats entre els anys

Comissió de Creativitat. © Arxiu ProjecteVaca

2005 i 2007. Les condicions d'aquest tipus d'acords destinaven els recursos a la creació, però a la vegada admetien com a subvencionable la contractació de gestors culturals, una disposició que proporcionava oxigen i alè a l'activitat creativa de molts col·lectius de l'àmbit de la cultura. La sòcia Karel Mena va ser escollida i contractada com a gestora vaca, i va assumir la gestió administrativa en relació amb la sol·licitud i justificació de subvencions, la representació de l'associació davant les institucions i la comptabilitat, a banda d'algunes tasques de suport a la producció de les activitats artístiques. Una labor que va proveir l'entitat d'una certa estructura logística, mentre el nervi associatiu es lliurava de ple als projectes escènics.

Ser gestora me permetí disposar de una visió panoràmica de la associació —relata Mena—, que ajudava a dinamitzar les comissions

i provocava sinergies entre les sòcies. El trabajo administrativo a veces frenaba los procesos de creatividad y mi función facilitó que se desarrollaran con mayor fluidez. Al ser socia participaba de manera puntual haciendo la producción de algunos trabajos creativos, como las tres Itineràncies, liberando de una parte de esa responsabilidad a las creadoras. Además, el hecho de que existiera una gestora que fuera vaca y estuviera tan implicada facilitó dos cosas. Por un lado, que las compañeras comprenderían los entresijos y la importancia que tiene este tipo de tareas, y por otro, establecer un canal de comunicación con las instituciones con el que se podían transmitir fielmente los objetivos, proyectos y metas de la asociación.

Aquell trienni va generar una època de gran abundor artística, una circumstància que va atraure moltes creadores i va produir a l'entorn d'un centenar de trobades, intercanvis, projectes i espectacles. Un cop finalitzat l'acord, i observant els enormes beneficis que aportava la feina de la gestora, Projecte Vaca va mantenir aquesta figura en els anys següents i a la primera la van succeir dues altres professionals, fins que l'escassetat de recursos va fer-ho inviable i la tasca administrativa va recaure de nou sobre les sòcies.

La millora en el tracte econòmic que va comportar la signatura del conveni va obrir unes expectatives de futur que es van interrompre quan el canvi de conjuntura política va extingir aquest tipus de col·laboracions. Abruptament, Projecte Vaca es capbussava altre cop en la limitació pressupostària, cosa que obligava a

ressituar les perspectives i els anhels de les sòcies, així com alguns dels propòsits per als quals va ser fundada. S'aproximava un panorama de més dificultats, tot i que no era la primera vegada que l'associació havia revertit situacions de bloqueig o canvi, que havien sovintejat tant en la concepció de l'entitat com en el rumb de les seves activitats i funcionament intern.

La vaca sense estable

En el context de tota la seva història, la impossibilitat d'aconseguir una seu o un espai permanent per assajar ha esdevingut un element distorsionador que, en moltes ocasions, convertia l'annual transhumància de les sòcies en un periple que va afeblir la vitalitat del conjunt.

Des de la fundació de l'associació, la comissió d'espais va acudir a

moltes portes públiques i privades i, en general, totes les sòcies han estat compromeses en aquesta tasca. Entre d'altres, es van establir contactes amb la Generalitat, l'Ajuntament, la Beckett, el Tantarantana, la Bonne, el Convent de Sant Agustí, l'Escocesa, la Seca, la Nau Ivanow i la Fabra i Coats. Les col·laboracions que es van concretar amb alguns d'aquests organismes i sales tenien un període de temps limitat i les administracions no van propiciar un emplaçament on es pogués recalar amb regularitat. En l'acord triennal esmentat tampoc no es va poder incloure el cost del lloguer d'una seu, atès que les condicions del conveni no preveïen aquests conceptes com a despeses subvencionables.

Fent honor al sentit de l'humor de les sòcies, el Nadal del desè aniversari de l'associació Carla Carissimi i Itziar Castro van visitar la seu de l'Institut de Cultura de Barcelona vestides com a vaques de cap a peus. Totes dues van lliurar-hi una "carta als Reis" que, amb un llenguatge divertit i a la vegada directe, demanava un estable definitiu per a l'entitat. Un reclam i un desig que, en celebrar vint anys, l'associació no ha pogut fer realitat.

Tot i aquest tipus de dificultats —encastades dins de la vida de moltes entitats culturals i artístiques—, el segon decenni de la singladura vacuna també va estar farcit d'acció i d'experimentació, si bé en menor mesura. L'austeritat de recursos que van imposar la crisi econòmica i les retallades van anar incidint decisivament en el ritme vital de l'associació.

Itineràncies de la Memòria. *Las Maris*. © ChusGomez

Andamos al desquite con el regurgite mujeres de la escena
 Creando desde el prado de Barcelona, es nuestra zona
 Montamos la cadena, tocando temas
 Muuuuucha sal, muuuuucho bar, muuuuucha onda
 Con muuuucho amor al arte tomamos parte
 Muuuuy vacas
 Gordas o flacas, vacas.

En este norte-sur y con oeste, sin ser gregarias
 Cumple nuestro rebaño casi diez, ¡¡casi diez años!!
 ¿Que qué tira? ¿Adónde mira?
 Lo que tira son las ganas
 De crear, croar, actuar, de mirar y transformar
 Ganas de vivir y de cambiar lo que no va, lo que no da, lo que bla.

Ea ¡vamos pa la asamblea!

Asamblear por principios, desde el inicio, sin salirnos de quicio
 Los temitas se tratan, y si es preciso, nos dan las tantas
 Vamos mugiendo hasta ver esclarecer
 Y si hace falta, digo, hasta el amanecer.

Pasando por los puntos, las íes, las aristas, los perfiles y las pistas
 En paralelo a nuestra profesión, por vocación de equipo
 Con todo el tipo, sin oficina, con callos
 Y sin local de ensayo ni exhibición
 Vamos andando, chicas que no pierden ocasión.

Ea, ¡mugiendo pa la asamblea!

Segon fragment
 d'El Rap de las Vacas

La vaca castellera.
 Il·lustració Julia Filipone

Els formats més representatius de Projecte Vaca

En el vintè aniversari de l'entitat, observant amb retrospectiva, es pot afirmar que han estat tres els formats més coneguts i simbòlics de la suma de convocatòries, trobades i festivals. El primer, Novembre Vaca, la cita degana anual, i els altres, Primavera Vaca i Vacabaret, que se celebren des de l'any 2010.

Cartell Primavera Vaca 2011.

Les lectures dramatitzades —i els seus semimuntatges especials— s'han erigit com la principal “marca” artística de l'associació, tot i haver-se investigat i adoptat moltes altres pràctiques i disciplines artístiques. La defensa de l'autoria, amb la qual Projecte Vaca ha mantingut una fidelitat compromesa, ha estat tradicionalment representada per les lectures amb la vocació de fer conèixer el màxim nombre de dramaturgues. Al llarg de vint anys hi ha hagut una pila d'obres que han tingut l'oportunitat de gaudir d'una posada en escena gràcies a la seva

La tràgica mort de la barbuda.

© Imma Manresa

plasmació com a lectura. Des de les històriques presentacions de l'associació tot just constituïda, fins a l'Intercanvi Internacional d'Autores, Vaca Proposa, Autora a Escena, els Nombres Vaca i el cicle Primavera

Vaca, a més d'altres iniciatives puntuals, com per exemple el cicle de Lectures de Dramaturgues Contemporànies, organitzat per Sílvia de la Rosa l'any 2004 a Santa Perpètua de Mogoda. Les lectures dramatitzades han personificat el fertilitzant necessari per donar llum a l'obra d'algunes de les nombroses dramaturgues sobre les quals ha tingut coneixença l'associació a través de la Vacateca i l'activitat artística.

La consciència de mantenir un aparador permanent per a les dramaturgues més actuals ha estat tan immersa en tots els substrats de les conviccions vacunes que l'any 2010 un grup de sòcies va decidir posar en marxa una proposta diferenciada i específica, sustentada per lectures dramatitzades. Es va nomenar Cicle d'Autoria Femenina Contemporània, Primavera Vaca. Des d'aquell any i fins el 2016, han estat sis edicions i

Equip lectures Santa Perpètua de la Mogoda. © Arxiu Vaca

1908, punt de partida. © Imma Manresa

vint-i-un els textos que hi han estat acollits. El cicle s'ha celebrat cada any entre els mesos de maig i juny a l'SGAE de Catalunya, organisme que ha donat suport a totes les convocatòries. Les obres eren seleccionades per un jurat principalment integrat per sòcies autores, actrius i directors. Dels originals presentats se n'escollien un màxim de quatre, que eren objecte d'una dramatització més pròxima a un "quasimuntatge" que no pròpiament a una lectura, acompanyada d'un col·loqui posterior.

Primavera Vaca ha estat un cicle molt estimat dins de l'associació, que té l'orgull —en veu d'algunes vaques— d'haver donat una certa reparació a injustícies envers algunes autores, com ara Rosa-Victòria Gras. Fins al 2012, aquesta il·lustre poeta i escriptora no havia estat estrenada en cap escenari. La seva obra *Un estiu amb les amigues* es va triar per

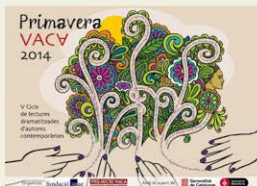
ser representada per primer cop en la convocatòria d'aquell any, sota direcció de l'Imma Colomer.

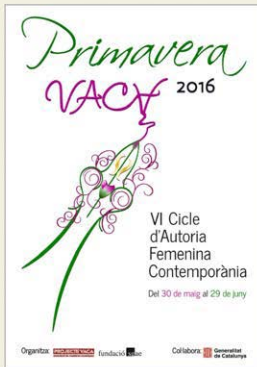
Rosa-Victòria Gras. © Arxiu Vaca

Cartell Primavera Vaca 2012.

Cartell Primavera Vaca 2014.

Cartell Primavera Vaca 2016.

Primavera Vaca

1. Bonaventura 15
2. Desterradas
3. Düsseldorf
4. Èlia amb Rai
5. La sombra
6. La pèrdna
7. Què soc jo per tu?
8. El dia en que Sean Penn em va mirar
9. Variacions
10. Quebec-Barcelona
11. Joana Niemand
12. The seer

1, 4, 6 i 12 © Imma Manresa
 2, 3, 5 i 10 © SGAE
 7 i 9 © Arxiu Vaca
 8 i 11 © Fernando
 de la Rosa

El mugit per excel·lència. Novembre Vaca

La cita anual que ha acompanyat gairebé tota la trajectòria de Projecte Vaca, incombustible i representativa, ha estat la Mostra de Creadores Escèniques, Novembre Vaca. Del 1999 al 2017, a excepció de l'any 2001, que no es va celebrar, aquesta ha estat el festival de referència, la principal vitrina de l'associació, on han confluït les accions creatives i teatrals amb el vessant de pensament i reflexió. Tal com ha succeït amb la mateixa entitat, Novembre Vaca ha evolucionat al llarg dels anys, tot combinant l'activitat d'investigació més innovadora amb les propostes basades en el text, però sempre influenciades per processos d'exploració i recerca.

Els dos primers anys de la mostra van estar protagonitzats per les lectures dramatitzades i la divulgació de l'autoria femenina, i van servir de paraigua a l'inici dels intercanvis entre ciutats i col·lectius, a més d'aixoplugar debats i conferències de caire social, cultural i reivindicatiu. La vivència del temps a les darreries del segle XXI i la investigació de les possibilitats escèniques de textos històrics singulars van ser els motius conductors d'aquestes primeres edicions. Els contactes i nous vincles fets dins dels Encuentros de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas facilitaven l'arrencada de les primeres conferències i taules rodones que s'hi van organitzar. També amplificaven el camp d'acció de les lectures, que de

vegades es representaven tant a Cadis com a Barcelona, així com en altres trobades. Va ser el cas de *Las flores del yodo*, que va ser l'espectacle de cloenda del cinquè Encuentro Internacional de Mujeres Poetas organitzat a la capital catalana l'any 2000.

Las flores del yodo. © Arxiu Pàmpol

Les temàtiques socials i la investigació creativa començaven a exhibir els seus primers resultats el 2002, amb les presentacions dels treballs dels tallers Impropack i Animalario. L'any següent, Novembre Vaca va fer el salt endavant que l'associació experimentava creativament. La incorporació del primer seminari de Marga Íñiguez inoculara un "virus creatiu" que acompanyarà la resta de la trajectòria vacuna i que augmenta a una desena els espectacles que integren la programació d'aquell any. Alguns d'ells ja introdueixen miscel·lànies entre el teatre i la dansa (*Bestial 0.0*), l'audiovisual poètic (*Mòmies fosforescents*), la dramaturgia actoral a partir de poemes (*Todas esas chicas*) o una agosarada amalgama entre l'humor, la música, la màgia i la ventriloquia (*Cabaret diabòlic*).

El 2003 també es fa la primera presentació de la tasca realitzada dins de la Vacateca i s'incorporen nous espais d'exhibició amb les sales Tantarantana, les Golfes de Can Fabra i l'Obrador de la Sala Beckett.

El 2004, la mostra incorpora decididament el concepte de paritat, publicant les dades elaborades de l'anàlisi de la presència femenina a les cartelles (del Teatre Lliure i el Nacional de Catalunya) i en els premis Max, i organitzant una taula rodona que va reunir responsables d'institucions, teatres, professionals i periodistes. En total, hi va haver tretze accions, amb una farcida representació d'associacions i companyies convidades, com les Marías Guerreras, Mujeres en la Música, La Vaca Flaca, l'Associació Europea de Productors Teatrals i el Encuentro de Mujeres dins del FIT de Cadis. En aquella temporada, la Bonnemaison es va sumar a la creació vacuna.

Mòmies fosforescents. © Arxiu Vaca

La mostra va seguir aprofundint en les qüestions de paritat mentre les investigacions creatives generaven les primeres grans Itineràncies. El 2005, aquesta ruta ofería un viatge a una multiplicitat de destins dins dels barcelonins apartaments Lloret, mentre que l'exploració del vincle amb el cos —sota el lema “El cos com a eina d'expressió total”— protagonitzava el recorregut del 2006 a la Bonne, obrint un nou camp d'experimentació. En el primer dels dos certàmens s'hi van afegir dues novetats més: l'intercanvi Autora a Escena —que tenia com a convidades les associacions Marías Guerreras i DonesenArt— i unes xerrades de creadores multidisciplinàries amb una cobertura de conversa i te. El 2005 també va estar presidit per dos grans estògans: “Posa't Vaca” i “Paritat = criteri cultural”, els quals han perdurat i han gaudit de força popularitat a la pastura vacuna. Sis espectacles —entre els quals hi havia *Cabaret Ovarios* com a convidat— van compondre la cartellera d'una edició on Jill Greenhalgh, promotora de Magdalena Project, va ser testimoni i participant de la presentació oficial del festival de l'any següent.

Mesos més tard de finalitzar el Festival Magdalena Piezas Conectadas, Novembre Vaca 2007 va enfortir la vindicació paritària acompanyant-se de vuit espectacles que exploraven les possibilitats creatives i col·lectives del clown, la poesia, la memòria del cos, l'òpera, la incomunicació humana o el vertigen femení en l'assumpció de la responsabilitat

L'article Novembre Vaca

Al Novembre Vaca, l'associació obre cada any allò pasturat per les sòcies, prioritant sempre els projectes d'investigació i/o experimentació col·lectius. Aquí hem pogut veure espectacles, propostes i muntatges com *La veu secreta dels ocells*, de Cristina Castrillo (2010-2011, Temporada Alta), *El rap de Lady M*, d'una servidora (2010-2011, finalista Premis UNNIM), *Subterrànies*, *Subreviure a les bombes*, de Montse Alcoverro, Carme Poll i Iztiar Castro (2012-2013, Grec), *Mara Truth, un batec escènic*, dirigit per Consuelo Trujillo (2012), les tres edicions d'Instantteatre (Maruja Mallo, 2013; Ana María Moix, 2014, i Remedios Varo, 2015) i les tres edicions del laboratori TRANSformer Vaca (Transformer S.XXI, 2013; Ocupar el món, 2014, i El camí del colibrí, 2015), entre d'altres.

Les lectures dramatitzades amb veu de dona, tant per contingut com per autoria, formen part de la nostra història des dels inicis. Unes lectures dramatitzades, les vacunes, que van més enllà del faristol o la típica *reading*, convertint-se sovint en esbossos de possibles muntatges. Per això, i per continuar la tradició de la major part de sòcies fundadores que eren dramaturgues, i perquè l'autoria de la dona ha de ser defensada per un col·lectiu del nostre, a proposta d'Iztiar Castro ens vam reunir a principis del 2010 per instaurar en el calendari una nova cita actual: el Cicle d'Autoria Femenina Contemporània Primavera Vaca.

Inclòs dins de la programació habitual del Novembre Vaca des de 2010, hi ha el Vakabaret, un espectacle eclèctic, inspirat en l'esperit gamberro i transgressor del clàssic cabaret però amb el pebre i la sal vacunes. Al Vakabaret hem tingut cabuda sempre totes les sòcies, fent servir un principi bàsic de la nostra associació: la confiança en la companya.

Laura Freijo Justo. Dramaturga i directora escènica

Resposta a *Cartes Impertinents*. © ChusGomez

política, a més de la nova versió de la performance *Transformació XY*. L'edició commemorativa del 2008 va reforçar-se potenciant la xarxa de contactes i englobant totes les propostes en el lema "Sense tu ni muuuu", que pretenia vincular sòcies, col·laboradores, institucions i públic en general. Les Itineràncies havien esdevingut tradició i van ser el format escollit per celebrar el desè aniversari de l'entitat, en el marc del Museu d'Història de Catalunya, tot batejant-se com a "Itineràncies de la memòria".

DelirArte. © ChusGomez

Els festivals posteriors, el 2009 i el 2010, van experimentar més a fons sobre la memòria, tot convergint amb la realització dels grans laboratoris de Cristina Castrillo i tancant amb les jornades de teatre social que es van fer en totes dues edicions. El conjunt del programa del 2009 va fer una proposta d'equilibri entre les creacions unipersonals —o de companyies convidades— i les col·lectives, entre les quals hi havia *DelirArte*, *Inventari d'objectes perduts* i altres i *L'amor no fa mal*. La mostra

Inventari d'objectes perduts.
© ChusGomez

del 2010 va tenir un incisiu caràcter multicultural i social, ja que es va convidar un gruix d'artistes d'arreu a ocupar els carrers de la ciutat amb manifestacions artístiques. Aquest any també es va apostar pels espectacles sorgits de la convocatòria vacuna i es va incorporar per primer cop la proposta del Vacabaret.

Subterrànies. © Imma Manresa

Paral·lelament al creixement dels espais col·laboradors, com La Caldera, Pròleg i la Fabra i Coats, la crisi i les retallades en els ajuts culturals van afectar el volum de la mostra

del 2011. Malgrat tot, les sòcies van esmerçar molta dedicació a generar una bona programació. Fruit d'aquest ímpetu, i en consonància amb el concepte de supervivència, es va estrenar un dels espectacles de més repercussió de Projecte Vaca, que va ser exhibit dos anys més tard dins del Festival Grec. Amb el títol *Subterrànies: sobreviure entre dues Barcelones*, un equip d'actrius vida oferien una visita guiada teatralitzada pel Refugi 307 del carrer Nou de la Rambla de Barcelona, construït durant la Guerra Civil. El públic assistia a una mixtura de ficció i realitat a partir de la història de diverses dones anònimes, apropant-se a les seves sensacions en un refugi antiaeri durant els bombardeigs i a la seva vida quotidiana en una ciutat assotada pel conflicte bèl·lic. Cinc propostes més, entre les quals hi havia un cabaret clown i un espectacle sorgit del laboratori de Virginia Imaz, van completar el cartell d'aquell any, per donar pas a una nova temporada amb una intensa càrrega de denúncia social contra la violència i l'abandó.

Novembre Vaca 2012 va estrenar el treball de laboratori realitzat amb Consuelo Trujillo *Mara Truth, un batec escènic*, en paral·lel amb la posada en escena d'una varietat de muntatges, entre els quals hi havia *Un hangar al cor de l'estranyesa i laSal*, espectacle que va propiciar una taula de debat sobre "La dona com a arma i boti de guerra". L'associació va fer quinze anys el 2013, i a través d'un "MuManifest" va reptar les institucions —en un to irònic i

Festa 15 anys. © Imma Manresa

reivindicatiu— a reprendre un suport que havia sofert una forta davallada. Aquest requeriment, realitzat en el marc de la festa d'aniversari celebrada a la sala Luz de Gas, va inaugurar una mostra en la qual les sòcies es van abocar per defensar el certamen. Aquell any es van posar en marxa dos flamants laboratoris de segell vaca, com són el Transformer (Vaca-TRans sXXI) i l'Instanteatre (dedicat a Maruja Mallo), allora que Marga Íñiguez tornava a dirigir un seminari de creativitat.

Quinze són quinze i la màgia s'endinsa...

El bosc no sempre és amable

Però sempre és ple d'encanteris

Un bosc creatiu que entre llums i ombres

Deixa entreveure la vibració que ens dona

L'oportunitat de la saviesa

Quinze són quinze i ha valgut la pena

Crear, recrear, continuar creient...

Vitalitat Artística Creativitat
Amorosa... VACA

Un any més tard, Novembre Vaca commemorava el quinzè aniversari marcat per la segona convocatòria dels processos vinculats al Transformer (*Ocupar el món*) i l'Instanteatre (*Giravoltant l'Ana María Moix*), que es van complementar amb altres muntatges. El lent procés de desídia institucional arrossegat des de la crisi, combinat amb un cert desgast associatiu, va anar minvant la potència i la capacitat organitzativa vinculada a Novembre Vaca. L'any 2015 es van portar a terme els dos últims grans processos de recerca, que van produir *Celebrant Remedios Varo* (Instanteatre) i *El camí del colibrí* (Transformer). La mostra d'aquell any també homenajava la figura de Maria Aurèlia Capmany amb una xerrada sobre la seva singladura i l'espectacle coral *Resposta a Cartes impertinents*.

Novembre Vaca 2016 va voler recuperar la flama dels processos d'investigació i del teatre en col·lectivitat amb la proposta de *Shakespeare a mà*, mentre es denunciava el maltractament a immigrants i refugiats en l'obra *Hotspot. Migraré, Migrarán. Migrarás*, una coproducció entre Colòmbia i Espanya que va tenir el suport d'Iberescena 2016. El balanç assolit en aquest any va mostrar una doble pulsio de l'entitat, que d'una banda havia ampliat i consolidat lligams amb organismes i nous espais (Institut del Teatre, Boca Nord, Casal Folch i Torres, Centre Cultural Albareda, La Bòbila de l'Hospitalet, La Farinera del Clot i el Centre Cívic Barceloneta) mentre de l'altra perdia pistonada pel degoteig econòmic amb que es finançaven les activitats.

Novembre Vaca 2017, el darrer certamen per ara, es va oferir a la comunitat barcelonina de creadors afrodescendents per fer visibles alguns dels seus projectes. D'aquesta manera, es promovia un gir radical per relançar la convocatòria i donar veu a les taques negres de la vaca, constituint un certamen que va possibilitar conèixer de primera mà la realitat i la discriminació de la dona negra en el món, i particularment en les societats europees. La mostra es va organitzar en col·laboració amb l'Associació d'Espanyols/es Afrodescendents Hibiscus i va comptar amb una taula rodona i amb l'exhibició de *La blanca, He contado manchas del leopardo hasta llegar a la luna, No es país para negras i Cosas de negros or black is beautiful*. L'últim Novembre Vaca dels vint anys de l'associació va finalitzar amb un Vakabaret que, en sintonia amb la temàtica general, va escollir la identitat com a eix vertebrador.

Cartell Hotspot.

Novembre Vaca

1. *Bestial 0.0*
2. *Madamas Butterflies*
3. *Com a peix a la gàbia*
4. *L'amor no fa mal*
5. *El contraverí*
6. *La candidata*
7. *Còctel Ana Maria Moix*

- 11, 3, 8, 9, 13 i 14 © ChusGomez
17, 12 © Imma Manresa
12, 4, 5, 6 i 10 © Arxiu Vaca
14 © Marc Bartomeus
11 © Josep Roset

8. *El laberint d'Ariadna*

9. *Shakespeare a mà*

10. *Perdona la locura*

11. *Sargit*

12. *Medea Material Medea*

13. *PerformVaca*

14. *Un hangar al cor de l'estranyesa*

FESTES VACA

Fest'en vaca festavaca festivaca vacafesta lavacavafesta...

“Como vaca sin cencerro y nada más...” “Que ressonin els esquellots!!” Pintar-se les peüngles i passant de talles posar-se les malles, el tutú i el superescotat que deixa les mamelles a l'aire. Això és una Festa Vaca!!

Vaca felicitom boja que vol ballar, cantar, compatir amb les altres vaques i animals amics la seva vitalitat, la seva capacitat per dur a terme impossibles.

Aquest és l'objectiu: celebrar! Celebrar la importància de celebrar. Celebrar estar juntes malgrat tot, celebrar com bruixes divertides el foc creatiu que ha unit dones tan diverses com el seu color de pell, la seva parla, la seva generació, però tan germanes en el seu desig de crear en llibertat.

Celebrar el Novembre i la seva flaire de vaca, celebrar els deu anys de pasturatge, els quinze, els vint... Vint anys de petites i grans festes. Vet aquí alguns dels coralls que han acollit la vaca més disbauxada i festiva:

Tradicionàrius. Gràcia divina. Primera festa vaca amb actuació rockera en directe. La música es dispara i la Guàrdia Urbana ens visita. La Vaca comença trepitjant fort!

Tinta Roja. Pujant cap a Montjuïc. Espai intimista, decoració barroca, entapissat vermell, llum tènue, camerino ínfim, escenari caps de música amb terra de fusta sorollosa... Fira d'atraccions surrealistes. Trapezi vivent. Letales Sisters presentant... “Morir i ressuscitar, morir i ressuscitar...”

Sala Apolo. Al Paral·lel. Sala amb solera, amb llotges i tauletes. Gran camerino ple de dones en transformació. A l'escenari *Lo que nunca has hecho en público*. Coreografia per tot l'espai: *Creo y me recreo*. Manifest de la creativitat. Marga Íñiguez, la nostra inspiració. Hilda penjada al trapezi...

Luz de Gas. Sala B. Recorrent un passadís secret, s'arriba al *photocall*. Quinze anys vaca. Maruja Mallo ho celebra. Una marciana fa de presentadora. Les sòcies històriques brinden i, entre artistes convidades, una coral interpreta la Muucantata.

Anaglifos. Carrer d'en Mòneç. Entrada amb aparadors. Una Carla Caríssimi —dona-vaca que porta unes mamelles de plàstic— ens explica les normes per gaudir d'una festa vaca. Una nit llarga i plena de música, d'actuacions, de balls...

Bocanord. Una DJ fantàstica i moltes vaques embogides ballant i cantant a crits. Després d'un bon Vacabaret sempre ve de gust desmadrar els cossos.

I més, i més i muuuuuuuuu... Deixa't anar i VACUNITZAT!!!!
Que continuï la festa!

Teresa Urroz.

Actriu, dramaturga i directora escènica

Bogeria Vacuna. Vaca-Vakabaret i les Festes

La ingent tasca que ha desplegat Projecte Vaca en el seu itinerari de vint anys hauria estat difícilment assumible sense la capacitat vacuna d'alleugerir-se, qüestionar-se i rebaijar moltes de les tensions viscudes a través de l'humor. En tota creació hi ha un punt de bogeria i les sòcies el van concentrar i espremer al màxim en dues activitats vinculades a la convocatòria de Novembre Vaca: La Festa i el Vacabaret.

L'any 2000, dins del programa de mà de la mostra anual de l'associació, es pot llegir un requadre que diu:

Les vaques hem rumiat que després de mesos de treball i un cop engegat el Novembre Vaca'00 el millor que podíem fer era una festa per celebrar-ho.

El Centre Artesà Tradicionàrius de Gràcia va ser l'escenari escollit per portar a terme la primera de moltes simpàtiques guilladures vacunes, que convidaven a la companyonia, el cant, el ball i el riure més descarat. La sala Tinta Roja va acollir durant tres anys seguits aquestes celebracions, que anaven afegint interpretacions de les sòcies més o menys improvisades. L'any 2005, Projecte Vaca va organitzar una festa a la sala Apolo, amb projeccions i moltes

actuacions, que va esdevenir un acte rellevant dins del cartell de Novembre Vaca. La tònica d'aquest tipus de festes va ser eventual, atès que es convertia en un altre punt àlgid de treball i coordinació. Les següents accions més formalment festives es van circumscriure als actes commemoratius dels aniversaris més "sonats" de l'associació, el desè i el quinzè, dins de la sala Luz de Gas, de manera que es va reduir el nivell anual d'exigència organitzativa. La sala Anaglifos i l'espai Bocanord van ser els testimonis d'altres disbauxes vacunes, desvaris imprescindibles que sempre han sabut omplir de joia i insurrecció la travessa d'un col·lectiu de dones vindicant el seu propi espai en el món de les arts escèniques.

Festa Anaglifos. © Arxiu Vaca

Cabaret de la Identitat. © ChusGomez

- Va... a cabaret explosiu, reivindicatiu, viuuu!
- Va... amb múusica, poemes, circ i algun ensurt més!
- Va... amb un muunt de dones que volen expressar, dir, sentir!
- Va... acompanyat d'una festa per celebrar molts muuus i molts anys!
- Va... amb ànim de ser un divertiment i d'una oportunitat per bramuular fort!
- Va... amb ànima i ens agradarià que hi fossis tuuu: Va...vinga anima't a participar!

Aquest mateix esperit, acomodat dins de la creació individual, va inspirar la posada en funcionament d'una proposta destinada a revelar el quefer artístic propi i particular de cada vaca. El tipus d'espectacle de cabaret, l'essència del qual permet sumar actuacions d'estils molt diversos, facilitava oferir, com a cloenda de cada Novembre Vaca, un repertori d'actuacions que cada sòcia proposava i defensava unipersonalment, construint un suggestiu aparador de totes les personalitats creatives de l'associació. L'èxit de la iniciativa va ser immediat, i ningú recorda cap vaca que no hi hagi intervingut en alguna ocasió, atès que el Vacabaret ha permès mostrar-se de la manera més irreverent i lliure.

L'any 2010, coincidint amb l'anada de Primavera Vaca, el primer Vacabaret recalava a la sala La Cuina de la Bonnemaison i s'anunciava amb la "crida" següent:

S'aixeca el teló i es veu una vaca amb les peülles pintades de daurat, els morros vermells, les pestanyes postisses, onejant al vent i una marabú color lila que li llisca llong avall.

Què és? Doncs un VACAbarret!

Una explosió de plomes i cançons, de riures i cuixes enlairades.

Un vespre per "desmadrar-nos", per celebrar, per compartir, per deixar que surti la part més boja de la VACA.

Un espai lliure on les vaques més cabareteres compartiran els seus èxits "de ayer y de hoy".

Les Gòtiques. © ChusGomez

Aquest Vacabaret va desprendre un tarannà tan fresc que va deixar un entusiàstic bon gust de boca entre sòcies i públic, de manera que l'any següent va viatjar cap a Lleida, on es va programar al Teatre de l'Escorxador. El 2012, l'espai NunArt va acollir un festiu Cabaret vacú que va incorporar més disciplines artístiques. I el 2013 es va exhibir un Vakabaret força transgressor —que va canviar la dolça c per l'obstinada k— en el qual el to humorístic de les actuacions va construir-se sobre una implacable crítica reivindicativa cap a la política cultural i la discriminació social envers les dones. L'activitat es va realitzar a l'Espai Jove Boca Nord i va comptar amb la major participació de vaques de la història de l'entitat. Vorejant aquest mateix fil, i alhora afegint-hi una part d'autocrítica, la mostra Novembre Vaca del 2014 va celebrar la seva cloenda al Teatre de la Vilella amb un Vakabaret molt sanguinari i gòtic, que va potenciar actuacions de pur estil cabareter i va annexar un deliberadament "cruent" fil conductor entre les actuacions.

D'amor i d'altres qüestions si és que n'hi ha. © ChusGomez

El temperament del Vakabaret va tornar a fer un gir l'any 2015, quan l'Espai Boca Nord va ser testimoni del primer intent de muntar un espectacle, respectant la personal naturalesa de cada creadora, però amb una primera forniture de muntatge teatral. Aquesta voluntat, capitanejada per Yanina Marini, es va aconseguir en el Vakabaret de 2016, en estrenar-se *D'amor i d'altres qüestions si és que n'hi ha*, que

posava en comunió la interpretació de les sòcies des d'una reflexió més íntima i subjectiva sobre la vivència i la visió de l'amor. El darrer Vakabaret del vintè aniversari de Projecte Vaca va recuperar el seu primer escenari, a la Bonnemaison, i es va acomiadar amb una proposta de teatre, performance i música sobre l'escaient tema de la identitat, o més aviat les identitats, les pròpies i les alienes.

Ama. Vakabaret a Bocanord. © ChusGomez

Festa Anaglifos. © Arxiu Vaca

Vacabaret

Il·lustració Julia Filipone.

8

9

3, 6 i 8. *Cabaret literari* 2013
 1, 2, 4, 7 i 9. *Vacabaret de la transgressió* 2014
 10. *Vakabaret gòtic* 2015
 11, 12 i 14. *D'amor i d'altres qüestions* 2016
 5 i 13. *Cabaret de la Identitat* 2017

© ChusGomez

11

10

12

13

14

Entrevista amb:

ARIADNA MARTÍ

Actriu i directora escènica

Què sabíes sobre Projecte Vaca quan hi vas entrar?
Vaig conèixer-la a través de la Resu Belmonte, una actriu amb qui havia treballat. Ella volia presentar un projecte, basat en el monòleg de la Gemma Rodríguez *Mil errors y un deseo*, i participar en el cicle *Veus de Dones* de l'Artenbrut a través de Projecte Vaca. Al principi no era fàcil entrar-hi, havies de demostrar que eres professional i presentar un projecte viable que tingués a veure amb l'autoria femenina, inclòs un procés creatiu. Així ho vam fer, i em van admetre. Per a mi va ser fantàstic, les sòcies que hi havia eren un referent d'autoria i direcció. Jo no estava apoderada encara com a creadora, estava començant com a directora i em semblava tot molt interessant. Va ser molt simbòlic. Estava embarassada, i dos dies després de l'estrena del monòleg, vaig parir!

Aquest va ser el primer treball que vas fer dins de l'associació?

Abans de tenir la meua filla també vaig fer d'actriu a *Contes de dona*, una proposta on hi havia la Teresa Urroz, la Blanca Pàmols i la Mercè Pau, entre d'altres. Vam fer molts bolos. Recordo que totes anàvem vestides amb camises de dormir antigues. Fèiem que ens despertàvem de nit, però la panxa creixia i jo no entrava dins

de les camises de dormir, o sigui que vaig haver de fer servir un pijama.

Com records el paper de les dones en el context escènic de l'època?

Estàvem en un moment més complicat que ara. Hi havia molt poca visibilitació i també molt poc interès a parlar-ne. Tots els estudis que es van fer després, els cicles d'autoria femenina i les activitats que es van poder desenvolupar, en la manera que tenia l'associació de poder incidir en aquesta qüestió. A Catalunya érem l'única entitat que volia abordar el tema. N'hi havia una altra a Madrid, una altra a Alacant i més tard una altra a València. Qui al principi va empènyer en la lluita per fer visibles les dones al món escènic espanyol va ser la Margarita Borja, que ja formava part del Magdalena Project. Una de les coses que feia la Margarita era l'Off del Festival de Teatre de Cadis, que fomentava el feminisme i reivindicava les dones creadores. Després vam anar sortint les primeres associacions a cada comunitat.

Com era la vida associativa quan vas tornar després de ser mare?

En aquell moment l'associació es reunia a Ca la Dona, en un espai que ens deixaven només els dilluns a la nit. Per a mi no era fàcil anar a totes les assemblees, però les recordo molt reivindicatives. Hi havia moltes iniciatives i pocs diners. També hi havia discrepàncies respecte del que calia fer amb els recursos, si es dedicaven a recerca i arxiu o bé al Novembre Vaca. Alguns espais ens donaven suport, com l'Artenbrut, l'Obrador de la Beckett, el Convent de Sant Agustí, el Tantarantana, el Tinta Roja i més endavant la Bonnemaison, per exemple. Eren llocs molt interessants per fer-hi investigació, poc convencionals escènicament, cosa que sempre complicava la part tècnica.

Tu sempre has estat molt al cas de la importància de la part tècnica.

És bàsica, però llavors no hi havia recursos, i no solament econòmics. Si et cedien un espai i hi havia focus i equip de so, es podia fer alguna cosa en condicions, però si tot això no existia perquè es tractava d'un claustre o perquè la sala no tenia cap equipament, doncs... oltàvem per altres coses. Recordo les primeres lectures dramatitzades que es van fer a l'SGAE, amb equip tècnic! Però els primers anys el que feia era escoltar i amarar-me de coses, aprendre, perquè a l'associació hi havia gent que en sabia molt. De fet, el primer espectacle que vaig fer sola va ser el 2007. Es deia *El laberint d'Ariadna*.

Va ser el mateix any del Festival Magdalena. Quina va ser la teva participació?

Vaig dur, precisament, la coordinació tècnica amb l'Anna Roldós. Vam equipar les dues sales de la Bonnemaison com a seu principal del festival perquè hi va haver ajut institucional. Vam equipar-les perquè els espais estaven buits, no tenien res. A més, el certamen va ser una bogeria, dels deu espectacles inicials vam acabar amb una quarantena, amb seus a diferents llocs de Barcelona. Margarita Borja, que va ser la directora del festival, volia agrair i convidar totes les dones creadores que havia conegut durant molts anys a Cadis i al Magdalena Project, i això ens va desbordar. Vaig conèixer creadores molt importants i totes van quedar molt contentes amb l'equip tècnic, que tinc l'orgull de dir que eren dones, amb alguna comptada excepció. L'Anna i jo vam decidir que fos així. I ho vam fer molt bé. Pujàvem i baixàvem escales molt altes, carregàvem i descarregàvem, fèiem el que calia. Va ser dur. Portar un festival de teatre és una cosa que s'ha de fer en condicions.

Ha faltat representació d'algunes professions dins de l'associació?

Sí. Jo sempre he intentat que les professionals dels meus muntatges fossin vaques, però al final havies de buscar a fora, per exemple, escenògrafes o dissenyadores de vestuari o de so. Hem tingut dissenyadores de vestuari, com la Teresa Sil, entre d'altres. Però en general a la part tècnica professional encara hi ha poques dones i ja tenen prou feina per sobreviure.

Què destacaries de la teva feina després del Magdalena?

D'una banda, vaig fer *El rap de Lady M*, un musical en gran, que va ser finalista dels premis Unnim i va tenir un cert recorregut. Projecte Vaca em va permetre investigar en un tema tan sensible com el maltractament i fer una comèdia musical que cap productora no hauria acceptat. I va funcionar. El següent gran muntatge que vaig fer va ser un text de Bernard-Marie Koltès, en què tots els personatges eren interpretats per dones. Vam fer molta investigació a nivell d'il·luminació, escenografia, coreografia i actuació. Ho recordo com un moment d'una llibertat creativa total. I l'última obra coral va ser *Resposta a Cartes impertinents*, també una gran aposta d'implicació de sòcies vaca. Jo hi dono molta importància. A les assemblees, de vegades mirava des de fora el galliner que s'organitzava habitualment, i per contra pensava en l'immens talent d'aquelles dones. Pensava que si tothom remés en la mateixa direcció, on podria arribar Projecte Vaca? Quan he pogut gaudir més d'aquesta sensació ha estat en els Vacabarets.

Què creus que t'ha aportat Projecte Vaca?

L'oportunitat de tenir projectes propis, de poder experimentar i de prendre riscos, de ser valenta apostant per coses que després veus que funcionen. Gràcies a això vaig saber que el que realment m'agradava era la part de direcció, el llenguatge escènic. És veritat que el text és molt important, però després s'ha de dur a l'escenari, i aquí intervenen una gran quantitat de factors que no té la lletra escrita. Hi entra la veu, la música, la llum, el vestuari, la posada en escena, els materials, les textures i les sensacions que no té l'espectador quan llegeix. Vaig aprendre molt de les primeres lectures dramatitzades de la Gemma Rodríguez, la Magda Puyo, la Beth Escudé, la Isabel Bres i la Cristina Lügstenmann. Es buscaven la vida d'una manera increïble. Després, com que teníem més recursos, vam poder fer muntatges. A més, he treballat molts anys com a regidora i entenc com funciona la tècnica, com pots aprofitar bé aquests ingredients.

Què ha faltat a l'associació per haver-la apoderat més?

D'una banda, comprensió i suport institucional. En aquest país es pensen que la cultura, si no és productiva, no val la pena. No hi ha gaire consciència de creació a fons perdut, en la cura dels talents emergents. Volem ser professionals de la cultura i volem ser dones que reivindiquen la creació femenina. Pots ser no ens hem sabut explicar prou bé, però tampoc no hem estat escoltades. D'altra banda, ens ha perjudicat no tenir un espai, i també el voluntariat constant i el fet de no poder pagar el treball de les sòcies durant els processos d'investigació, encara que hauria estat simbòlic. També penso que ara l'associació s'ha acomodat a una mica. Tot i això, després de vint anys, han calat coses. Projecte Vaca té un cert reconeixement dins del panorama escènic. Quan parles de l'associació dins del sector professional, la gent sap de què estàs parlant. Per mi, això és significatiu.

Entrevista amb:

GEMMA JULIÀ

Actriu i directora escènica
Presidenta Vaca 2007-2011

Quan vas arribar a Projecte Vaca, quina impressió en vas treure?

Jo hi havia participat ben al principi, en una lectura d'una obra de la Silvana Capitani, quan es va fundar Projecte Vaca. Però al començament de la dècada del 2000 viatjava molt. Mantenien el contacte a través de la Resu Belmonte. El 2005 vaig fer-me'n sòcia i em vaig trobar una colla de dones amb un enorme dinamisme i molta complicitat, tot i que sempre hi havia diferents punts de vista. Però hi havia un objectiu comú que passava per davant, i eren les ganes de crear. De seguida em vaig apuntar a la comissió de creativitat.

Què fèieu a la comissió de creativitat?

Hi havia la Teresa Urroz, la Chechu García, la Sara García Guisado i més gent que no recordo ara. M'ho vaig passar molt bé. Proposàvem activitats que s'obrien a totes les sòcies, i també com un reclam per a dones de fora que els interessés. Es creaven les condicions per poder desenvolupar i explorar una idea, passar a l'acció, experimentar... Puc citar un dels processos que va proposar la Sara amb paper de vàter i moviment. Jo vaig treballar en una peça en què m'anava embolicant i desembolicant. Ho vam representar al Convent de Sant Agustí. Hi havia peces in-

dividuals i de grup, i acabàvem totes les participants al pati del convent. Més tard la Sara i jo vam gravar la meua peça amb vídeo i va passar a formar part d'un espectacle que va muntar ella.

Vas participar en algunes de les Itineràncies del 2005?

Sí. Vaig fer el curs amb la Marta Ìniguez i vaig ser a totes les Itineràncies. La primera va ser als apartaments Lloret. Vam decorar tot l'edifici. La gent entrava i feia tot un recorregut, i a cada planta s'hi presentava almenys una peça. Totes començàvem a treballar a les quatre de la tarda i acabàvem a les dues de la matinada. A partir d'una idea de la Silvana Capitani vaig ser la principal implicada en una peça que es va dir Inventari d'objectes perduts. Vam decorar tot un apartament amb objectes de tota mena, tots etiquetats. La Isabel Rocatti i jo fèiem de científiques que rebíem el públic i els explicàvem les nostres recerques amb els objectes, amb la "pèrdua". Aquesta peça, més evolucionada, es va presentar en unes altres Itineràncies al Museu d'Història de Catalunya, i després, ja fora de Projecte Vaca, es va convertir en un espectacle que es va estrenar al magatzem de l'antiga Beckett. Agraeixo molt aquells anys, perquè van passar coses que no m'han tornat a succeir mai més a la vida. Totes fèiem de tot, però és cert que en aquella època facilitava molt la feina tenir una gestora que s'encarregava de l'administració. També vaig estar molt implicada en tots els sararus per reivindicar la Bonnemaison, com ara la festa al teatre Arnau i moltes altres activitats.

Creus que vas desenvolupar en tu la figura de la creadora integral?

Sí. Projecte Vaca m'ha permès desenvolupar-me i treballar en propostes que jo sola segurament no hauria pogut tirar endavant. Els tallers de creativitat, les reunions per idear processos entre totes, el treball de moviment amb la Sara, els muntatges de poesia amb l'Imma Colomer, etc. Pensa que quan vaig tornar de Nova York em vaig trobar amb un buit molt gran. Allà s'experimentava molt, i aquí no res, i Projecte Vaca em va aportar poder donar continuïtat a tot allò. Per a mi això va ser molt important. I després compartir-ho amb persones com la Laura Freijo o altres que escriuen obres que jo no podria imaginar mai, i que de dins de les mateixes sòcies sorgís l'equip per muntar-les. Vaig poder créixer sentint-me acompanyada.

De quina manera es va preparar el terreny perquè arribessis a presidenta?

Va arribar el Magdalena. Jo em vaig implicar en tot el que vaig poder. Va entrar molta gent a l'associació amb la qual jo vaig gaudir molt treballant. Hi havia pressupost i va fer un efecte crida. Però crec que això va crear un malentès sobre el que realment feia l'associació, unes expectatives poc reals, sense tenir en compte la feina de base. Hi havia tanta feina que les responsabilitats pressupostàries es van haver de desincentivar per reprendre-les després. Els criteris els unificava la gestora, però la forma de distribuir els recursos era diferent entre les que feia temps que érem a l'associació i les creadores noves. I això va afectar la complicitat. Ja no era tan horitzontal. El fet que entressin tantes persones va estar molt bé per una part, però l'esperit de l'associació es va diluir una mica, i després moltes de les dones que havien entrat en l'època de vaques grasses van marxar quan ens vam quedar "flaques". Al principi em costava molt acceptar-ho, però l'entrenament amb la Marga Ñiguez em va ensenyar molt sobre la permeabilitat i vaig aprendre a fer-ho. Vaig enriquir-me molt a base de practicar la flexibilitat.

I vas decidir prendre les regnes de la situació?

Les que formaven part de la junta anterior estaven esgotades i, malgrat que jo no volia ser presidenta, finalment vaig acabar sent-ho. Va ser un parany, i m'hi vaig deixar caure. Calia un equip que estirés del carro altra vegada i vam crear una junta amb vaques antigues i noves. Vam tornar als criteris associatius tant com vam poder per recuperar els objectius de l'associació. No em van agradar gaire algunes maneres de fer. Sempre calia buscar l'equilibri entre els interessos personals i la dinàmica i gestió conjunta, compromesa.

Com recordes l'experiència en el seu conjunt?

L'esperit que momentàniament vam perdre, el vam poder recuperar i vam seguir fent coses molt boniques. Com a presidenta sempre ho vaig voler fer molt bé, però va ser més agraït fora de la primera línia.

Què creus que ha aportat Projecte Vaca?

Per mi, ha estat molt important el concepte d'associació, tota la complicitat i la companyonia que existia i va permetre fer moltes coses. Les dramaturgues que la van fundar van saber donar més presència i més visibilitat a les autores. Després va haver-hi una segona etapa, la dels projectes col·lectius i tot el tema de la creativitat.

Fèiem servir molt el concepte de carn d'olla: s'havia de fer xup-xup, a poc a poc. I de tot això naixien coses sabent que podies crear tenint un entorn per fer-ho, que podien engrescar-te i tindries gent que et donaria suport. Això em va passar amb l'*Inventari d'objectes perduts* a les primeres Itineràncies. Era un espai per atrevir-te, amb el públic al davant. O amb l'Imma Colomer en el cas de *Poesia per a vianants*. Imagina quinze dones passejant pels voltants de la catedral, parant la gent per proposar-los: "Vols que et digui un poema a cau d'orella?" Jo crec que vam trencar amb moltes coses. Pensa en les Itineràncies. Ara ho fa tothom, però en aquell moment només ho fèiem nosaltres, tot dones. Crec que vam ser molt pioneres.

Un hangar al cor de l'estranyesa. © ChusGomez

EL LLEGAT DE PROJECTE VACA

El que encara ens falta aprendre a les dones és que ningú no et dona poder. Simplement l'has de prendre tu.

Roseanne Barr

Ara que tenim vint anys

A finals de la segona dècada del segle XXI, Projecte Vaca compleix vint anys en un panorama escènic que va reconeixent —amb força parsimònia— el rol de la dona, en una transició que ja no es pot aturar. Un nou paisatge en el qual “l’esperit o l’ànima vacuna”, com l’anomenen algunes antigues sòcies, és capaç de sobreviure fins i tot lluny del camp de pastura. “Sempre serem vaques.” Així ho afirmen exmembres de l’entitat que evocuen amb afecte el seu pas pel col·lectiu. I és que, segons elles, “la vaca” no ha estat qualsevol creadora. En els primers anys, calia ser una artista resident a Catalunya, demostrar una trajectòria professional superior a cinc anys i aportar una carta de motivació per poder ser acceptada dins de l’entitat. A poc a poc, aquest requeriment es va abandonar, però no variava el fet que moltes s’hi apropessin buscant un espai on sentir-se artísticament acollides, respectades i recolzades. Les barreres que les artistes trobaven en el sector escènic per poder formar part de projectes o de programacions convertien les seves possibilitats de

desenvolupament professional en un laberint. Més o menys com ara. Però en aquella època ningú no en parlava. Fa vint anys Projecte Vaca proporcionava comunitat, reflexió i acció conjunta, i sobretot l’oportunitat de fer-se conèixer, ser vista i créixer. Una forma de conduir-se que s’ha mantingut, any rere any, fins avui dia.

Prop de dues-centes sòcies, col·laboradores i col·laboradors, s’han establert temporalment per les deveses vacunes al llarg de tot aquest temps, un univers de professionals que han pogut fer arrelar

Imatge portada Novembre 2014.

les seves inquietuds de pensament i creació per aprendre en diferents àmbits escènics, provar el seu talent i enlairar-se en l’escena. Vist en perspectiva, els objectius de la fundació de Projecte Vaca s’han vist, de diferents maneres, acomplerts. Dins de l’associació s’ha pogut avaluar i debatre a fons sobre l’art i l’evolució dels diferents rols de la dona. S’ha creat una modesta però interessant biblioteca d’autores, la Vacateca, que des del 2018 pot ser consultada a Ca la Dona i a l’Institut del Teatre. S’han establert vincles amb nombroses associacions i s’ha fomentat el treball de creadores des de la integritat de les seves aptituds, potencialitats i destreses. Projecte Vaca ha demostrat que la suma creativa femenina és capaç de fer-se camí per sí mateixa i de generar bel·leses artístiques de gran profunditat. També ha evidenciat la gran capacitat d’aquesta estructura de dones de crear en col·lectivitat, innovar artísticament i fer cultura de proximitat, malgrat que el ressò públic de la seva veu hagi estat irregular. Els mitjans de comunicació no han tingut connivència amb el treball de l’associació, i sovint han ignorat les seves demandes en favor del reconeixement de la creació femenina.

Assemblea Vaca. © Imma Manresa

Com a tota entitat, el reflex de la seva llum ha anat acompanyat d'una zona d'ombra. El dilema entre l'aposta per fer visible la dona des d'una essència de volada ideològica o bé des de la producció escènica ha planat tothora per sobre de l'associació i ha generat més d'un esvoranc col·lectiu. Al mateix temps, la persistent vulnerabilitat econòmica de Projecte Vaca ha frenat moltes iniciatives i ha obligat a reconduir el rumb de l'acció en algunes ocasions, unes circumstàncies que n'han minvat la vitalitat i les perspectives de futur. No obstant això, l'impuls actiu de les vaques ha estat imparable fins a l'actualitat, quan ja es pot parlar obertament de feminisme i d'injustícia en l'àmbit escènic sense que es produeixi un rebuig general.

Els vint anys de Projecte Vaca s'han succeït com una exhalació i aporten una collita de propòsits,

idees, xarxes, projectes i riscos viscuts, així com una constant acció de defensa, valoració i visibilitat de la veu de les dones. De dones,

creadores, de diferents procedències, cultures, colors i sensibilitats. El llegat, l'autèntic impacte que l'associació hagi tingut dins de les arts escèniques catalanes en aquests anys, només es podrà avaluar de manera justa i fidedigna amb el pas del temps o amb reflexions i estudis ulteriors de caràcter extern. D'ara endavant, Projecte Vaca haurà d'afrontar altres desafiaments. Seran reptes que sorgiran tant de l'actual pulsio interna associativa com de les oportunitats del nou panorama escènic que es configura gràcies a l'ementa i la determinació de les dones del sector. Des d'aquest present, l'associació pot validar la tasca feta i projectar-se en el futur —sempre incògnit— des de tot el seu aprenentatge, així com des d'una intensa i enriquidora experiència vital.

Xerrada Arianna Bonato a la Caldera. Novembre Vaca 2010. © Imma Manresa

Cartell exposició EmPoderArte.

On som ara?

La progressió dels moviments feministes durant les dues primeres dècades del segle XXI i l'escalt de la seva influència en la societat occidental el darrer lustre han aconseguit fer un tomb positiu a la seva imatge entre les dones, mentre que bona part dels seus reclams han calat en la consciència col·lectiva. Són nombrosos els motius que han propiciat aquest gir. Destaca l'accés a una informació veraç sobre la desigualtat envers la dona, que ha permès posar el focus en una insensible realitat que romania normalitzada.

En l'àmbit de l'Estat espanyol, a poc a poc ens hem assabentat del nombre de femicidis —un miler en els últims quinze anys—, així com de la repercussió real de la violència de gènere, amb 150.000 víctimes anuals. D'altra banda, els estudis situen l'assetjament sexual a la feina al voltant del 50%; la bretxa salarial es resisteix a baixar del 23% en general i del 38% entre els jubilats; el sostre de vidre de la promoció professional femenina

no ha variat gaire, mentre que la desigual distribució de les tasques de la llar i la cura de familiars —que es duplica en el cas de les dones— es manté irreductible. L'elevada taxa de pobresa femenina, a més de les violacions dels drets de les dones a molts països i el tracte degradant addicional a les dones racialitzades o amb diversitat funcional, acaben de perfilar un paisatge ombrívol.

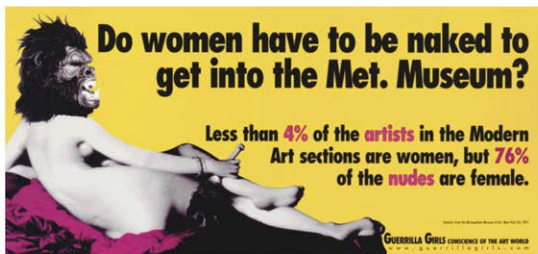
El permanent degoteig d'aquestes notícies i la certesa de la seva existència habitual han propagat la percepció d'un necessari canvi social, polític, econòmic i cultural que arrenqui les dones de la subrepresentació a les àrees d'influx i de poder, i les alliberi d'una mena de condemna perpètua de discriminació i banalització de la seva feina i dels seus punts de vista. L'èxit de les grans manifestacions internacionals de l'any 2017, que van cristal·litzar en una vaga i una mobilització sense precedents en el Dia Internacional de la Dona Treballadora del 2018, juntament amb l'extraordinària viralització de campanyes com #Niunamenys; #Joetrec; #NoesNo; #MeToo; #Tímesup; #Cuéntalo; #EsMachismoCuando; #Nonsonlesdones? o l'eslògan "Si les dones ens aturem, s'atura el

Liga de las Mujeres Profesionales del Teatro. © Arxiu Vaca

món”, han contribuït a generar un moviment de comunió i solidaritat femenina, una “mareja lila” que, per primer cop en molts anys, es veu amb força d’anar modificant l’ancestral androcentrisme de la nostra societat.

Queda molt camí per fer. Fent ús dels estudis publicats recentment pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), de l’Observatori Cultural de Gènere i de diverses associacions feministes del sector, una breu revisió del panorama cultural més recent ens revela que les dedicacions femenines al treball artístic i cultural són freqüentment parcials i temporals en relació amb les masculines. Alhora, les dones continuen desenvolupant més tasques de gestió mentre que els homes s’orienten especialment als àmbits tècnic i directiu. Elles es troben poc representades en els equipaments culturals, mentre que els projectes presentats per dones, segons aquests informes, acostumen a rebre menys ajuts i de menor quantitat. Amb dades específiques del sector cultural català, es revela que al cinema la presència de directores es limita a un 20%, alhora que les guionistes no superen l’11%. Només el 17,8% de les autores són premiades en els concursos literaris, i als museus les dones representen el 14% de les exposicions. Al sector musical, la presència femenina no va més enllà del 25% als festivals, mentre que el registre més baix és l’actual i feridor 5% de directores d’orquestra.

Cartell EmPoderArte. Guerrilla Girls.

L'àmbit específic de les arts escèniques tampoc no apunta un avenç remarcable. A la dècada dels setanta, l'autora nord-americana Margaret Lamb denunciava obertament el masclisme subjacent en el teatre, posava les bases d'una crítica teatral feminista i reclamava una investigació seriosa sobre el paper de la dona en la història de l'escena, però aquestes aspiracions —vindicades en moltes altres ocasions— han estat simptomàticament obviades per un sector cultural escassament predisposat a cedir espai. Acudint de nou a les xifres, i revisant les dades més actuals en relació amb l'any 2003, quan Projecte Vaca va començar a publicar anualment els percentatges de presència femenina en alguns teatres i reconeguts premis teatrals, s'observa que les coses no s'han mogut —en conjunt— perceptiblement. Pel que fa als espectacles teatrals, les dades compilades per l'associació Dona'm Escena mostren que el Teatre Lliure va incrementar la representació de directores del 6% de la temporada 2017-2018 a un 26% a la de 2018-

2019, mentre que l'autoria femenina es va reduir fins al 15%; en aquest mateix període, el Teatre Nacional va escurçar l'autoria i la direcció femenina al 15% i el Festival Grec del 2018 va registrar un 20% pel que fa a autores i directores, dades que augmenten fins al 27% i el 30% —respectivament— a la Mostra d'Iguada. A Escena Poblenou, l'autoria i la direcció en mans de dones va ser —el 2017— del 30% i del 35%, però al Festival Temporada Alta aquesta representativitat va baixar al 15% en tots dos casos.

En la temporada 2017-2018, destaca l'absència total d'espectacles escrits o dirigits per dones als teatres Romea i Condal. Així mateix va succeir al Mercat de les Flors en el cas dels espectacles de circ, si bé en dansa es va equilibrar notablement. Altrament, les tasques on les dones conserven una representació més significativa en el teatre són les considerades “femenines”, com ara la producció o el disseny de vestuari, a banda de la interpretació. En canvi, l'escenografia i el disseny de llums

registra encara uns nombres molt baixos de manera generalitzada.

Les dones som i serem

Moltes de les circumstàncies descrites tenen l'origen en els impediments que troben les dones per desenvolupar determinats perfils professionals en la indústria cultural o per ascendir en moltes esferes del sector, amb algunes excepcions que comencen a aplanar el terreny. La manca d'una dimensió de gènere en l'àmbit educatiu o la resistència a modificar els models de gestió cultural actuals estan instal·lades en els mateixos fonaments que provoquen la persistència de les desigualtats en el temps. Un dels problemes principals que hi ha actualment per reduir la vulnerabilitat laboral femenina, assolir la paritat i frenar les situacions discriminatòries i d'abús és la manca d'aplicació i d'inversió pressupostària de les lleis d'igualtat estatal i catalana.

En aquest context, les dones del sector no han deixat de moure's. Any rere any han emergit iniciatives i s'han sumat noves veus per denunciar les situacions d'injustícia i fer propostes de sensibilització i canvi. Els primers avenços significatius s'han produït per l'acció de Clásicas y Modernas, una associació creada l'any 2009 per defensar l'equiparació de drets entre dones i homes a la cultura i per reprovar l'incompliment de la Llei Orgànica per la Igualtat de l'any 2007. Entre els principals mèrits de

L'article Els valors feministes a la producció cultural

Quan es revisa la trajectòria d'aquests vint anys de Projecte Vaca, a la llum de la teoria i la pràctica feminista, podem trobar que els valors de la producció cultural feminista han estat presents en les tasques de creació i en la forma de relacionar-se de l'associació amb el context en què s'ha desenvolupat.

Des dels seus inicis les activitats realitzades s'han promogut amb el desig d'aportar una mirada per al canvi i la transformació social en l'àmbit de la cultura. Entre els principals valors de la producció cultural feminista es poden identificar els conceptes següents: la llibertat, la crítica, la relació i la xarxa, la subjectivitat i l'agència vital.

L'exercici de la llibertat

Projecte Vaca sempre ha reivindicat l'exercici de la llibertat com una forma de retornar el poder de creació a les dones.

La crítica

Des d'una postura crítica, la producció cultural de Projecte Vaca ha intentat rescatar la rica genealogia de les dones i ha reprovat la seva situació de minorització material i simbòlica.

La relació i la xarxa

Aquest ha estat un valor que ha generat espais organitzats per dones on s'ha treballat amb la idea d'establir una xarxa de complicitats i sabers complementaris no només amb les sòcies, sinó també en la relació amb altres associacions.

Les subjectivitats

Projecte Vaca ha valorat l'experiència de la subjectivitat, del discurs en primera persona, on s'ha fet ús de la intuïció, l'emoció, la sensació i la percepció. No ha estat una tasca fàcil, però de les situacions conflictives també s'ha tret una experiència que ha enriquit les relacions i les persones.

L'agència vital

La producció cultural feminista té el valor de crear dispositius de cura, i de potenciar l'amor de les dones envers elles mateixes. És una producció d'amor per a l'autoconsum, creadora de nous plaers.

Karel Mena. Dramaturga i gestora cultural

l'associació consta la seva capacitat d'aplegar interessos i d'ajuntar esforços amb les associacions del sector per dinamitzar iniciatives.

Així, l'any 2013 Clásicas y Modernas va impulsar la signatura d'un primer *Manifest per la Igualtat a la Cultura*, en companyia de la Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas (AMIT), la Asociación de Mujeres Cineastas y de los Medios Audiovisuales (CIMA) i les Mujeres en las Artes Visuales (MAV). El 2018 ha tornat a promoure una declaració institucional requerint el compliment de la llei, a la qual s'han afegit la Liga de las Mujeres Profesionales del Teatro (LMPT), les Mujeres en la Música Creadoras de Música (AMCE) i les Mujeres en la Industria de la Música (MIM). Especialment significativa ha estat la tasca desenvolupada a

través de les Temporades d'Igualtat a les Arts Escèniques, tenint com a referent la mateixa iniciativa desenvolupada prèviament a França pel Moviment HF. L'associació, amb seu a Madrid i presència a moltes comunitats, ha aconseguit nombroses complicitats per signar la Carta d'Igualtat, que fomenta un compromís paritari entre dones i homes a les cartelles i programacions. El Teatro Español, el Centro Dramático Nacional, el Centro Cultural Conde Duque de Madrid i el Festival d'Almagro van ser els primers que s'hi van afegir el 2016, i ara sumen un seixanta espais de programació, sis festivals, associacions, federacions professionals i una secció sindical.

Precisament, Carme Portacelli, directora del Teatro Español, signant de la carta i membre de Clásicas y Modernas, va ser una de les dones de

Cartell espectacle Sol Picó.
© David Ruano

teatre que va prendre com a model aquesta reivindicació desenvolupada a Madrid i va traslladar-la a Barcelona creant l'any 2016 la Plataforma

Festival Ellas Crean. Declaració de Madrid. © Arxiu Clásicas y Modernas

Balcony Group. © Arxiu diari Público

per la Igualtat a les Arts Escèniques i Visuals de Catalunya. Més d'un centenar de professionals, com Sol Picó, Miriam Iscla, Silvia Munt, Àurea Márquez, Vicky Peña o Anna Alarcón, van donar suport al manifest fundacional, que denunciava la crònica bretxa laboral de gènere a les arts escèniques, a més de la cadena de desigualtats que deixen sense sortida les produccions de les creadores i la seva incorporació nominativa en les programacions.

A Catalunya, els últims anys han estat prolífics pel que fa al desvetllament de col·lectius feministes en defensa de les dones al món escènic. Dones i Cultura i Dona'm Escena són dels més combatius. En el primer cas, Dones i Cultura integra prop de vuit-centes professionals del sector de la cultura amb la finalitat de fer visible i notificar els abusos de poder

a l'àmbit laboral. En aquest sentit, han impulsat diferents campanyes, entre les quals hi ha l'acció vinculada als premis Gaudi de l'any 2018, quan van repartir entre els assistents cartells amb el hashtag #LesDones-SomAquí. D'altra banda, el col·lectiu de dones feministes Dona'm Escena, molt actiu mitjançant el seu blog, ofereix informació sobre temàtiques de gènere, publica articles de reflexió i elabora radiografies sobre la presència femenina a les programacions de diversos teatres, festivals i premis, evidenciant la inalterable infrarepresentació de la dona dins de la realitat cultural catalana.

La coneguda campanya #Onsonlesdones porta des de l'any 2016 posant en relleu l'absència d'opinatores a la ràdio, la televisió i la premsa catalana. El col·lectiu analitza els espais d'opinió dels mitjans de

comunicació de Catalunya per revelar l'escassetat d'expertes, que oscil·len entre el 21% i el 25%, percentatge aquest últim que fa de sostre. Actualment, el grup aglutina una cinquanta dones, les quals treballen en el recompte diari dels opinadors,

Rebota, rebota y en la cara te explota.
Agnès Mateu. © Quim Tarrida

L'article Activisme cultural. Un futur amb protagonisme de dones

Sabem de sempre que el feminisme parteix del ser i de l'estar de les dones al món i que és a partir d'aquesta vivència i experiència que es genera la teoria que ens ha permès a les feministes avançar vers l'objectiu d'un altre món possible, més enllà de la violència i la injustícia del patriarcat. En aquesta recerca de benestar i llibertat, l'activisme creatiu i reivindicatiu de les dones ha donat lloc a una cultura pròpia i al reconeixement d'una genealogia d'aquesta cultura al llarg dels segles.

La perspectiva de futur és sempre engrescadora, però també té una gran força de superació i d'impuls saber de les dones que ens han precedit en l'àmbit cultural perquè han obert camins alternatius a la cultura androcèntrica hegemònica. L'aliança de les dones del Projecte Vaca i de les companyes del centre de documentació de Ca la Dona té aquest doble vessant: l'acció i l'actuació que es projecta del present al futur i la custòdia de la memòria per tal que no es perdi, sinó que, al contrari, fructifiqui en el record de les futures activistes. No cal insistir en la invisibilitat i les dificultats de les dones en el món del teatre, més aviat cal incidir en les possibilitats que s'obren, en un futur de canvis constants, per a les dones de teatre que actuen amb el seu cos, la seva veu i el seu gest a favor de la llibertat i la dignitat de les dones, sense oblidar el plaer i la felicitat que comporta tot acte generós de cultura.

Els canvis culturals que sens dubte es produiran en aquest segle confiem que ja no podran tenir efecte sense la presència i el protagonisme de les dones. Esperem que l'activisme feminista entusiasta d'aquests últims anys hagi anat prou lluny amb la seva força creativa de manera que ja no hi hagi possibilitat de tornar enrere.

Mercè Otero Vidal. Activista Feminista

TeiximCalaDona. © Arxiu Ca la Dona

els separen per gènere i en publiquen els resultats a les xarxes socials. A més, disposen d'una llista pública de dones especialistes que qualsevol mitjà de comunicació pot consultar.

Dins del vast univers d'associacions, entitats, col·lectius i grups catalans i espanyols que actualment actuen en pro de l'apoderament i la visibilització de les dones en l'art i la cultura, cal remarcar també l'energètica tasca de la Liga de las Mujeres Profesionales del Teatro (LMPT), organització que va néixer a Madrid el Dia Mundial del Teatre de l'any 2016 per vindicar la igualtat i treballar per augmentar les oportunitats de les dones de l'escena professional. Amb la finalitat de facilitar-ne la contractació, la Liga ha aconseguit confeccionar la base de dades més completa de dones professionals del teatre de l'Estat espanyol i ha creat un programa específic de suport i assessorament en qüestions contractuals. Una de les activitats de més projecció de l'entitat és la recent posada en marxa del programa #NOAST, No a l'Assetjament Sexual en el Teatre, que ha rebut l'ajut i la col·laboració de moltes organitzacions i professionals de les arts escèniques. L'objectiu sobre el qual treballa l'LMPT és crear un gran programa de caràcter estatal per erradicar els abusos i la impunitat dels agressors, al qual es pugui adherir tota la professió. Es pretén generar un Codi de Conducta NOAST amb normes, recomanacions i protocols d'actuació. El calendari del programa té previst acabar el 2025.

Glossari Vaca

En el decurs de vint anys, l'acció de Projecte Vaca ha tingut la seva específica traducció en l'ús del lèxic. El llenguatge representa l'acció i la intenció, de manera que el vocabulari més habitual fet servir a l'associació, observant-lo creativament, està íntimament —i lingüísticament— vinculat al seu nom. La denominació de l'entitat no vertebrava necessàriament aquest fet, però és un joc interessant observar que l'acròstic del nom incorpora, sobretot a l'inici però també dins de la paraula, els mots més definitoris que han acompanyat l'activitat, el discurs, la filosofia i la tasca de Projecte Vaca.

P	Paritat Professionalitat Pensar Plataforma Producció Promoció Públic Precariat Perseverança Plaer
R	Reivindicació Risc discriminació Robada improvisació errors
O	supOrt dOna Original sOcial bOgeria imaginació determinació Obertura
J	Jugar subJectivitat Juntes
E	rEconEixEment Espai (prop) EscEna lEcturEs ExpErimEntació
C	Comunitat ConsCiència CreaCió Curiositat inCidir inspiraCió CompliCitat
T	inquiEtuD Transformació Tallers llibErtat incerTesa
E	fEminismE drEts dEBat Estudi ExcEL·lÈncia

V	VeU Vacateca Valoritzar InVestigació Vital intercanVi Vulnerabilitat moViment
A	Aprendre singularitAt filosofia AmistAt AssociAció
C	Col·laboració Col·leCtiu reCerCa Creativitat Crida Cabaret CrítiCa
A	Art xArxA iguAltAt AutoriA Acció lAborAtori

Enseñamos nuestras prendas, piel de lujo, natural con manchas
 Por el arte tomando parte. Nunca quedarse tan panchas
 Con norte, consortes de vida y movimiento
 Desde dentro ampliando las fronteras
 Con vena estética, con teticas llenas
 Ubre que cubre, pezuña que araña
 Lengua que no mengua
 Más caña, más ojo y menos de reojo
 Tajo, tifa, cuernos, cola, codo, codillo
 Lomo, grasa, magro, caldo, a fuego lento
 Bien suculento, ahí te pillo
 Cuatro estómagos, sesenta vacas
 Con mil moscas a los lados, nos ha gustado.

Fragment final
d'El Rap de las vacas
 de Resu Belmonte i Laura Teruel

Entrevista amb:

TERESA URROZ

Actriu, dramaturga i directora escènica
Presidenta Vaca 2003-2007

Qui et va parlar de Projecte Vaca?

L'Eli Iranzo, una gran actriu que vaig conèixer a La Cubana i que en aquell moment estava a Projecte Vaca. Em va dir que l'associació era "una moguda de dones del teatre" i que m'interessaria. I m'hi vaig apuntar, però van trigar mesos a contestar-me. Això al començament acostumava a passar.

Però, finalment, et van contestar!

Sí. Projecte Vaca era una associació amb molta empenta que s'acompanyava d'una gran filosofia, amb moltes idees sobre com calia fer les coses. Les lectures dramatitzades eren la part activa que corresponia a l'autoria, però conceptualment el més important era definir l'escriptura femenina i visibilitzar les autores, o saber si era més important la investigació o l'exhibició. Després tot això va anar derivant cap a l'acció i aquest va ser un canvi fonamental.

Trobes que calia tenir un espai definit on desenvolupar la veu pròpia?

Sí, totalment. Era molt necessari, ara les coses són una mica diferents, encara que hi ha molt a fer. Llavors no se'n parlava, hi havia un buit total de consciència sobre l'autoria i la creació femenines. Eren poquíssimes les autores publicades i les directores en escena. Tot anava sota mínims, i penso que es va ajuntar el millor de cada casa, amb dones molt canyeres. Jo n'he après molt, a Projecte Vaca, ha estat una escola enorme pel que fa al feminisme, la creació, la investigació i el treball en equip. I justament el que més em va atraure era la possibilitat de tenir un espai d'error, d'equivocació, de prova, de pensar en la possibilitat de dirigir, per exemple. Tu podies experimentar, i això s'acceptava a l'associació. Aquesta obertura ha donat ales a moltes de les sòcies que ara volen i que llavors tenien les ales petites.

Com va rebre el sector la iniciativa d'engegar l'associació?

Hi va haver enuig. Alguna gent molt progressista del ram de la cultura no entenia el motiu de fer una associació només de dones. Vam mirar d'explicar que no es tractava de separar-nos, sinó d'enfortir una part que estava molt afeblida. A partir d'un moment donat hi ha hagut una certa discriminació positiva, però sempre emmarcada en els actes dedicats a la dona dels mesos de març i novembre. Som dones, sí, però també fem cultura i volem actuar tot l'any!

Fa falta un canvi en les polítiques culturals, o alguna cosa més?

Necessitem polítiques culturals de ment més oberta, i això té a veure amb qui hi ha al darrere. Al sector cultural, però, com en molts altres àmbits, és difícil incidir des dels llocs de poder, ja que sempre hi ha molta pressió. Jo penso que és millor treballar des de baix i sobretot aplicar canvis als plans d'educació. Aquest és el gran tema, l'educació. Amb la Margarita Borja parlàvem l'altre dia del llenguatge, estem molt lluny encara de tenir assimilat un lèxic bàsic igualitari. I això és un procés lent, tot i que ara sembla que els mitjans de comunicació, per exemple, s'hi estan posant les piles.

Què destacaries com l'aspecte més potent de Projecte Vaca?

La Vaca ha estat una plataforma de llançament. El gran reconeixement que se li ha de fer és aquest sentit de col·lectiu i de poder equivocar-se, de bogeria i d'investigació. No existeixen gaires propostes que hagin treballat en aquesta línia i tinguin continuïtat. Quan començàvem a trobar-nos amb altres associacions, érem les més nombroses i les més estructurades. La part més interessant de Projecte Vaca ha estat la seva capacitat de crear projectes a partir de les eines de la creativitat, d'un pensament no lineal, amb una capacitat d'improvissació i de connexió molt grans.

Cal encara un plantejament com aquest dins del teatre? No és difícil de combinar amb la carrera professional?

És totalment imprescindible! L'esperit creatiu es multiplica en la relació amb altres creadores. Les opcions col·lectives i retroalimenten. Són espais que en l'àmbit professional no trobes, perquè el que té prioritat són els resultats. On és el meu foc creatiu, el meu camp d'experimentació? I la possibilitat d'anar generant unes propostes diferents, o que el públic participi del procés? Un investigador, per molt gran que sigui, no deixa d'investigar. No sé per què molta gent del món escènic no fa aquest procés. Per exemple, quan et formes com a actriu, no et donen una visió global de l'art, ni del teu posicionament dins l'art des d'un punt de vista col·lectiu com un aspecte fonamentalment de creació. Crec que és un error. Quan era presidenta sempre em preguntaven: el dia que hi hagi igualtat, Projecte Vaca no tindrà sentit? Sempre contestava que sí, que cal tenir cura del foc creatiu singular i innovador de les dones. Tant de bo assolim tots els nostres drets, però això no treu que, si es crea un col·lectiu de dones, es pot créixer més de pressa estant juntes. Fa que el treball sigui més fructífer.

Quin creus que ha estat el llegat de Projecte Vaca?

Hi ha hagut moments molt intensos en la part de formació, investigació i exhibició, en la part de xarxa, d'intercanvi internacional i de projecció. Hem intentat tenir una presència continuada en el panorama teatral de la ciutat amb una programació anual a les cartelleres i hem aconseguit crear una empremta. Quan es feien les rodes

de premsa ens deien: "Tornen les vaques!". La Vaca ha donat moltes alegries a la ciutat, moltes referències que llavors no existien. Des del punt de vista reivindicatiu de la paritat, nosaltres dèiem el que ara diu molta gent, però abans ningú no en parlava. Hem estat un referent fins i tot per a associacions de fora de Barcelona. Nosaltres hem tingut un esperit de totalitat, des de l'autora fins a l'escenògrafa i la tècnica, fent una aposta per la creativitat conjunta. Que existeixi aquest tipus de proposta que no jugui a la competència, sinó que jugui a la unió i a la complicitat, dintre de la diversitat, ha estat un gran èxit.

Què hi ha mancat?

El fet de no tenir un espai propi, d'anar itinerant sempre, ha estat molt dur. I hem intentat ser estables, durant molt de temps i de moltes maneres. Pensàvem que podríem establir-nos als teatres de la Bonnemaison, per exemple. Però ha estat una lluita duríssima, i no hi ha hagut manera que des de les institucions se'ns reconegui aquest dret de tenir un espai propi. També hauria estat important poder mantenir una persona encarregada de la gestió de manera professional. I, per descomptat, la falta de recursos, el fet de no saber mai amb què podíem comptar i haver de treballar massa sovint amb precarietat, ha dificultat el creixement de l'associació.

I d'ara endavant?

Fa uns dies vaig posar la ràdio al cotxe i vaig sentir un programa d'entrevistes a una directora que estava muntant un festival a Madrid. Dues més explicaven que havien rescatat figures femenines de la generació del 27. Al cap d'una estona vaig obrir un diari i deia que aquest 2018 una de cada dues dones es va manifestar el 8 de març. Crec que les dones i una bona part de la societat estem en un bon moment de consciència. D'altra banda, per a mi que es publiqui aquest llibre és un tancament. Això no vol dir que sigui el final de totes les coses, però és un tancament necessari, com quan fas una obra i cal tancar bé el capítol. I els vint anys són una mesura excel·lent. El nostre missatge no està gens caducat, ans al contrari, però cal veure qui el personificarà. Ara Projecte Vaca ha complert un cicle, tot i que això no vol dir que pugui durar vint anys més.

Entrevista amb:

MERCÈ ESPELLETA

Actriu i directora de càsting
Presidenta Vaca des de 2012

Ets l'actual presidenta de l'associació. Quina diferència veus entre la conjuntura escènica de fa vint anys i la d'ara per a les dones?

Ara hi ha poc reconeixement i abans encara n'hi havia menys. Al començament, l'associació estava formada més per dramaturgues que per actrius, i el seu objectiu era que s'escoltés la dona i la seva manera de fer. Projecte Vaca era una associació feminista, però llavors jo no m'identificava com a feminista. En aquell moment em semblava que podia ser una forma d'anar contra els homes. Després em vaig adonar que no és així. A mi m'agrada un tipus de feminisme de lluita, però sobretot de donar suport. Quan vaig conèixer Projecte Vaca, fa dinou anys, vaig creure que l'associació podia ser molt útil per donar veu a la dona. Es practicava una manera d'estar, de treballar en favor de les dones. I era necessari. Quan vaig entrar-hi ja es començava a reivindicar la Bonnemaison i les comissions de treball funcionaven molt bé.

Què és el primer que hi vas fer?

Participava als Novembre Vaca i m'implicava molt. Treballàvem en precari. Recordo quan anàvem al Convent de Sant Agustí a fer guardies. Teníem un armari on guardàvem els exemplars de la Vacateca o el que arribava per classificar. Hi havia una taula i allà estàvem unes hores a la setmana per informar a qui volgués apuntar-se a l'associació.

Com vas evolucionar com a creadora dins de l'associació?

Poc després d'entrar a Projecte Vaca vaig tenir molta feina com a directora de càsting i vaig estar-ne allunyada un temps. Durant la celebració del Festival Magdalena, les coordinadores van demanar ajut i em vaig apuntar per col·laborar en la logística. Vaig mantenir el contacte mentre ampliava la meva formació com a actriu. El 2010 es van organitzar les segones jornades de teatre social. La Isabel Díaz va enviar un correu electrònic a les sòcies explicant que muntava una mena d'itinerància al carrer per les jornades i que necessitava actrius estrangeres. Jo no ho era, però parlo molt bé anglès, francès i italià. Em va cridar i des de llavors vaig començar a participar molt més, sobretot en un tipus de teatre molt diferent. A Projecte Vaca sempre s'han fet coses que han innovat. De fet, la meua participació als laboratoris em va fer molt feliç, perquè em va donar l'oportunitat de fer coses meravelloses que no hauria cregut abans. De vegades miro enrere i veig que he crescut com a actriu, he escrit una obra de teatre, he creat una performance i penso... que bé! Jo, que venia d'una formació de text! He pogut treure coses que portava dins.

Què et va fer presentar-te a presidenta?

Dos anys després de tornar definitivament a Projecte Vaca, l'última junta va decidir plegar i m'hi vaig presentar. I fins ara. En aquell moment ho vaig fer per agraïment. I haig de reconèixer que al principi anava molt perduda. Feia poc que havia tornat a l'associació i no coneixia bé la manera de funcionar. Va ser un repte. Per això, amb la primera junta en la qual vaig ser presidenta ho vaig passar malament, però quan es va constituir la segona, va ser millor. Sobretot perquè ja em sabia moure molt bé com a presidenta entre les institucions.

Quin paper creus que ha desenvolupat Projecte Vaca en el món escènic?

L'associació va tenir un moment daurat, quan es feien coses molt potents, abans que jo tornés de nou. Venia molta gent d'arreu i teníem més pressupost. En la meua època com a presidenta els recursos han anat minvant. A més, encara no hi havia impacte del feminisme a les arts escèniques, només hi érem nosaltres. Ara hi ha més gent. Nosaltres encara som conegudes en l'àmbit de les institucions, però no tant pel que fa a la gent jove del teatre. Jo també participo a l'associació Dones i Cultura, i o bé no coneixen realment el que hem fet, o bé en tenen una visió distorsionada. La nostra imatge s'està diluint. I és una pena, perquè vam ser una associació pionera. Quan Projecte Vaca va començar, les sòcies eren dones del teatre molt potents, que tenien les idees molt clares sobre com havien de ser les arts escèniques. Projecte Vaca ha picat molta pedra, ha estat molt dur, i ara sembla que això està canviant, que els missatges estan arrelant i floreixen.

Creus que la cultura està passant per un mal moment?

Sí. La cultura està força malament. Hem anat enrere en llibertats i hem perdut laboralment coses que havíem aconseguit. Catalunya fa uns anys va tenir un moment d'afloreament cultural i ara en caldria un altre.

Com veus el present de l'associació?

El present està difícil. Ara hi ha moltes altres entitats, i costa que entrin sòcies noves amb ganes de treballar i d'implícarse. I em sap greu, perquè nosaltres hem perdut potència quan per fi tot el que hem reclamat durant tants anys comença a agafar força. Espero que revifem i agafem aire per seguir. En cas contrari, jo moriré amb Projecte Vaca, com les capitanes de vaixell.

CRONOGRAMA DELS VINT ANYS

1998 - 2002

Creació de Projecte Vaca

Presentació a Barcelona, Tàrrrega i l'Argentina.

La Vacateca

Posada en marxa de la Comissió de Recerca i Arxiu.
L'autoria femenina ja té una biblioteca pròpia.

Vaqués en xarxa

La vaca neix amb la maleta a punt

I Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas (FIT) de Cadis.

Intercanvi Internacional d'Autors del 2000 al 2002 amb els EUA, Bèlgica i Itàlia.

Lectures a Barcelona, Nova York, Brussel·les i Nàpols.

II Encuentro de Mujeres en Escena. Margaritas a Can Felipa.

Encuentro de Creadoras Escénicas a Granada.

Laboratoris

Primers tallers d'investigació teatral: Impropect i Animalario.

Conferències

Amb contingut social: "Presas del teatro" i "Teatre de la mediació".

Vaca proposa

I Programa de Lectures de Dramatúrgia Contemporània en col·laboració amb l'SGAE.

Novembre Vaca

Comença la cita anual amb el públic de Barcelona, exhibint la vaca per espais culturals i teatres com el Convent de Sant Agustí i la Sala Beckett.

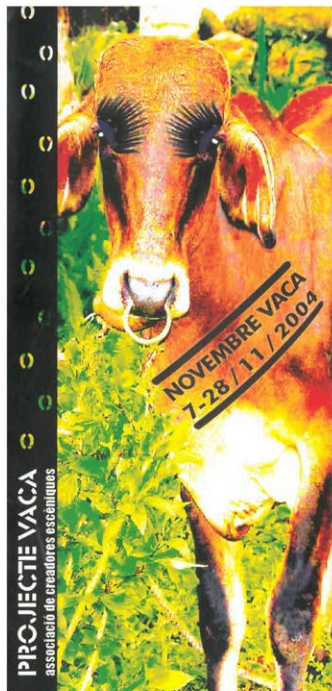
Festes Vaca

La versió lúdica de la vaca en espais com el Centre Artesà Tradicionari, Tinta Roja, etc.

2003- 2007

Treballant amb les mestres

Marga Íñiguez. Seminari intensiu de creativitat.
Jil Greenhalg. Taller de performance.

Novembre Vaca

La trobada anual amb el públic

AL Novembre *POSAT VACA!!*

Les vaques ocupen dotze espais diferents. Es fan més de quaranta espectacles. Lectures, xerrades, tallers, festa vaca, etc.

Amb associacions convidades: Marías Guerreras (Madrid) i Sorámbulas (Alacant).

Laboratoris i nous formats

Marga Íñiguez. *Itineràncies* als apartaments Lloret.

Mónica Extremiana. *Itineràncies del cos* a l'Espai Bonnemaison.

Conferències i taules rodones

Dones Compositores dels segles XIX al XXI.

Camins per a la Visibilitat. Teatre de gènere.

Cossos femenins en moviment.

Experiències de producció i organització de festivals.

Vaques en xarxa

A la Vaca li agrada pasturar acompanyada

III Encuentro de Mujeres en Escena a Can Felipa.

Acte inaugural a la Gran Trobada de Dones de la Xarxa Feminista.

II Trobada d'autors i seminaris internacionals de dramaturgia Obrador d'estiu de la Sala Beckett.

VIII Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas (FIT) de Cadis.

Festival Internacional de Teatro y Danza de Badajoz.

Paritat

Es concep el lema "Paritat - criteri cultural"

Publicacions d'estudis-treballs de recompte de la presència femenina als premis Max, al TNC i al Lliure.

IX Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas (FIT) de Cadis.

Participació en la taula rodona *Paritat. Disparitat i polítiques públiques*.

Intercanvis de la Comissió de Paritat amb altres associacions espanyoles.

Taula de paritat: *Una veu diferent una veu pròpia*.

I Encuentro para la Visibilidad de las Mujeres al País Basc. Paritat a escena.

Autora a escena

La Vaca lectora i viatgera

Cicle de lectures dramatitzades a l'SGAE, en col·laboració amb les associacions Marias Guerreras i DonesenArt, realitzades simultàniament a Madrid, Barcelona i València. Vuit autores van viatjar per les tres comunitats, intercanviant experiències.

Festival Internacional Magdalena a Barcelona

Coordinació del Festival Magdalena Barcelona "Piezas Conectadas" que va acollir quaranta espectacles de creació femenina de trenta companyies nacionals i internacionals, procedents de quinze països.

Es presenta el vídeo anomenat *Amazonas* amb totes les associacions de creadores escèniques actives de l'Estat espanyol.

2008- 2012

CELEBREM 10 ANYS!

FESTA VACA a Luz de Gas

S'estrena l'eslògan *Sense tu, ni muuuu.*

Mostra retrospectiva

Itineràncies de la Memòria al Museu d'Història de Catalunya.

Especial Rodoreda

Se celebra l'Any Rodoreda amb un passeig escènic: *Mercè, viatge i desig* als jardins del Palau Robert.

La Vaca més radiofònica

El diari de Carlota. Microespais a Ràdio 4 sobre perspectiva de gènere, basats en els llibres de Gemma Lienas.

La Vaca més poètica

Poemusa. Poesia per a vianants.

Presentació de l'espectacle *Sargit* dins de Barcelona Poesia, organitzat en el marc del I Congrés de les Dones de Barcelona.

La Vaca més social

Jornades de Teatre Social: Dones Artistes i Activistes (2009 i 2010)

Vaques enfora

Presentació a Temporada Alta de *La veu secreta dels ocells*, una coproducció de Projecte Vaca amb Femescena i Teatro delle Radici.

Encuentro de Mujeres en las Artes Escénicas a Madrid.

Encuentro Mujer Creadora a Extremadura (2009 i 2010).

Primavera vaca

Les autores són convocades i les obres floreixen

Cicles de lectures dramatitzades d'autores contemporànies a l'SGAE.

2010, 2011 i 2012. Són seleccionades onze obres de diferents autores.

Entre altres grans autores, es ret homenatge a Rosa Victòria Gras.

Novembre vaca

Es col·labora amb la Marató de TV3.

Són els anys dels grans laboratoris i espectacles de creació.
 Cristina Castrillo. Laboratori *El llenguatge de la memòria*.
 Espectacle *La veu secreta dels ocells*.

Virginia Imaz. Laboratori *La indignación*. Espectacle *Pallasses Power*.

Consuelo Trujillo. Laboratori *El latido escénico*. Espectacle *Mara Truth, un batec escènic*.

I cada tardor hi ha una sorpresa!

Tocant el cel a La Caldera amb *Llunàtiques*.

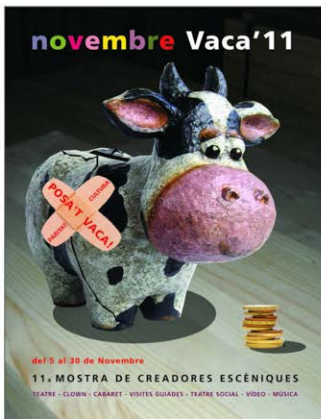
Sang, fetge i violència de gènere amb *El rap de Lady M*.

Tocant fons amb *Subterrànies* al Refugi antiàeri 307 de Barcelona.
 Espectacles de fons calat. *Un hangar al cor de l'estranyesa* i *La Sal*.

Vakabaret

Un espai lliure per a la Vaca més entremaliada

Plomes, cançons i improvisacions a La Cuina de la Bonnemaison, al Teatre de l'Escorçador de Lleida i a Nunart al Guinardó.

2013-2017

Festa Vaca 15 anys a Luz de Gas

El Mumanifest

Primavera Vaca

Les lectures es renoven en la seva cita primaveral.

2013, 2014 i 2016. Es trien nou obres de diferents autors.

Tallers d'escriptura teatral impartits per Laura Freijo. Dona-mite amb veu femenina. Evocades, invocades, convocades.

Novembre Vaca

Investigant en col·lectiu.

Laboratoris de pura vaca Instanteatre

Tres edicions de les propostes de hàppening i performance creatius amb figures inspiradores.

Maruja Mallo el 2013.

Ana María Moix el 2014.

Remedios Varo el 2015.

Transformer

Tres edicions del laboratori-experiència d'un procés creatiu integral.

Vacatrans XXI el 2013.

Ocupar el món el 2014.

El camí del colibrí el 2015.

Shakespeare a mà

Laboratori sobre teatre en col·lectivitat. Mostra:

La paraula en acció.

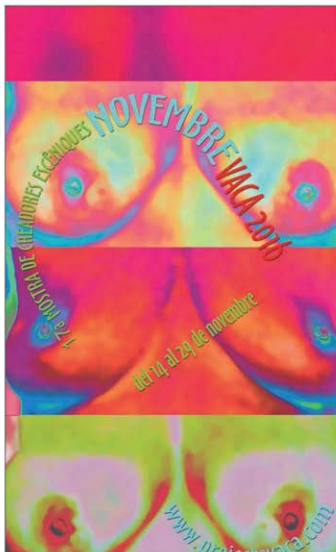
Conferències i taules rodones

Hàppening: significació històrica i evolució.

Hàppening i performance: reformulem l'origen del mite.

Teatre en col·lectivitat i en femení.

Què fem per augmentar l'autoria femenina a la cartellera?

Especial Ana Maria Moix

Espectacle: *Còctel Ana María Moix*.

Instanteatre: *Giravoltant la nena Moix*.

Documental: *Ana María Moix, passió per la paraula*. Amb Play-fiction Video. Coproducció amb TV3.

Especial Maria Aurèlia Capmany

Espectacle: *Resposta a Cartes Impertinents*.

Taula rodona: *El teatre de Maria Aurèlia Capmany*.

Especial afrodescendents

Va acollir quatre espectacles: *No es país para negras*, *Cosa de negros*, *La Blanca* i *He contado manchas del leopardo hasta llegar a la luna*.

Xerrada: *La representació afrodescendent en el teatre, el cinema i les novel·les*.

Vakabaret

Són les propostes més agosarades i amb un transfons sempre crític.

Els escenaris van ser l'espai La Cuina de la Bonnemaison i l'Espai Bocanord.

Neix un format diferent als anys anteriors: *D'amor i altres qüestions si és que n'hi ha*.

Vaques enfora

Subterrànies al Teatre Grec i en altres espais.

Soy lo que estás buscando i *Mi Parce* al Magdalena Project de Madrid.

Hotspot, *Migraré, migrarás, migrarán*. Un projecte de coproducció amb Colòmbia.

Més informació
sobre la
programació

**I les vaques segueixen viatjant.
I segueixen somiant...**

ESPECTACLES

XERRADES

FESTES

LECTURES

OBRES SÓN AMORS

1999

Tres homes esperen

Àngels Aymar

L'home de l'atzar

Yazmina Reza

Traducció: Isabelle Bres, Carles Sans

Reventado

Sara Kane

Traducció: Antonio Álamo

El no como él

Elfriede Jelinek

Traducció: Cristina Ballesteros

Àrea de servei o totes ho fan

Elfriede Jelinek

Traducció: Eva Torres i Vilajoana

2000

Els pavellons

Veronika Mabardy

Traducció: Claudia Crego, Lluís Llinars

Somni per a dos

Marina Confalone

Traducció: Carles Sans

Ritual d'iniciació

Elisabeth Hess

Traducció: Norma Cano, Àngels Aymar

Venacava

Alina Narciso

Traducció: Eduard Vilella

Els àrabs d'Alabama també les passen negres

Layla Nabulsi

Traducció: Claudia Crego, Lluís Llinars

Últim tren a Nibroc

Arlene Hutton

Traducció: Claudia Crego, Lluís Llinars

Hrotsvitha on the beach

Beth Escudé

Los empeños de una casa

Sor Juana Inés de la Cruz

2002

Expresamientos

Elisa Lucinda

Traducció: Carles Sans

Nightingale and chase

Zinnie Harris

Traducció: Anna Pérez, Gemma Rodríguez

El arponero herido por el tiempo

Eva Hibernia

Les ales de la papallona

Montserrat Mas

Entre aquí y allá

Victoria Szpunberg

Te recuerdo en Werther

Laura Freijo

Animalario

Laboratori Karel Mena

2003

Cabaret diabòlic

Beth Escudé, Isabelle Bres

Mòmies fosforescents

Mercè Pau

Sacando los poemas del cajón

Eva Hibernia

Julia Ruiz

Por la Micaela

Laura Freijo

Todas esas chicas

Laura Freijo

Bestial 0.0

Teresa Urroz

Mira allà es pon el sol

Sibylle Berg

La tumba de Antígona

María Zambrano

Àngels Aymar

2004

Excès d'equipatge

Marta Masana

Homenaje

Francisco Gracia

L'atzar

Pepa Plana

Mossegades

Susana Barranco, Gao Xingjian,
Josep Maria de la Fuente

Geminianas

Eva Hibernia, Laura Freijo

No dormim 04

Kathrin Roble

La rialla inacabada

Àngels Aymar

La vida somiada

Laura Freijo

Les falenes

Àngels Aymar

Gemma Rodríguez

2005

Estamos quedando fatal

Gemma Rodríguez

Expresamientos

Elisa Lucinda

Boston

Patricia Pardo

Ecos

Rosa Molero

Dolça Betilda

Teresa Urroz

El pensament per enemic

Beth Escudé

Sancha, reina de la Hispania

Antonia Bueno

Atra Bilis

Laila Ripoll

Juana —delirio—

Eva Hibernia

Laura Freijo

2006

Perdona la locura

Laura Freijo

Evolució

Aina Tur

Cadena invisible

Carlos Ferrera

Anoche supe que existías,

Malena Espinosa, Karel Mena,
basat en la novel·la *Carta a un niño*
que no nació, Oriana Fallaci

Meritxell Cucurella

2007

El dia de la culpa

Margarita Reinz

La candidata

Laura Freijo

Escrito en el cuerpo

Esther Pallejà

El laberint d'Ariadna

Ariadna Martí

Festival Magdalena Project

Piezas Conectadas

Josefa Contijoch

2008

Mnemosina

Esther Pallejà

Com a peix a la gàbia

Susana Barranco, Laura Freijo

El olor de la cebolla

Yanina Marini

1908, punt de partida

Josefa Contijoch

Carmen Viñolo

2009

Una estirpe de petisas

Patricia Zangaro

On the air, Margarita Ponce

Montserrat Iranzo i altres

Inventari d'objectes perduts

Teresa Urroz i altres

L'amor no fa mal

Susana Barranco

¿Te enrollarias con Woody Allen?

Laura Freijo

Contaminació

Josefa Contijoch

1. Eva Hibernia, Blanca Bardagil i Beth Escudé. Taula rodona Primavera 2016.
2. Laura Freijo, Beth Escudé i Cristina Clemente. Taula rodona Primavera 2014.
3. Gloria Balañá, directora i equip de *Què soc jo per a tu?*
4. Ariadna Pastor i equip de *La dona que volia ser rei*.
5. Marta Mombland al col·loqui de *La perduda*.

Beth Escudé

Ruth Vilar

Marcela Terra

2010

Düsseldorf

Laura Freijo

La sal

Eva Hibernia

La sombra

Isabel Díaz

Tra(d)iciones

Beth Escudé

Rap de Lady M

Laura Freijo

La veu secreta dels ocells

Cristina Castrillo

2011

QUEBEC-BARCELONA

Mercè Sarrias

Comando sin nombre

Denise Despeyroux

Què soc jo per a tu?

Àngels Aymar

Subterrànies

Montse Alcoverro, Itziar Castro,
Mamen Conte, Carme Poll

Mi parce

Patricia Ariza

Cosas de negros

Cecilia Bellorin

2012

Desterradas

Marcela Terra

Un estiu amb les amigues

Rosa-Victòria Gras

Marla Singer

Lara Sendim

Joana Niemand

Carmen Viñolo

Un hangar al cor de l'estranyesa

Laura Freijo, basat en el Moll oest de Bernard Marie Koltés

2013

La tràgica mort de la barbuda

Ruth Vilar

D'aquí una estona hauré oblidat el seu nom

Meritxell Cucurella

La dona que volia ser rei

Ariadna Pastor

1. Marcela Terra i Maitte Ojer al col·loqui de *Desterradas*.
2. Carmen Viñolo i equip de *Joana Niemand*.
3. Mercè Sarrias i equip de *Quebec-Barcelona*.

Rosa Victòria Gras

Marta Momblant Ribas

Eva Hibernia

2014

Variacions

Montse Butjosa Roca

The Seer

Carmen Viñolo

Èlia amb Rai

Anna Fité

MMM MedeaMaterialMedea

Heiner Müller

Traducció: Albert Tola

El contraveri

Rosa-Victòria Gras

No es país para negras

Sílvia Albert, Laura Freijo

2015

Resposta a cartes impertinentes

Marta Momblant

El camí del Colibri

Laura Freijo

2016

Bonaventura 15 bis

Laura Freijo

La pèrdua

Marta Momblant

El dia que Sean Penn em va mirar

Teresa Méndez

2017

La blanca

María Folguera

He contado manchas del leopardo hasta llegar a la luna

Eva Hibernia

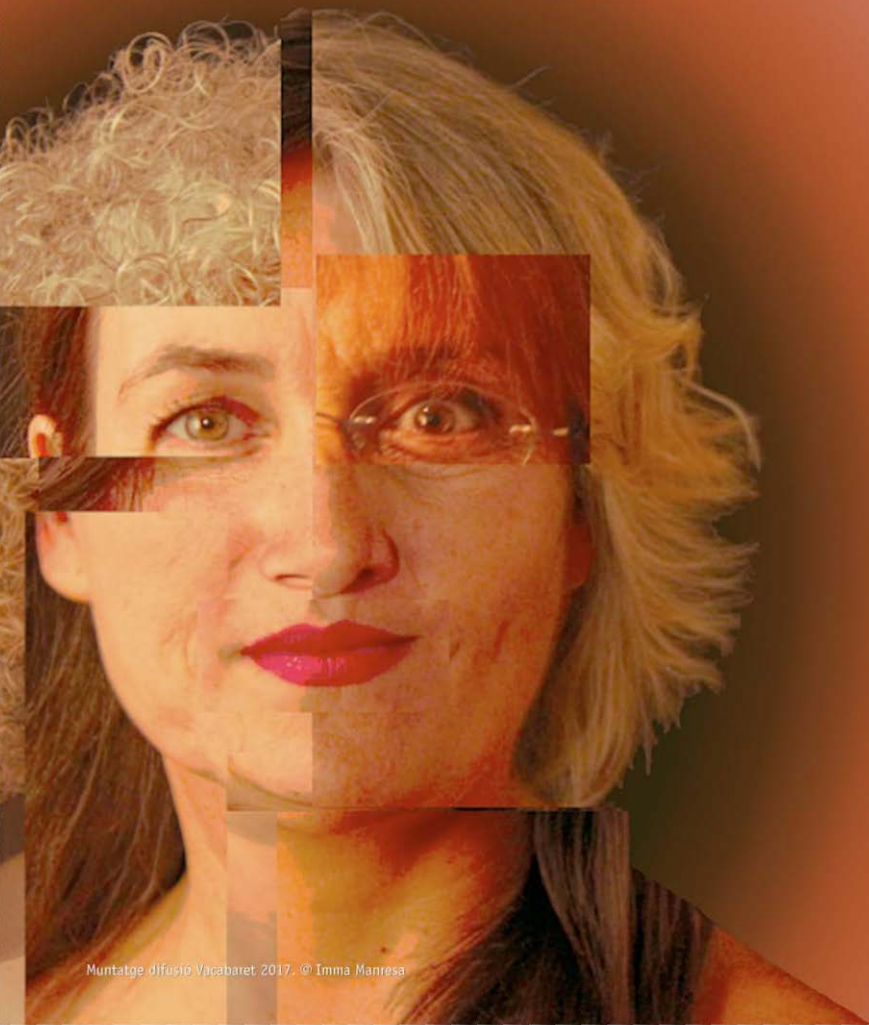
Aquesta és una compilació dels textos dramàtics que s'han presentat, en format de lectura dramatitzada o bé com a muntatge, en el decurs dels vint anys de Projecte Vaca. Hi figuren obres que han estat publicades i d'altres inèdites que formen part de l'arxiu de la Vacateca.

Altres propostes, que també han integrat la nombrosa programació de les mostres anuals vacunes i que estan vinculades a disciplines artístiques com la dansa, la música o el teatre gestual, no han estat incloses específicament en aquest recull. El conjunt de les obres i propostes que han format part de l'acció i l'exhibició creativa de Projecte Vaca són recollides genèricament dins del text, en la part gràfica i —per descomptat— dins dels programes de totes convocatòries de l'associació, que poden trobar-se a la pàgina web.

Actrius del Laboratori Shakespeare a l'Àmbic, impartit per Gemma Julià i Marta Momblant. © Fernando de la Rosa

Muntatge difusió Vacabaret 2017. © Imma Manresa

VACA AGRAÏDA. A NOSALTRES

LES SÒCIES VAQUES DE TOTS ELS TEMPS

Silvia Albert Montse Alcoverro Marta Alemany Emma Armengod Àngels Aymar Glòria Balañà Susanna Barranco Paca Barrera Júlia Bel Cecilia Bellorin Resu Belmonte Kelly Bizarrí Oriana Bonet Àngela Bosch Isabelle Bres Ester Bueno Claudia Cantone Silvana Capitani Carla Carissimi Elena Castelar Itziar Castro Montse Català Imma Colomer Marta Colomer Daniela Conte Ariadna de Guzmán Diana de Guzmán Silvia de la Rosa Mercedes Delclós Sara Desiré Rosa J. Devesa Isabel Díaz Rosa Diaz Marisa Duaso Susana Egea Alejandra Egido Esmeralda Elizalde Beth Escudé Mercè Espelleta Maria Elena Espinosa Silvia Ferrando Ariadna Ferreira Laura Freijo Txus Garcia Sara García Graciela Gil Chechu Garcia Marta Guzmán Eva Hibernia Maribel Ibarz Elisabeth Iranzo Montserrat Iranzo Mónica Ixchel Paula Jofré Gemma Julià Yamile Lanchas Helena Llopis Carmen López Eva Losada Noèlia Lleixà Carmen Viñolo Mònica Lucchetti Cristina Lügstenmann Imma Manresa Alicia Martel Yanina Marini Alba Martí Ariadna Martí Maribel Martínez Filomena Martorell Karla Mascorro Marta Massana Mercè Mateu Flavia Mejia Karel Mena Teresa Méndez Marta Momblant Sandra Moncusi Aida Moragas Anabel Moreno Ester Nadal Rosa Nicolàs Jannick Niort Assumpció Ortet Maite Ojer Noël Olivé Marta Olivella Carla Otero Esther Pallejà Blanca Pàmpols Mercè Pau Natalia Paolini Carolina Pereira Anna Pérez Yisbell Pitueli Margarita Ponce Carme Poll Roser Pujol Magda Puyo Natalie Ravlich Silvia Rivas Isabel Rodríguez Gemma Rodríguez Teresa Roig Montserrat Romero Sara Rosa Virginia Ruth Gemma Sala Cristina Schmutz Mònica Serra Cristina Serrat Teresa Sil Ana Silvestre Maria Stoyanova Imma Subirà Lucila Teste Karen Tavera Mireia Tejero Carolina Torres Aina Tur Teresa Urroz Karina Vargas Nadia Zúñiga

VACA AGRAÏDA. A VOSALTRES

L'art escènic és una expressió artística, viva i canviant.

Aquest llibre ret homenatge a la trajectòria de Projecte Vaca i també, en el seu conjunt, a totes les dones i, en particular, a totes les creadores i professionals del sector: actrius, dramaturgues i dramaturgistes, directores d'escena, artistes de circ, cantants, compositores, músiques, arranjadors, atrezzoistes, escenògrafs, coreògrafs, caracteritzadores, lletristes, llibretistes, directores de companyia, directores generals, sastresses, regidores, dissenyadores d'espais sonors, dissenyadores d'il·luminació, dissenyadores de vestuari, tècniques d'il·luminació, tècniques de so, tècniques de vídeo, tècniques maquinistes, fotògrafes, distribuïdores, editores, educadores, crítiques, gerents, gestores culturals, directores de càsting, historiadores, caps de sala, periodistes, productores, programadores, taquillers, traductores, administradores, agents, agents de premsa, i qualsevol altra professional col·laboradora de les arts escèniques.

A totes elles, gràcies.

HABITUALS I REINCIDENTS

Chus Gómez
Rosa Morera
Eduard Vandellòs

LA NOSTRA VACA "SIN CENCERRO"

Laura Teruel

LES MESTRES

Cristina Castrillo
Mónica Extremiana
Sílvia Ferrando
Ang Gey Ping
Jill Grennghalgh
Virginia Imaz
Marga Iñiguez
Helena Roqué
Consuelo Trujillo

CONFERENCIANTS

Mercè Ballepí
Margarita Borja
Laura Borràs
Josefa Contijoch
Rosa-Victòria Gras
Itziar Pascual
Carme Portaceli
Maria Milagros Rivera
Mercè Sarriàs
Mercè Saumell
Anna Solanilla
Carme Tierz

COL·LABORACIONS ESPECIALS

Toni Cots
Rosa Muñoz
Sol Picó
Anna Subirana

TOTES I TOTS ELS QUE ENS HEU ACOMPANYAT EN AQUESTA AVENTURA

Mercedes Abad
Núria Abad
Jeffrey Abé
Abrapalabra Teatro
Mónica Acosta
Tània Adam
Ricard Admetlla
Jaume Aíza
Antonio Álamo
Miquel Albella
Eulalia Alburquerque
Pep Ambrós
Montse Amenós
Victoria Andrés
Lluís Anglès
Josep Antoni Lej
Anna Aragonés
Sílvia Aranda
Emmanuel Araoz
Sandra Araquistain
Nieves Arilla
Patricia Ariza
Rafael Arjona
Rocio Arjona
Merlene Avendaño

Anna B'Joak
 Núria Badia
 Vitalik Bagriy
 Cristina Ballesteros
 Sandra Ballvé
 Lourdes Barba
 Alberto Barberá
 Sito Barbero
 Katharina Barbosa
 Blanca Bardagi
 Valentina Barlacci
 Noemí Battlori
 Anahí Beholi
 Nico Belher
 Sesi Bergeret
 Aitana Bernabé
 Coloma Bertran
 Francesa Bertrina
 Nancy Bess
 Blanalí
 David Bo
 Anna Boix
 Memé Boya
 Ángeles Bravo
 Sebastián Bravo
 Ana Isabella Bryne
 Elvira Brunat
 Antonia Bueno
 Octavio Bugni
 Joan Busquets
 Montse Butjosa
 Núria Caballol
 Mariana Cabot
 Yaneys Cabrera
 Cafè a les sis
 Carlos Callero
 Mireia Cama
 Teresa Camps
 Nuria Canela
 Norma Cano
 Elena Cànovas
 Juan Capabada
 Taisma Caparrós
 Inmaculada Cárdenas
 Esther Cardona
 Cristina Carrasco
 Montserrat Casanovas
 Miranda Castejón
 Gemma Castell
 Elisabet Castells

Carina Catanese
 Anna Caubet
 Ignacio Cavalieri
 Yolanda Cernuda
 Maria Teresa Ceserani
 Sara Chust
 Jordi Claret
 Nuno Coelho
 Cecilia Colacray
 Jaume Comas
 Beatriz Concha
 Mamen Conte
 Llorenç Corbella
 Claudio Crecciente
 Claudia Crego
 Abel Criado
 Carles Cruces
 Cristina Culebras
 Jessica Cusell
 Montserrat Cusó
 Mary Davidson
 Raxá de Castilla
 Naranjas de la China
 Esperanza de la Encarnación
 José María de la Fuente
 Andrea de Gregorio
 Georgina de Yebra
 Mara del Alar
 Denise Despeyroux
 Caroline Dream
 Julio Duarte
 Marisa Duaso
 Silvia Elgarrista
 Carmen Elisa
 Elskephilipas
 Nacho Encinas
 Ximena Escobar
 Miki Esparbé
 Catalina Esquivel
 Cristina Fabregat
 Sally Fenaux
 Itziar Fenollar
 Gonzalo Fernández
 Sandra Fernández
 Miguel Ferré
 Carlos Ferrera
 Marta Filella
 Pablo Finquelievitch
 Anna Fité
 Arantza Flores

María Folguera
 Santiago Fondevila
 Fafá Franco
 Eugenia Funes
 Furti Dj
 Francisco Gamayo
 Ignasi García
 Maria García
 Ángel García Cerdaña
 Luis García Márquez
 Montse García Sagués
 Francesc Garrido
 Ona Garriga
 Natasha Garustovich
 Eduard Gibert
 Bárbara Glaenzel
 Elena Gómez
 Emma Gómez
 Bea González
 Catalina González
 Juan Carlos González
 Paola González Vargas
 Toni González
 Bárbara Granados
 Ton Gras
 Mayte Groc
 Joaquín Guirado
 Laura Guiteras
 Alex Gümbel
 Eugenia Gusmerini
 Daniel Gutiérrez
 Javier Gutiérrez
 Roger Gutiérrez
 Mariela Heredia
 Ataiñ Hernández
 Lorena Hernández
 Zoila Herranz
 Eva Herrero
 Lilitiana Herrero
 Hopballehus
 Juan Ibáñez
 Gemma Ibars
 Herminia Ikunga
 Virginia Imaz
 Olga Iranzo
 Marga Iriarte
 Miko Jarry
 Ángela Jové
 Albert Julve
 Sophie Kasser

1. L'equip de tècniques del Festival Magdalena.
2. Fafá Franco, a l'Instantateatre Remedios Varo.
3. Equip regidorà d'*Itineràncies de la memòria*.
4. Vestuari *Transformació XY*.
5. Atrrezzo Instantateatre Maruja Mallo.
6. Chus Gómez, càmera de fotografia i vídeo vinculat al projecte.

- 11 i 3. © Chus Gomez
 12 i 5. © Edu Lage
 14 i 6. Arxiu Vaca

Guillermo Klein
 Sílvia Kuchinov
 Ferran Lahoz
 Elina Lein
 Chuss Leiva
 Ajay Lethi
 Alfonso Levi
 Pablo Ley
 Joan Linux
 Noèlia Lleixà
 Lluís Llinàs
 Ananda López
 Marina López
 Manuela Lorente
 Sara Losa
 Juliette Louste
 Maria Luisa Ozaita
 Lola Majoral
 Gemma Male
 David Manao
 Àlex Mañas
 Sara Manzaneda
 Margarita Manzano
 Josep Maria Borràs
 Luz Marina Gil
 Guillem Martí
 Cecília Martinera
 Ana Martínez
 César Martínez
 Julia Martínez
 Manuel Martínez
 Mónica Martínez
 Rosario Martínez
 Elisabeth Martirena
 Edu Mas
 Toni Mas
 Neus Masferrer
 Nieves Mateo
 Diana Matos
 Dani Mayor
 Gina Merina
 Ona Mestre
 Albert Mestres
 Esther Mestres
 Núria Mestres
 Ishka Michocka
 Alpha Mikelianus
 Marta Millà
 Francesc Miralles
 David Mola
 Rosa Molero

Laia Molins
 Carmen Monero
 Karo Monet
 Marc Montañez
 Isabel Montero
 Salva Monzó
 Juan Morales Calvo
 Anabel Moreno
 Luis Moreno
 Ana Moya
 Ricardo Moya
 Nuria Muñoz
 Alina Narciso
 Jaqueline Netter
 Enric Nolla
 Elsie Nurri
 Isabel Núñez
 Romina Núñez
 Laia Obregón
 Merche Ochoa
 Carlos Olalla
 Nuria Olivé
 Roger Orra
 Verónica Otero
 Alejandra Pabón
 Gemma Palet
 Yolanda Pallín
 Daniela Palmeri
 Xavier Pàmies
 Patricia Pardo
 Maisa Park
 Rocio Pastor
 Guillermo Patiño
 Toni Payán
 Mari Paz Correa
 Juan Pedro Diotaiuti
 Montserrat Peralta
 Carolina Pereira
 Geno i Lenia Pérez
 Jordi Pérez
 Montse Pérez
 Yolanda Pérez
 Maria Permanyer
 Anabel Pestaña
 Vic Petersen
 Miriam Pjuan
 Miguel "Pinxo"
 Helena Pla
 Patricia Plaja
 Pepa Plana
 Mari Cruz Planchuelo

Mireia Plans
 Francesca Plaza
 Cristina Plazas
 Anton Poch
 Eva Poch
 Sergio Pons
 Sonia Pons
 Albert Prat
 Milly Priami
 Sergi Princet
 Núria Puig
 Francesc Pujol
 Ramon Pujol
 Dolores Puyalto
 Ana Ramos
 Natàlia Ramos
 Diana Raznovich
 Carla Rediu
 Margarita Reiz
 Cristina Repullo
 Albert Requena
 Carlos Requena
 Romana Retlova
 Albert Ribalta
 Celia Rico
 Laïla Ripoll
 Xavier Ripoll
 Fina Riús
 Isabel Rocati
 Cristina Rodríguez
 Gisela Rodríguez
 Graciela Rodríguez
 Ariadna Rogero
 Carlos Roig
 Isabel Rojas
 Anna Roldós
 Óscar Romera
 Inma Romero
 Carme Romia
 Verónica Roperó
 Mariano Rubio
 Susana Rubio
 M. Àngels Ruiz
 Virginia Ruth Serqua
 Esther Sabaté
 Lorena Sabugal
 Rodolfo Sacristán
 Miranda Saïd
 Meritxell Sales
 Xavi Saló
 Rosa Sánchez

Alina Sánchez-Blanco
 Marieta Sangú
 Agustí Sanllehí
 Carles Sans
 Joel Sans
 Mena Santana
 Patricia Santos
 Pepa Sarsa
 Carlos Satizábal
 Joan Saura
 Àngela Sauret
 Andrea Segura
 Pilar Seijo
 Alba Serra
 Martí Serra
 Enric Serrate
 Singnimitz Arte y diseño
 Julia Simó
 Ramon Simó
 Pau Simón
 Ricard Solé
 Rosa Solé
 Mariel Soria
 Marta Soria
 Ana Spin Jiménez
 Rita Stivala
 Joan Sureda
 Victòria Szpunberg
 Karen Tavera
 Mireia Tejero
 Odette Tellería
 Montserrat Tenllado
 Marcela Terra
 Pau Todó
 Albert Tola
 Martí Torras
 Eva Torres
 Eva Torres i Vilajoana
 Robert Torres
 Lluís Traveria
 Ester Umbert
 Roberto Urbina
 Laura Useletí
 Paula Ustarroz
 Giulia Valle
 Nani Valls
 Paco Valls
 Inés Vallvé
 Karina Vargas
 Nuño Vázquez
 Paco Veiga

Soles Velázquez
 Jorge Vera
 David Vert
 Kamila Vida Gila
 Mariona Vila
 Albert Vilar
 Bea Vilaseca
 Eduard Vilella
 Les Violines
 Wally Von Haus
 Carol Westerman
 David Xirgu
 Keith Yetton
 Eva Yufra
 Anne Yyker
 Patricia Zàngaro
 Alba Zapater
 Lydia Zapatero

INSTITUCIONS

Ajuntament de Barcelona
 Ajuntament de Vilanova i la Geltrú
 Centre per a la Igualtat i Recursos per a les Dones
 Consolat dels Estats Units
 Districte de Ciutat Vella
 Departament de Cultura
 Diputació de Barcelona
 Generalitat de Catalunya
 Iberescena
 Institut Català de les Empreses Culturals-ICEC
 Institució de les Lletres Catalanes
 Institut Català de les Dones
 Institut de Cultura-ICUB
 Institut Italià de la Cultura
 Institut Ramon Lull
 Mancomunitat de Catalunya
 Museu d'Història de Catalunya
 Regidoria de la Dona i Drets Civils-
 Ajuntament de Barcelona.
 Teatre Nacional de Catalunya

COL·LECTIUS I ENTITATS

Associació d'Actors i Directors
 Professionals de Catalunya
 Associazione culturale C.A.M. dello spettacolo
 Ca la Dona
 Cafè de les delícies

Casal de Barri Folch i Torres
 C.C. Albareda
 C.C. Barceloneta
 C.C. Les Corts
 C.C. Cotxeres Borrell
 Centre de Cultura de la Dona
 Centre de Cultura de la Dona
 Francesca Bonnemaison
 Centre des Ecritures Dramatiques
 Cincómonos
 Clàssics y Modernas
 Convent de Sant Agustí
 Criatura del Arte
 Dones en Art
 Dos Lunas teatro
 Drac Màgic
 Encuentro de Mujeres de Iberoamérica en las Artes Escénicas (FIT)
 Espai Boca Nord
 Fabra i Coats
 Fem Art
 Fundació Mercè Rodoreda
 Fundación Autor
 Institut del Teatre
 L'Obrador Sala Beckett
 La Caldera
 La Casa Creciente
 La Korbata
 La Vilella
 Les Golfes de Can Fabra
 Llibreria Pròleg
 Magdalena Project
 Marías Guerreras
 Nostromo
 NunArt
 New Dramatists
 Playfiction Video
 SGAE Catalunya
 Sala Apolo
 Sala Anaglifos
 Sala Luz de Gas
 Simulacro teatro
 Soràmbulas
 Tantarantana
 Tinta Roja
 Teatre La Bòbila de l'Hospitalet
 Tradicionàrius de Gràcia
 Escola Youkali

LES/ELS NOSTRES MECENES DEL CROWDFUNDING SENSE TU NI MUUUU

VAQUES GENEROSES

Lidia Bayego
María del Mar López Rubio

VAQUES ENROTLLADES

Francesc Amaro
Cecilia Bellorin
Imma Manresa

VAQUES AMIGUES

Montse Alcoverro
Pepa Alcrudo
Susana Egea
Mercè Ibarz
Roser Pubill
Gemma Rodríguez
Maticachefeiro

VAQUES IDEALS

Aquarius
Núria Badia
Paca Barrera
Montserrat Barrufet
Inès Boza
Carme Callol
Pepa Castelló
Imma Colomer
Marta Colomer
Andrés Corchero
Ariadna de Guzmán
Sílvia de la Rosa
Dansalut
Joana Delgado
Montse Delgado
Ricardo Devesa
Isabel Díaz
Teresa Durán
Esmeralda Elizalde
Màgic Empenta
Isabel Franc
Santiago Fondevila
Lluís Guàrdia
Roser Godall

Òscar Guirado
Eva Hibernia
Ferran La Hoz
Eulàlia Alburquerque
Cristina Lügstemman
Marina Tadeo
Ariadna Martí
Núria Mestres
Marta Momblant
Pascualina Narciso
Enric Nolla
Mercè Otero
Lola Peña
Pepa Plana
Playfiction
Montserrat Pedra Gil
Carme Poll
Margarita Ponce
Natalie Ravtlich
Lucila Teste
Marcela Terra
Jorge Tió
Nico Torres
Carmen Viñolo

VAQUES SIMPÀTIQUES

Josep Gaspà
Sara Genovart
Elisenda Guiu

VAQUES EMPÀTIQUES

Gemma Julià
Associació Lonestar
Daniela Palmeri
Fina Rius

Actrius a camerino. *Mercè Viatge i diseg.* © Imma Manresa

Equip espectacle *Còctel Ana María Moix.* © Jesús Atienza

DE VACA EN VACA. MIRADES

Fotos selfie espectacle *D'amor i d'altres qüestions si és que n'hi ha*

Festa 15 anys Vaca. © Imma Manresa

Experiència Satori. © ChusGomez

Fotos selfie espectacle D'amor i d'altres qüestions si és que n'hi ha

CRÈDITS LLIBRE**Autora:** Cristina Serrat**Correcció lingüística:** Rudolf Ortega**Documentació gràfica:** Teresa Urroz / Chus Gómez / Rosa J. Devesa**Suport documentació:** Imma Manresa / Mercè Pau**Selecció fotogràfica i retoc digital:** Chus Gómez**Transcripcions:** Rosa J. Devesa**Il·lustració Vacamap:** Agencia Jaimito**Autoria articles:** Beth Escudé / Àngels Aymar / Eva Hibernia / Virgínia Imaz / Marta Momblant / Laura Freijo / Teresa Urroz / Mercè Otero i Karel Mena**Coordinació editorial:** Teresa Urroz**Disseny, maquetació i impressió:** UAN-TU-TRI**Agraïments:** Ca la Dona / Albert Mestres / Susana Egea / Equip Verkami (Karel Mena i Laura Freijo)**Amb el suport de:**

Fundación SGAE

Amb el patrocini de:

Institut del Teatre - Diputació de Barcelona

Institut Català de les Dones

ISBN: 978-84-945957-1-4**Dipòsit legal:** B 25768-2018**CRÈDITS FOTO PORTADA****Idea:** Chus i Tesa - Ideas Solubles**Fotografia i postproducció digital:** Lola Puyalto**Coordinació:** Teresa Urroz / Chus Gómez**Visió externa:** Ariadna Martí**Estilisme:** Marina Tadeo**Cessió d'espai:** Sala Beckett**Actrius:** Cristina Serrat / Silvia de la Rosa / Yisbel Pituelli / Mercè Espelleta / Carla Carissimi / Imma Manresa / Mercè Pau / Cecilia Bellorin / Margarita Ponce / Nat Ravlich / Susanna Barranco / Gemma Julià / Laura Freijo / Ariadna Martí / Ariadna de Guzmán / Karel Mena / Carme Poll / Rosa J. Devesa / Teresa Urroz

L'any 1998, un grup de dones de l'escena a Catalunya decideix crear una pastura pròpia per reivindicar la creació femenina i denunciar la seva discriminació.

Aquestes dones van batejar-se amb el singular nom de Projecte Vaca.

Durant vint anys, les vaques han mugit amb força i han deixat una personal petjada artística i col·lectiva a la qual aquesta biografia vol retre un merescut reconeixement.

fundació **sgae**

Diputació
Barcelona

Institut del Teatre

Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Dones

Ca la DONA
Un espai d'acció feminista